

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Katedra Blízkého východu

Bakalářská práce

Michael Šťastník

Obraz Osmanské říše a Turecka v českých periodických *Národní listy* a *Čech* v první polovině 20. let 20. století
The Image of the Ottoman Empire and Turkey in Czech Periodicals *Národní listy* and *Čech* in the First Half of the 1920s

Praha 2024

Vedoucí práce: **prof. PhDr. Jitka Malečková, CSc.**

Poděkování:

Chtěl bych na tomto místě vyjádřit hluboké poděkování prof. PhDr. Jitce Malečkové, CSc. za její neocenitelné vedení a odborné rady při psaní této bakalářské práce. Velmi si vážím její trpělivosti a ochoty, s níž mi pomáhala během celého procesu tvorby práce, a to od prvotních konceptů až po finální úpravy.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a všechny prameny a literaturu uvedené v práci, byly použity s řádným citováním. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného akademického titulu ani předložena na jiné vysokoškolské instituci.

V Praze, dne 14. ledna 2024

Michael Šťastník

Klíčová slova (česky):

Turecko | Turci | Osmanská říše | Mustafa Kemal | Národní listy | Čech: politický týdeník katolický

Klíčová slova (anglicky):

Turkey | Turks | Ottoman Empire | Mustafa Kemal | Newspaper Národní listy | Newspaper Čech: politický týdeník katolický

Abstrakt (česky):

Tato bakalářská práce se zabývá obrazem Turecka v českých médiích, konkrétně v *Národních listech* a *Čechovi* v letech 1922 až 1924. V tomto období procházelo Turecko zásadními politickými a společenskými změnami, od zániku Osmanské říše k založení moderní Turecké republiky. Cílem práce je prozkoumat, jak byly tyto události reflektovány v českém tisku. *Národní listy* s liberálnější orientací a *Čech*, zaměřený na katolickou a konzervativní čtenářskou základnu, představují rozdílné perspektivy na tureckou problematiku. Práce analyzuje, jak tyto noviny pokrývaly klíčové události, jako byla řecko-turecká válka, Lausannská konference a politický vzestup Mustafy Kemala. Dále porovnává, jak byly tyto události prezentovány v českém tisku oproti dobovým tureckým zdrojům, konkrétně knize *Gazi Mustafa Kemal* od Cahita Bürhana. Práce používá metodu mediální obsahové analýzy pro systematické zkoumání obsahu vybraných novin a identifikaci možných vzorců zaujatosti či objektivity. Studie také zahrnuje historický kontext Turecka včetně proměny vnímání Turecka od Osmanské říše po moderní stát.

Abstract (in English):

This bachelor's thesis explores the portrayal of Turkey in Czech media, specifically in the newspapers *Národní listy* and *Čech* between 1922 and 1924. During this period, Turkey underwent significant political and social transformations, transitioning from the demise of the Ottoman Empire to the establishment of the modern Turkish Republic. The aim of this thesis is to examine how these events were reflected in the Czech press. *Národní listy* with its more liberal orientation and *Čech*, targeting to a Catholic and conservative readership, offer distinct perspectives on Turkish affairs. The thesis analyzes how these newspapers covered key events such as the Greco-Turkish War, the Lausanne Conference, and Mustafa Kemal's political ascent. It also compares the representation of these events in the Czech press with Turkish sources of that period, specifically the book *Gazi Mustafa Kemal* by Cahit Bürhan. Employing media content analysis, this work systematically examines the content of selected newspapers to identify potential patterns of bias or objectivity.

Obsah

Úvod	7
1. Historický kontext	11
1.1. Pozdní Osmanská říše a vznik Turecké republiky	11
1.2 Mustafa Kemal	13
1.3 Noviny <i>Národní listy a Čech</i>	14
1.3.1 <i>Národní listy</i>	14
1.3.2 <i>Čech</i>	15
1.4 Turecký pohled na Mustafu Kemala a vznik Turecké republiky	15
2. Turecko v novinách <i>Národní listy</i>	18
2.1 Rok 1922	18
2.1.1 Řecko-turecká válka	19
2.1.2 Mudania	25
2.1.3 Lausanne	26
2.1.4 Rusko	30
2.1.5 Mustafa Kemal	35
2.1.6 Další témata	36
2.1.7 Shrnutí	38
2.2 Rok 1923	38
2.2.1 Lausanne	39
2.2.2 Rusko	43
2.2.3 Mustafa Kemal	44
2.2.4 Československo-turecké vztahy	46
2.2.5 Další témata	49
2.2.6 Shrnutí	53
2.3 Rok 1924	54
2.3.1 Mosulsko	55
2.3.2 Československo-turecké vztahy	56
2.3.3 Mustafa Kemal	56
2.3.4 Chalífát	57
2.3.5 Další témata	57
2.3.6 Shrnutí	60
3. Turecko v novinách <i>Čech</i>	62
3.1 Rok 1922	62
3.1.1 Řecko-turecká válka	62
3.1.2 Mustafa Kemal	64

3.1.3 Rusko	65
3.1.4 Sultanát.....	67
3.2 Rok 1923	67
3.2.1 Lausanne.....	68
3.2.2 Mustafa Kemal.....	69
3.2.3 Rusko	70
3.2.4 Československo-turecké vztahy	71
3.2.5 Turecká republika.....	71
3.3 Rok 1924	72
3.3.1 Řekové	72
3.3.2 Mustafa Kemal.....	73
3.3.3 Rusko	74
3.3.4 Mosulsko.....	75
3.3.5 Chalífát.....	76
3.4 Shrnutí	77
Závěr	78
Seznam použité literatury.....	83
Prameny.....	83
Literatura	88

Úvod

Turecko se vyvíjí v aktivního hráče v regionální i světové politice a pro Evropu je důležitým strategickým partnerem v oblasti geopolitické stability. V posledních několika letech se ve veřejné diskusi často objevují otázky týkající se islámu a muslimských zemí, včetně Turecka. Zajímavým aspektem této debaty je způsob, jakým jsou tyto země v médiích prezentovány, neboť média vždy hrála a i v současné době hrají klíčovou roli v utváření veřejného mínění. V současných českých médiích se často setkáváme s nedostatečně objektivním a odborným zpravodajstvím o muslimských zemích, které nebere v potaz různé faktory včetně historického a kulturního kontextu. Běžně se setkáváme například s názory politiků nebo různých osobností bez odborných znalostí Blízkého východu, jejichž postoje jsou médií prezentovány veřejnosti. Toto pozorování je impulsem pro pohled zpět do minulosti, zejména do raných let existence Československa.

Častým problémem je stereotypizace, kdy je konkrétní sociální skupina vnímána jako homogenní a přisuzují se jí určité generalizované charakteristiky. Tímto způsobem se ignorují jedinečné charakteristiky segmentů a jednotlivců v rámci této skupiny a dochází k jejich zjednodušenému a často zkreslenému vnímání. V důsledku toho může docházet k předsudkům a diskriminaci, protože se s celou skupinou zachází na základě nepravdivých, nepřesných nebo přehnaných představ o ní. Samozřejmě se toto hodnocení netýká všech médií a v nich působících jednotlivců, jak v současnosti, tak i v minulosti. Každé médium má své specifické redakční linie, způsoby prezentace informací a úroveň objektivity či zaujatosti, což vyžaduje individuální přístup při jejich hodnocení.

Bakalářská práce je zaměřena na to, jak bylo Turecko (respektive Osmanská říše)¹ reflektováno v českém tisku od roku 1922, kdy byl zrušen sultanát, přes rok 1923, kdy byla založena Turecká republika, až po rok 1924, kdy byl zrušen chalífát. Cílem práce je prozkoumat, jak se nově vznikající stát Turecko, vycházející z pozůstatků Osmanské říše, objevoval v českém tisku, konkrétně v *Národních listech* a *Čechovi: politickém týdeníku katolickém*, a odpovědět na otázku, jaký obraz Turecka tyto dvoje noviny s odlišným politickým zaměřením přinášely. *Národní listy* byly zvoleny jako představitel novin s významnou tradicí a liberálnější orientací než je *Čech*, kterou si udržovaly během let působení ve veřejném prostoru, a u nichž je možné předpokládat snahu o objektivní informování. Na druhé straně noviny *Čech* více cílily na katolickou a konzervativní čtenářskou základnu, což mohlo ovlivňovat jejich redakční linii a prezentaci zpravodajství. Rozbor médií je zajímavý právě proto, že umožňuje zachytit různé názory. Práce analyzuje, jak tyto zdroje zpracovávaly vývoj rozpadající se Osmanské říše k Turecké republice, významný i z mezinárodního hlediska, a ptá se, které události považovaly noviny za nejvýznamnější a jakých témat si v souvislosti s Osmanskou říší, respektive Tureckem, všímaly.

V průběhu sledovaného období se *Národní listy* i *Čech* zaměřovaly na podobná témata. V roce 1922 byla jejich zpravodajství dominována řecko-tureckou válkou, se zvláštním

¹ Bakalářská práce se zabývá obdobím konce Osmanské říše a vzniku Turecké republiky. V Evropě se ale v této době i o Osmanské říši mluví jako o Turecku. To platí i o českém tisku. Proto tato práce často používá termín Turecko i tam, kde by bylo přesnější hovořit o Osmanské říši.

důrazem na zacházení s křesťanským obyvatelstvem. Dalším významným tématem, kterému dávaly noviny více prostoru především v roce 1923, byla jednání v Lausanne. V roce 1924 se pak zaměřily na nevyřešenou otázku z Lausanne, konkrétně na problém statusu Mosulska. Během celého sledovaného období obě periodika pečlivě sledovala politickou dráhu Mustafy Kemala, věnovala se jeho politickým rozhodnutím během řecko-turecké války, Lausannské konference a jeho reformním činům.

Součástí výzkumu je tedy také zkoumání tureckého pramene *Gazi Mustafa Kemal*² od Cahita Bürhana, vydaného v roce 1930. Tento pramen je užitečný pro pochopení kontextu a vnímání Kemalovy politiky i z perspektivy tehdejších tureckých zdrojů a jejich pohledu na toto období.

V bakalářské práci je využívána metoda mediální obsahové analýzy, která se soustředí na systematické a objektivní zkoumání obsahu obou vybraných novin. Tato metoda zahrnuje sledování různých aspektů novinových článků, což umožňuje identifikovat a vyhodnotit tón zpráv, specifické fráze, věty, výběr citací a emocionálně zabarvená slova. Dále se rozbor věnuje posouzení, zda v novinách převažují články vytvořené vlastní redakcí nebo jsou častěji převzaty z jiných zdrojů. Klíčovou součástí analýzy je zkoumání, na která témata se noviny zaměřují. Tím lze zjistit, zda noviny upřednostňují zprávy, které vytvářejí negativní obraz určitých událostí, nebo zda projevují známky zaujatosti či kladou důraz na specifické aspekty, což může ovlivňovat, jak jsou informace prezentovány čtenářům. Cílem této analýzy je nabídnout hlubší vhled do toho, jak noviny přistupují k prezentaci zpráv, a odhalit případné vzorce zaujatosti nebo objektivity v jejich zpravodajství. V rámci prováděné analýzy byla přínosná kniha od Renaty Sedlákové pod názvem *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*,³ která poskytuje dobrý přehled o tom jak pracovat s mediálními dokumenty a následně je analyzovat.

Zprávy byly získávány pomocí fulltextové vyhledávání v digitálním knihovním systému Kramerius Národní knihovny v Praze v rámci dvou periodik *Národní listy* a *Čech*. Konkrétně podle následujících dvanácti klíčových slov: Turecko, Turci, turecký, Cařihrad, Mustafa Kemal, sultán, Angora, Anatolie, Lausanne, Sèvres, Mosul a Balkán. Vzhledem k tomu, že se noviny *Národní listy* i *Čech* soustředily na podobná témata, je průzkum *Čecha* zpracovaný v menší míře než *Národní listy*, nejsou tedy popsány všechny zprávy vyskytující se v *Čechovi*.

Český zájem o Osmanskou říši během existence Rakouska-Uherska byl primárně zaměřen na balkánské Slovany a jejich národnostní snahy o samostatnost. Turecko v českých zemích a na Slovensku bylo vnímáno především skrze historické osmanské vpády a tradiční konflikt mezi křesťanským Západem a muslimským Východem, často tedy jako hrozba. Tento pohled analyzují Jiří Bečka a Miloš Mendel ve své práci „Islám a české země“⁴. Tento titul poskytuje dobrý základ k pochopení, jak byli Turci během historie vnímáni v českých zemích. Během první světové války bylo úkolem českého orientalisty Aloise Musila podpořit boj arabských beduínských kmenů po boku Osmanské říše, což svědčí o určitém propojení mezi českými zeměmi a Osmanskou říší. V monografii Aloise Musila nazvané *Ze světa islámu*⁵ je vidět jeho zaujatý pohled na Turky, jelikož Musil preferoval více Araby, ačkoli se Musilův

² Cahit Bürhan, *Gazi Mustafa Kemal* (Istanbul: Kannat Kütüphanesi, 1930).

³ Renáta Sedláková, *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky* (Praha: Grada Publishing, 2014).

⁴ Jiří Bečka – Miloš Mendel, *Islám a české země* (Olomouc: Votobia, 1998).

⁵ Alois Musil – Pavel Žďárský – Luboš Kropáček – Jaroslav Franc – Václav Cílek, *Ze světa islámu* (Praha: Akropolis, 2014).

pohled na Turky během vývoje Turecké republiky měnil k pozitivnějšímu hodnocení. Je tedy vidět, že se i v dřívější době předpojatý úsudek nevyhnul ani odborníkům. Kniha Jitky Malečkové *"The Turk" in the Czech Imagination (1870s-1923)*⁶ zkoumá vývoj pohledu na Osmanskou říši od 80. let 19. století do roku 1923 z české pozice a přináší detailní vývoj českého pohledu na Turky ve zmiňovaném období. Zvláště kvůli sekulárnímu procesu vedenému Mustafou Kemalem se pak v Československu u části politické reprezentace začaly objevovat jisté náznaky sympatie vůči Turkům. Petr Novák ve své rigorózní práci *Počátky československo-tureckých vztahů 1918-1926*⁷ poukazuje na to, že zájem Československa o Turecko byl převážně obchodní, což ukazuje příčiny československého zájmu o Turecko. Karolína Lahučková ve své bakalářské práci *Československo-turecké vztahy a obraz Turecka v periodiku Zahraniční politika (1918-1938)*⁸ potvrzuje, že tyto vztahy měly v celém meziválečném období převážně obchodní charakter a že došlo k posunu ve vnímání Turecka z „orientálního a zaostalého“ státu na „moderní a evropskou“ zemi.

Akademické studie o historii Turecka často přehlížejí jeho vztahy s Československem a střední Evropou. Jedinou výjimkou je kratší sekce v českém překladu „Dějiny Turecka“⁹ od K. Kreisera a Ch. Neumanna doplněná Petrem Kučerou.

Pro získání detailnějších informací o zkoumaném období v kontextu turecké historie je přínosná kniha Andrewa Manga nazvaná *Ataturk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*.¹⁰ Toto dílo poskytuje hlubší vhled nejen do života Mustafy Kemala, ale bylo klíčové pro hlubší pochopení historických událostí a proměn, které formovaly Turecko v tomto významném období. Jinou hodnotnou publikací, poskytující také poměrně detailní pohled na tureckou historii, byla kniha Patricka Kinrosse nazvaná *Atatürk: The Rebirth of a Nation*.¹¹ Pro zkoumání řecko-turecké války jsem použil knihu *Dějiny Řecka*¹² od Pavla Hradečného, která obsahuje celou kapitolu věnovanou této válce. Kniha poskytuje důkladný vhled do tehdejší vnitropolitické situace v Řecku, což je přínosné pro lepší porozumění konfliktu.

Úvodní část práce přináší historický kontext, který se zaměřuje na Turecko a popisuje život Mustafy Kemala. Součástí bakalářské práce je dále představení českých novin *Národní listy* a *Čech* a jejich významu pro tuto studii. Jádrem práce tvoří analýza zpráv v obou novinách, věnovaných přímo nebo i okrajově Turecku, včetně charakteristiky způsobu informování o Turecku a Turcích. Práce porovnává noviny *Národní Listy* a *Čech* a pokouší se identifikovat podobnosti a rozdíly v jejich zpravodajství a tématech, o nichž referují. Pro srovnání s *Národními listy* tedy stručně popíše noviny *Čech*, přičemž nebude představovat všechny zprávy na stejná témata, jakým se věnovaly *Národní listy*, ale vybere příklady probíraných témat z jednotlivých let. Zvláštní pozornost bude věnována zobrazení Mustafy Kemala a jeho reform, což je téma, které zajímalo obě periodika. Práce také představí turecký pramen od Cahita Bürhana pojednávající o životě Mustafy Kemala, především kapitoly týkající se zkoumaného

⁶ Jitka Malečková, *"The Turk" in the Czech Imagination (1870s–1923)* (Leiden: Brill, 2021).

⁷ Petr Novák, *Počátky československo-tureckých vztahů 1918-1926* (Praha, 2016. Rigorózní práce. Univerzita Karlova).

⁸ Karolína Lahučková, *Československo-turecké vztahy a obraz Turecka v periodiku Zahraniční politika (1918-1938)* (Praha, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Karlova).

⁹ Klaus Kreiser – Christoph K. Neumann, *Dějiny Turecka* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010).

¹⁰ Andrew Mango, *Ataturk: the biography of the founder of modern Turkey* (New York: The Overlock Press 2000).

¹¹ Patrick Kinross, *The rebirth of a nation* (London: Butler & Tanner Ltd., 1993).

¹² Pavel Hradečný, *Dějiny Řecka* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998).

období, a vyhodnotí, jak se lišila témata českých novin a tureckého pramene. Závěr práce přináší shrnutí předcházející analýzy a ukazuje, jak se v českých novinách postupně měnil na Turecko v letech 1922-1924.

1. Historický kontext

1.1. Pozdní Osmanská říše a vznik Turecké republiky

Od 17. století začala Osmanská říše postupně upadat, což bylo patrné v její politické, vojenské a hospodářské struktuře. Jako odpověď na toto slábnutí, zvláště v porovnání s rozvojem západoevropských mocností, zaváděla od konce 18. století osmanská vláda sérii reforem, včetně vojenských inovací a modernizace právního systému. V průběhu 19. století došlo k posílení vlivu evropských mocností na Osmanskou říši, která zároveň ztrácela některá území, zejména na Balkáně v důsledku národních hnutí. Tyto proměny ukazují na kombinaci vnitřních slabostí a vnějších tlaků, které přispěly k úpadku Osmanské říše,¹³ i když tento celkový pokles nebyl vždy tak dramatický, jak bývalo uváděno v některých odborných textech. Některými odborníky jsou tyto procesy vnímány spíše jako doprovodné efekty transformace, které byly obdobné s formováním absolutistických vlád a centralizací v západní Evropě.¹⁴

Snaha Osmanské říše vyrovnat se vojensky západním mocnostem vedla k tomu, že na popud osmanských vládnoucích elit získávali cizinci a obecně západní mocnosti velký vliv v reformách armády a postupně i v dalších oblastech. Nejdříve v Osmanské říši převládal vliv Francie a později od konce 19. století ho vystřídal vliv německý, především po sesazení sultána Abdülhamida II. v roce 1909 a nejvýrazněji za triumvirátu mladoturků Envera Paši, Talata Paši a Cemala Paši. Dosazený sultán Mehmed V. byl pouhou loutkou tohoto triumvirátu. Osmanské obavy z Ruska a odmítnutí spojenectví se západními mocnostmi společně s německým vlivem na Osmanskou říši vedly ke vstupu Osmanské říše do 1. světové války na straně Trojspolku.¹⁵

Za války vznikly čtyři fronty, na kterých Osmanská říše pod německým velením válčila. Jednalo se o kavkazskou, mezopotámskou, syropalestinskou a gallipolskou frontu. Mladoturci původně očekávali, že konflikt první světové války bude omezen hlavně na Rusko a možná Francii, zatímco Německo doufalo, že Osmané zablokují ruské lodě a získají podporu muslimů v britských a francouzských koloniích. Po osmanském útoku na ruské přístavy byl vyhlášen džihád, ale tento krok nevedl k očekávanému úspěchu. Velká Británie podporovala arabská povstání, zatímco Alois Musil se snažil sjednotit Araby na straně Osmanské říše. Arméni, postižení perzekucemi, viděli ve válce šanci na vytvoření vlastního státu, ale namísto toho na ně dolehlo vysídlení a masakry.¹⁶

Na gallipolské frontě osmanská vojska úspěšně čelila spojencům pod vedením Mustafy Kemala, jehož vojenské úspěchy mu postupně zvyšovaly prestiž. První světová válka sehrála klíčovou roli v definování postojů k tzv. Východní otázce a předznamenala plánované rozdělení Osmanské říše, což potvrdila už v roce 1916 tzv. Sykes-Picotova dohoda. Rezignace vlády Talata Paši 13. října 1918 vedla k uzavření příměří Turecka s Brity v Mudrosu 30. října téhož roku. Po kapitulaci uprchli členové odstaveného tureckého triumvirátu.¹⁷

¹³ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*. s. 91–188.

¹⁴ Jitka Malečková, *Úrodná půda žena ve službách národa* (Praha: ISV nakladatelství, 2002), s. 31.

¹⁵ Gabriel Pirický, *Turecko* (Praha: Libri, 2006), s. 64.

¹⁶ Často označováno jako genocida.

¹⁷ Talat Paša a Camal Paša byli postupně zabiti Arménskými atentátníky. Enver Paša byl zabit v boji proti Rudé armádě během pokusu o vedení protisovětského povstání v Střední Asii.

Před koncem války Spojenci obsadili klíčové oblasti, včetně Istanbulu, a stanovili plán na rozdělení říše mezi sebe. Tento plán zahrnoval území jako Irák, Palestina a Sýrie, s oblastmi přidělenými Arménii, Řecku a Itálii. Istanbul spolu s Bosporskou a Dardanelskou úžinou měly být pod mezinárodní správou. Plány na vznik samostatného Kurdistanu byly navrženy, ale nakonec nebyly realizovány.¹⁸

Před podepsáním smlouvy v Sèvres 10. srpna 1920 došlo během května 1919 k vylodění řeckých vojáků ve Smyrně, což vyprovokovalo Mustafu Kemala k mobilizaci osmanské armády. Navzdory sultánovu rozkazu k zastavení příprav na válku Kemal v září roku 1919 zorganizoval kongres v Sivasu, a položil tak základy tureckého národního hnutí. Vláda a parlament v Istanbulu měly omezený politický vliv a nový velkovezír byl ovlivněn britským vlivem. Kemal prohlásil Národní hnutí za jedinou legitimní vládu. Po vydání Národního paktu Britové obsadili Istanbul a zatýkali příznivce hnutí. Kemal následně založil Velké národní shromáždění, zatímco sultán reagoval vydáním rozsudků smrti pro jeho představitele.

Osmanská armáda byla slabě vyzbrojená, proto Kemal hledal podporu u sovětského Ruska. Válka s Řeky¹⁹ byla vyrovnaná – i když řecká armáda postupovala do Anatólie, Turci udržovali své pozice. Březnová bitva u İnönü v roce 1921 znamenala obrat pro Turky. Při revizi Sèvreské smlouvy Kemal odmítl jednání, což vyústilo ve vítěznou bitvu u Dumlupınaru v srpnu roku 1922, po níž turecká armáda vytlačila Řeky z Anatólie.

Řecko-turecká válka skončila příměřím v Mudanii v říjnu v roce 1922 a v listopadu stejného roku následovala mírová konference v Lausanne. Kemal ukončil existenci Osmanské říše 1. listopadu 1922, což vedlo k tomu, že sultán Mehmed VI. byl nucen odejít do exilu a novým chalífou²⁰ se stal Abdülmecid II. Navzdory přerušení konference v Lausanne během roku 1923 kvůli nesouhlasu s kapitulacemi ze strany Turecka byla nakonec jednání pro Turky úspěšná. Lausanská smlouva zrušila kapitulace, vyřešila územní spory, stanovila hranice tureckého státu a kontrolu nad Dardanelami. Výměna obyvatelstva mezi Tureckem a Řeckem byla založena na náboženském kritériu. Itálie si ponechala Dodekanéské ostrovy a otázka osmanského dluhu byla vyřešena přesunem zodpovědnosti na nástupnické státy.

Po vzniku Turecké republiky 29. října roku 1923 se Kemal stal jejím prezidentem a Ankara byla prohlášena hlavním městem. Zrušení chalífátu 3. března v roce 1924 bylo dalším krokem k sekularizaci. Nakonec i Abdülmecid II. musel odejít do exilu, stejně tak ostatní členové dynastie byli nuceni opustit zemi.²¹ Po roce 1924 následovaly další reformy směřující k sekularismu, včetně nošení evropského oblečení, implementace nových zákonů, volebního práva pro ženy a mnoha dalších změn.²²

¹⁸ Eduard Gombár, *Moderní dějiny islámských zemí* (Praha: Nakladatelství Karolinum, 1999), s. 371–396.

¹⁹ V Turecku Řekové v zásadě zastupovali britské zájmy tím, že obsadili území určené pro Británii v rámci rozdělení Turecka. Britové, kteří se nechtěli zapojit do bojů v Turecku, toto území přenechali Řekům.

²⁰ Od roku 1517 zastávali osmanští sultáni i pozici chalífy. Po zrušení Osmanské říše již nenastoupil Abdülmecid II. jako sultán, nýbrž „pouze“ jako chalífa.

²¹ Erik J. Zürcher, *Turkey A Modern History* (London: I.B. Tauris, 2003), s. 133–166.

²² Kreiser– Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 195–203.

1.2 Mustafa Kemal

Mustafa Kemal byl významným vojevůdcem a státníkem, který ovlivnil politický, sociální a kulturní vývoj moderního Turecka. Jeho život byl spojen s řadou důležitých událostí a rozhodnutí, které formovaly budoucnost této země.

Mustafa Kemal se narodil 19. července 1881 v řeckém městě Soluň v tehdejší Osmanské říši. Již v mládí se připojil k vojenské akademii v Istanbulu, kde rychle prokázal svůj talent a schopnosti.²³ Během své bohaté vojenské kariéry se aktivně účastnil několika významných konfliktů, například turecko-libyjské války, první balkánské války a první světové války. Díky svým vojenským schopnostem a strategickému myšlení dosáhl v armádě postupně vysokých funkcí a postavení. Během 1. světové války se Mustafa Kemal proslavil jako odvážný a strategický vojevůdce na gallipolské frontě, kde hrál klíčovou roli při odražení spojenecké invaze a udržení kontroly nad Dardanelskou úžinou.²⁴ Jeho vůdcovství a rozhodnost v této bitvě přinesly Osmanské říši strategickou výhodu a způsobily spojencům těžké ztráty.²⁵ Kemalova účast v první světové válce byla klíčová pro jeho budoucí úspěchy a připravila ho na jeho pozdější roli ve vytváření moderního Turecka.²⁶

Po skončení první světové války se Mustafa Kemal stal vůdcem tureckého hnutí za nezávislost.²⁷ Jak již bylo zmíněno, v roce 1919 vstoupilo řecké vojsko na území Malé Asie s cílem rozšířit svou kontrolu nad tímto územím, což vedlo k vypuknutí turecko-řecké války.²⁸ Mustafa Kemal se stal vůdcem tureckých ozbrojených sil a organizoval obranu proti řeckému postupu.²⁹ V rámci tohoto úsilí vedl odpor proti okupačním silám v Anadolii a snažil se sjednotit turecký lid za společným cílem osvobození od cizí okupace.³⁰ K vítězství nad Řeckem vedle Kemalovy strategie přispěla postupná stagnace podpory mocností Řecka i vyčerpanost a ztráta motivace řeckých vojáků ve válce pokračovat.³¹ Cílem Mustafy Kemala bylo vytvořit nový turecký stát založený na sekulárních principech a moderních západních hodnotách, který by se odvrátil od dědictví Osmanské říše. Na základě této myšlenky čekalo nové Turecko mnoho reforem.³²

Stejně jako u mnoha dalších významných historických postav, i odkaz Mustafy Kemala je předmětem debat a kontroverzí. Za jeho vlády docházelo k potlačování politické opozice. Postupně se zformoval oficiální narativ, který jiné vůdce a osobnosti stavěl do pozadí nebo jejich existenci zcela zamlčoval. Mustafa Kemal se stal nedotknutelnou postavou.³³ Teprve od 80. let 20. století se začalo diskutovat o některých sporných aspektech kemalismu.³⁴ Kritika se dotkla například nařízení týkajících se odívání, včetně nošení fezu vnímaného jako znak

²³ Andrew Mango, „Atatürk“ in: *The Cambridge history of Turkey. Vol. 4, Turkey in the Modern World* (edited by Resat Kasaba) (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), s. 148-149.

²⁴ Mango, „Atatürk,“ s. 153–155.

²⁵ Pirický, *Turecko*, s. 70.

²⁶ Karel Pravec, *Turecko* (Praha: Nakladatelství Svoboda, 1966), s. 62.

²⁷ Mango, „Atatürk,“ s. 157.

²⁸ Hradečný, *Dějiny Řecka*, s. 384.

²⁹ Mango, „Atatürk,“ s. 158.

³⁰ Pravec, *Turecko*, s. 63.

³¹ Hradečný, *Dějiny Řecka*, s. 388-389.

³² Pirický, *Turecko*, s. 94-95.

³³ Pirický, *Turecko*, s. 80-81.

³⁴ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 224.

Osmanské říše (přestože během řecko-turecké války již nebyl tak často nošen)³⁵ a jiných tradičních pokrývek hlavy považovaných za symbol islámské tradice a náboženského odlišení,³⁶ které byly Kemalem zakázány.³⁷ Dále bylo kritizováno například to, že ve veřejných institucích a školách došlo k zákazu používání jiných jazyků než turečtiny.³⁸ Postupně se kritika kemalismu z různých pozic rozšiřovala. Navzdory těmto polemikám zůstává Mustafa Kemal významným vojevůdcem a zakladatelem moderního Turecka, který se proslavil svou rozhodností a strategickými schopnostmi během vojenských konfliktů a později transformoval Turecko v sekulární stát inspirovaný západními hodnotami.

1.3 Noviny *Národní listy* a *Čech*

1.3.1 *Národní listy*

Od 60. let 19. století, s rostoucí liberalizací, česká média zažívala rozmach. 1. ledna 1861 začaly vycházet *Národní listy*, založené Juliusem Grégrem. Tento deník, oblíbený v následujících dekádách, kombinoval politiku s detailním pohledem na kulturu. *Národní listy* byly známé svou rozmanitostí a vynikajícími fejetony, včetně příspěvků Jana Nerudy.³⁹ Mezi 60. a 80. lety 19. století měly *Národní listy* značný vliv na formování veřejného mínění české společnosti.⁴⁰

V polovině 60. let se liberální Národní strana, politický reprezentant českého národa, rozdělila na většinové umírněné staročechy představované především Františkem Palackým a Františkem Ladislavem Riegerem a menšinové progresivní mladočechy, kteří mimo jiné vytýkali politiku pasivní rezistence (1863-1879) jako málo úspěšnou. Díky Juliu Grégrovi získali mladočeši *Národní listy*, které se staly jejich mediální základnou.⁴¹

Během 70. a 80. let dosáhly *Národní listy* svého vrcholu. V té době, stejně jako řada jiných novin, vycházely dvakrát denně, ráno jako raníky a odpoledne jako večerníky.⁴² Po roce 1910 byly noviny koupeny Pražskou akciovou tiskárnou a dostaly pod přímý vliv mladočeského předsedy Karla Kramáře.⁴³

V období nové republiky se *Národní listy* značně proměnily. Dříve bojovná mladočeská politika se pod vedením Karla Kramáře stala konzervativnější a reakční.⁴⁴ Přestože náklad deníku nebyl vysoký, jeho dopad na společnost byl stále významný, ovlivňoval hlavně ty, kteří měli vliv v hospodářství a politice. *Národní listy*, stále ve vlastnictví Pražské akciové tiskárny, vycházely dvakrát denně v unikátním velkém formátu, přičemž pondělní vydání neslo název *Ráno*. Vedle hlavního vydání deníku existoval také obrázkový večerník *Národ*.⁴⁵ Během Protektorátu Čechy a Morava v roce 1941 *Národní listy* podobně jako mnoho dalších novin zanikly.⁴⁶

³⁵ Karel Pravec, *Kemal Atatürk* (Praha: Nakladatelství Svoboda, 1967), s. 104.

³⁶ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 197.

³⁷ Pirický, *Turecko*, s. 78.

³⁸ Pirický, *Turecko*, s. 77.

1.3.2 Čech

V Praze byl v roce 1870 založen Katolický tiskový spolek, následovaný otevřením Cyrilometodějské knihtiskárny v roce 1872, zaměřené na výrobu katolických publikací. S obavami o své postavení v mediálním prostoru, katolické duchovenstvo iniciovalo reformy v katolickém tisku. Nejvýznamnějším katolickým periodikem v Praze se stal *Čech: Politický týdeník katolický*, jenž začal vycházet roku 1869. Tyto noviny byly prvním katolickým periodikem, které se podobalo pravým politickým novinám a v roce 1878 se proměnily na denní noviny.⁴⁷

Za novinami *Čech* stála od 90. let 19. století Národní strana katolická. *Čech* byl v roce 1896 sloučen s listy nazvanými *Večerní noviny* a z této fúze vzešly *Katolické listy*. Po tuto dobu se noviny každý rok potýkaly s vysokým deficitem. Od roku 1907 se opět změnil název na *Čech* a začalo docházet k vyrovnávání deficitu.⁴⁸ Nicméně důležitost *Čecha* se postupem času snižovala, což vedlo k tomu, že od roku 1932 přešel na vydávání ve formátu týdeníku a v roce 1937 došlo k jeho zániku.⁴⁹

1.4 Turecký pohled na Mustafu Kemala a vznik Turecké republiky

Pro porovnání pohledu českého tisku na období rozpadu Osmanské říše a vznik Turecké republiky s pohledem tureckým, jak bylo zmíněno již v Úvodu, je zajímavé se podívat na turecké historické práce z této doby. Jako příklad v této bakalářské práci slouží kniha *Gazi Mustafa Kemal* od Cahita.

Cahit Bürhan⁵⁰ se narodil v roce 1892 v Istanbulu. Pracoval ve státní službě a během tohoto období se začal věnovat žurnalistice. Později se stal šéfredaktorem novin *Yeni Gazete* (Nové noviny), pro které zprvu psal své články. O šest let později se stal ředitelem a šéfredaktorem humoristických novin *Karagöz*.⁵¹ Vzhledem ke svému politickému obsahu a k tomu, že podporovaly turecký národní boj v době přítomnosti okupačních vojsk, si Bürhanovy noviny získaly Kemalovu přízeň. Od roku 1928 psal Cahit Bürhan ve svých nových tiskovinách o anatolském lidu a veřejném zájmu. Díky tomu patřilo periodikum po dobu 20 let k nejčtenějším novinám. Mimo novinářské práce vydal Cahit Bürhan i několik románů. V roce 1930 sepsal životní příběh Atatürka pod názvem *Gazi Mustafa Kemal*. Kniha, kterou vydalo Ministerstvo školství, měla ve společnosti veliký úspěch. Zaměřovala se především na společenské změny v Turecku od doby první světové války a po ní.

V úvodu kniha prezentuje ve zkratce tureckou historii.⁵² Následuje popis života Mustafy Kemala od jeho dětství po vstup do armády. Autor zmiňuje, že už od mládí chtěl Mustafa Kemal vytvořit něco velkého a nesouhlasil s palácovou vládou.⁵³ Následně líčí období života Mustafy Kemala během 1. světové války a na ně navazuje nejdelší popis zabývající se válkou s Řeky v

⁵⁰ Po zavedení příjmení v roce 1934 se jmenoval celým jménem Bürhan Cahit Morkaya.

⁵¹ Karagöz byl satirický turecký časopis vydávaný v letech 1908 až 1955 dvakrát týdně v Istanbulu.

⁵² Bürhan, *Gazi Mustafa Kemal*, s. 10-11.

⁵³ Bürhan, *Gazi Mustafa Kemal*, s. 12-15.

Anatolii.⁵⁴ Kniha pak pokračuje zánikem sultanátu, přes vznik Turecké republiky a zánik chalífátu. Poté následuje chvála reform, které Mustafa Kemal zavedl do roku 1928.

Ve vybraných kapitolách týkajících se období mezi roky 1922 až 1924 je cítit ohromná hrdost na skutky, které Mustafa Kemal vykonal, počínaje Kemalovým vítězstvím nad Řeckem přes vznik Turecké republiky až po zánik chalífátu.⁵⁵

V souvislosti s vítězstvím nad řeckou armádou je vyzdvihovaná odhodlanost Turků zvítězit nad lépe vyzbrojenou řeckou armádou zbraněmi z evropských továren. Řekům po vítězství evropských mocností v 1. světové válce stouplо sebevědomí, a proto podle autora nebyli schopni posoudit sílu turecké armády.⁵⁶ Nicméně díky Kemalovým přednostem bylo Turecko schopné se Západu po staletích zaostávání vyrovnat. Ačkoliv Francouzi nechtěli, aby se turecká armáda dostala do neutrální zóny, vítězná Kemalova vojska napochodovala do Istanbulu a dalších měst, která byla obsazena Brity, Francouzi a Italy. Západní státy byly čím dál tím více smířeny s řeckou porážkou. Autor píše, že po čtyřech letech bojů Turci ukázali západu, jak jsou silní, a to hlavně na základě Kemalova dobrého vedení. Řekové navždy ztratili možnost na vznik Velkého Řecka.⁵⁷

Dále autor popisuje, jak své vítězství Atatürk zpečetil vítězným proslovem, kde zmínil, jak je hrdý, že je synem tohoto národa a zároveň vrchním velitelem turecké armády. Navzdory válečným konfliktům z minulosti mezi západními zeměmi a Tureckem a zejména navzdory Sèvreské smlouvě, která měla Turecko zbavit většiny území, tak evropské země Kemalovi gratulovaly k vítězství, uvádí autor. Jelikož si byl Kemal vědom svých úspěchů, souhlasil s mírem za předpokladu, že se Řekové stáhnou z Thrákie. Autor tvrdí, že Západ pochopil statečnost tureckých vojáků, kteří se mohou stát hroživou silou. Zároveň poukazuje na respekt, který zajatí řečtí vojáci chovali k osobě Atatürka.⁵⁸

Autor uvádí, že po vítězství nad Řeky Mustafa Kemal prosadil v tureckém parlamentu 29. 10. 1922 zrušení Osmanské říše a sultanátu. Poté Mustafa Kemal cestoval po Turecku, aby pochopil, co turecký národ chce a potřebuje, píše dále autor. Zjistil, že je třeba vytvořit vládu, která bude ve formě republiky. Velkým národním shromážděním byl pak Kemal jednomyslně zvolen 29. 10. 1923 prezidentem. Zdůrazňuje, že republika byla ve všech částech země vítána s radostí. Oceňuje také, že v době velikých změn se Kemal 3. 3. 1924 zasadil o zrod nového Turecka bez chalífy, přestože mu v ostatních muslimských zemích, které Kemal navštívil, nabízeli, aby se stal chalífou. V Turecku pak zrušil medresy a šariu.⁵⁹

Autor knihy uvádí, že by si děti při studiu historie měly být vědomy, jak došlo k Lausannské smlouvě a jaké zásluhy má Mustafa Kemal. Především díky Kemalovi a jeho boji došlo k tomuto přerodu, zdůrazňuje. Nebýt Kemala, Turci by se stále klaněli „bídnému“ chalífovi a sultánovi.⁶⁰ V celé knize je Mustafa Kemal vykreslován kolosálně heroicky a bezchybně. Kniha, která je v podstatě velice nekritickým Kemalovým životopisem,

⁵⁴ Bürhan, *Gazi Mustafa Kemal*, s. 15-38.

⁵⁵ Bürhan, *Gazi Mustafa Kemal*, s. 39-59.

⁵⁶ Bürhan, *Gazi Mustafa Kemal*, s. 36, 37.

⁵⁷ Bürhan, *Gazi Mustafa Kemal*, s. 39.

⁵⁸ Bürhan, *Gazi Mustafa Kemal*, s. 36, 37.

⁵⁹ Bürhan, *Gazi Mustafa Kemal*, s. 39-49.

⁶⁰ Bürhan, *Gazi Mustafa Kemal*, s. 43.

zaměřujícím se pouze na jeho kladné stránky, jak odpovídalo dané době, vybírá především ty události, které ukazují zásluhy a schopnosti Mustafy Kemala.

2. Turecko v novinách *Národní listy*

V letech 1922 až 1924 poskytovaly *Národní listy* detailní pohled na klíčové mezinárodní i domácí události související s Tureckem. Vysoký počet reportáží byl rovněž ovlivněn opakovaným informováním o devizovém trhu v průběhu celého období. Frekvence článků umožňovala sledovat, co noviny považovaly za nejdůležitější události týkající se Turecka a jak se zájem novin o jednotlivá témata vyvíjel v průběhu sledovaného období. Tento přehled reportáží z období tří let poskytuje představu o tom, jak noviny reagovaly na mezinárodní a domácí události související s Tureckem.

Celkem se v *Národních listech* v období 1922 až 1924 objevilo 2 543 článků věnovaných Turecku. Počet článků se mírně lišil rok od roku. V roce 1922 bylo publikováno 863 článků o Turecku, v roce 1923 se jejich počet zvýšil na 975 a v roce 1924 poklesl na 705 zpráv.

V celém sledovaném období převažovala mezinárodní témata, což bylo částečně způsobeno tím, že mnoho domácích událostí mělo dopady také v mezinárodním měřítku. Až v roce 1924 došlo k postupnému nárůstu zájmu o domácí politickou situaci v Turecku, a to i z toho důvodu, že některé významné mezinárodní události související s Tureckem, již byly vyřešeny a v Turecku začaly probíhat vnitřní změny. V roce 1922 byla hlavním tématem řecko-turecká válka a její důsledky. V roce 1923 se pozornost soustředila na Lausannskou konferenci a otázku ruského vlivu v Turecku a mimo něj. V roce 1924 se zaměření přesunulo na otázku Mosulu. Noviny často přebíraly zprávy od jiných zpravodajských agentur, jako například Havas,⁶¹ ČTK,⁶² Reuters⁶³ a Daily Telegraph.⁶⁴

2.1 Rok 1922

Po ukončení první světové války začaly otázky Blízkého východu v mezinárodní politice získávat větší pozornost. Je tedy pochopitelné, že v roce 1922 byly často předmětem diskuse také v *Národních listech*. Zatímco některá témata postupně ustupovala díky svému vyřešení či dohodám, jiná přetrvávala či se v roce 1922 objevila jako nová. Články o Turecku v *Národních listech* se v roce 1922 dotýkaly nejčastěji řecko-turecké války, poválečného uspořádání a s ním souvisejících konferencí, především konference v Lausanne, vztahů Turecka a Ruska či Mustafy Kemala. Proto budou následující podkapitoly věnovány právě těmto tématům. Kromě toho se v *Národních listech* psalo o dalších tématech vznikajícího moderního tureckého státu, jako byla otázka sultanátu a chalífátu, ekonomika či sport. Vzhledem k nižšímu počtu článků na tato témata jim bude věnována jedna společná podkapitola.

⁶¹ Havas byla francouzská zpravodajská agentura založena v roce 1835.

⁶² Československá tisková kancelář zahájila svou činnost 28. října 1918.

⁶³ Reuters je britská mezinárodní zpravodajská agentura založená 1851. Je jednou z největších a nejrespektovanějších zpravodajských agentur na světě poskytující zpravodajství z celého světa.

⁶⁴ Daily Telegraph je uznávaný britský deník, který byl založen v roce 1855 a patří mezi nejstarší a nejvlivnější noviny ve Velké Británii.

2.1.1 Řecko-turecká válka

V článcích týkajících se Turecka dominuje v *Národních listech* téma řecko-turecké války. V roce 1922 byla situace v řecko-turecké válce klíčová pro mezinárodní politiku. Státy Dohody, které měly ambice rozdělit území bývalé Osmanské říše mezi sebou, byly nakonec nuceny přehodnotit své plány. Jejich cíle se neuskutečnily v plném rozsahu z několika důvodů. O jednom z důvodů mluví Pavel Hradečný ve své knize *Dějiny Řecka*, kde cituje slova německého historika Heinze Richtera, že „s výjimkou Lloyda George, Arménů a Řeků nebral nikdo Sèvreskou smlouvu vážně.“⁶⁵ Další faktor souvisí s demobilizací Dohodových armád, které by byly potenciálně schopné přinutit Turecko k realizaci smlouvy ze Sèvres.⁶⁶ Rovněž je třeba poznamenat, že Francie a Itálie měly v Anatolii vlastní územní zájmy, skrze něž se snažily konkurovat britskému vlivu. Jejich aspirace se navíc křížila s řeckými touhami po regionech kontrolovaných Turky. Díky podpoře Dohody za první světové války a výjimečným diplomatickým dovednostem dosáhli Řekové teritoriálních zisků na úkor Turecka.⁶⁷ Navíc podle tehdejších odhadů Aloise Musila mohli v Malé Asii Řekové představovat riziko pro francouzské ambice v Sýrii, vzhledem k tomu, že i v Sýrii sídlili pravoslavní křesťané.⁶⁸ Místo pomoci Řecka se Italové a Francouzi tajně spojili s Kemalovým odbojem v Turecku.⁶⁹ Všechny hlavní světové mocnosti, včetně Velké Británie, postupně dospěly k názoru, že Sèvreská smlouva je pro Turecko příliš tvrdá a vyžaduje revizi.⁷⁰

Kromě mezinárodních rozporů bylo Řecko vyčerpané z dlouhotrvajících válek od roku 1912 a domácí potíže rovněž nepřispěly k lepší situaci na bojišti. Řecká armáda, izolovaná v nepřátelském vnitrozemí Anatolie a odříznutá od svých zásob, měla problémy čelit tureckému osvobozeneckému hnutí pod vedením schopného стратега Mustafy Kemala. Kombinace výhod lokálního anatolského terénu, národního osvobozeneckého elánu a nových zásilek zbraní z Ruska, Itálie a Francie vedla k řecké porážce.⁷¹ Neuskutečnění původních plánů ze Sèvres, když Francouzi, ale i Britové začali vnímat revizi smlouvy jako nezbytnou,⁷² mělo dopad na politickou a geopolitickou krajinu regionu.

Vnitrostátní situace Turecka a politické manévrování občas ovlivňovaly mezinárodní postavení a chování některých zemí. *Národní listy* ve svých reportážích a analýzách často akcentovaly mezinárodní aspekt války, který byl považován za zásadní složku turecké politické strategie v rámci národního osvobození. Tento způsob prezentace článků odrážel, jak významnou roli hrála v pohledu *Národních listů* zahraniční dimenze v porovnání s domácími politickými otázkami Turecka jako takového v kontextu širšího konfliktu.

Od března 1922 bylo královské Řecko nuceno zahájit jednání a souhlasit se stažením svých vojsk z Anatolie. Bylo rozhodnuto o dělení východní Thrákie mezi Řeky a Turky, přičemž kontrolu nad autonomií maloasijských Řeků převzala Společnost národů. Turci naléhali na rychlé vyklizení Malé Asie a stanovili pro ně mimořádně krátké termíny.⁷³ Jako

⁶⁵ Hradečný, *Dějiny Řecka*, s. 386.

⁶⁶ Pirický, *Turecko*, s. 72.

⁶⁷ Hradečný, *Dějiny Řecka*, s. 384, 386.

⁶⁸ Alois Musil, *Most do Asie. Nové Turecko* (Praha: Melantrich, 1941), s. 166.

⁶⁹ Musil, *Most do Asie. Nové Turecko*, s. 166-167.

⁷⁰ Hradečný, *Dějiny Řecka*, s. 388.

⁷¹ Hradečný, *Dějiny Řecka*, s. 387-388, 390.

⁷² Zürcher, *Turkey A Modern History*, s. 154.

⁷³ Hradečný, *Dějiny Řecka*, s. 390.

příklad ilustrující charakter jednání lze uvést článek v *Národních listech* z dubna 1922 pod názvem „Lord Curzon o mírových pokusech na Blízkém Východě“,⁷⁴ ve kterém se píše o plánu postupného stažení nejen řecké armády, ale i spojeneckých vojsk z Malé Asie, kde se zřídí turecká občanská správa. Přestože mělo dojít ke změně kontroly nad tímto územím, jak uvádí článek, mezinárodní komise, která dohlíží na průjezd Úžinami, zůstává v platnosti se všemi svými pravomocemi, jak bylo stanoveno v Sèvreské smlouvě.⁷⁵

V dřívější stati „Nová mapa turecké říše načrtnuta“⁷⁶ z března roku 1922 jsou rozebrány podmínky zprostředkovávání míru mezi Tureckem a Řeckem z pozice Spojenců. Spojenci se mají podle článku vyhnout klauzulím, které by symbolizovaly porážku jedné ze dvou stran. Článek popisuje, o jaké specifické návrhy se má jednat. Konkrétně uvádí obnovu státní nezávislosti s hlavním městem v Cařihradu, přičemž by byla zachována náboženská autorita sultána. Dále příspěvek uvádí, že Turecko získá území Anatolie, rozprostírající se od Středozemního moře až k Černému moři a od Zakavkazska k Persii, a k tomu i rozsáhlou část východní Thrákie. Nakonec výčet podtrhává spojenecký návrh Řecku, aby Řekové souhlasili se svým odchodem z Malé Asie a poskytli kompenzaci za způsobené ztráty. Tento návrh dále požadoval, aby jak Řekové, tak Turci souhlasili s demilitarizací Dardanel a zavázali se k přijetí opatření na ochranu muslimských a křesťanských menšin. Ve světle těchto požadavků budou Spojenci dohlížet na jejich dodržování a očekávají od Společnosti národů návrhy k uspokojení arménských požadavků.⁷⁷

V následující zprávě v březnu 1922 nazvaném „Řecko přijímá návrh příměří“⁷⁸ je zmínka, že ačkoli Řecko přijímá návrhy příměří Spojenců, má některé výhrady technického rázu v oblasti vojenských podmínek.⁷⁹ Později v souvislosti s vývojem mírového procesu *Národní listy* uvádějí v článku z června 1922 nazvaném „Angora ochotná k míru s Řeckem“⁸⁰ informace z řeckých médií o tom, jak v Římě proběhla konstruktivní jednání mezi tureckými a řeckými zástupci ohledně mírových rozhovorů mezi Angorou (Ankarou) a Athénami. Článek zdůrazňuje, že ačkoli informace z kruhů blízkých kemalistům neodhalují konkrétní detaily těchto jednání, vypadá to, že Ankara je nakloněna k přijetí jakéhokoli smysluplného mírového řešení.⁸¹ Z analýzy obou těchto článků vyplývá, že *Národní listy* považují za žádoucí souhlas obou stran k mírovému řešení řecko-turecké války.

Britský historik Alan Palmer uvádí ve své knize *Úpadek a pád Osmanské říše*, že v rámci řecko-turecké války Spojenci čelili obviněním, že prý dovolují Řekům a Arménům páchat masakry na muslimském obyvatelstvu a devastaci jejich domovů ve sporných oblastech. Mnozí věřili, že „Neturci“ mají spojení s vojenskou administrativou a jsou v různých ohledech upřednostňováni. Fámky o diskriminaci byly v mnoha případech „potvrzeny“ oficiálními hlášenými.⁸² Před příchodem tureckých jednotek byli muslimští civilisté těmi, kteří

⁷⁴ „Lord Curzon o mírových pokusech na blízkém Východě“, *Národní listy* 1. 4. 1922.

⁷⁵ „Lord Curzon o mírových pokusech na blízkém Východě“, *Národní listy* 1. 4. 1922.

⁷⁶ „Nová mapa turecké říše načrtnuta“, *Národní listy* 27. 3. 1922.

⁷⁷ „Nová mapa turecké říše načrtnuta“, *Národní listy* 27. 3. 1922.

⁷⁸ „Řecko přijímá návrh příměří“, *Národní listy* 27. 3. 1922.

⁷⁹ „Řecko přijímá návrh příměří“, *Národní listy* 27. 3. 1922.

⁸⁰ „Angora ochotná k míru s Řeckem“, *Národní listy* 3. 6. 1922.

⁸¹ „Angora ochotná k míru s Řeckem“, *Národní listy* 3. 6. 1922.

⁸² Alan Palmer, *Úpadek a pád osmanské říše* (Praha: Panevropa, 1996), s. 256.

trpěli pod řeckou okupací. Po jejich příchodu se situace obrátila proti křesťanům.⁸³ *Národní listy* se ale zmiňují pouze o válečných násilnostech z turecké strany proti křesťanské menšině. Příkladem je stať pod názvem „Pobouření Angličanů nad tureckými násilnostmi“⁸⁴ z května 1922, která cituje dopis zasláný britské dolní sněmovně lordem Curzonem, kde hovoří „o nových tureckých zvěrstvech.“⁸⁵ Dále Curzon podle článku uvádí, že „Turci se dopouštějí nyní takového děsného barbarství a takových ukrutností proti křesťanským menšinám v Malé Asii, jež patrně mají býti vyhubeny.“⁸⁶ Poté příspěvek uvádí slova lorda Curzona o odpovědnosti britské vlády za ochranu křesťanských menšin a o tom, že je třeba prozkoumat tyto informace a zamezit násilí. Lord Curzon navrhl přes francouzské, italské a americké velvyslance, aby v tomto postupu kooperovali s britským postupem v zamezení těchto událostí v rámci svých vrchních komisařů v Cařihradě.⁸⁷ Poté v této zprávě lord Curzon zmiňuje, že „angorská“ vláda násilnosti ze strany Turecka bagatelizuje. Příspěvek to uvádí na základě odkazu z novin *Daily Chronicle*, že „Turecká zvěrstva posledních let byla horší, než ta, která páchal Abdul Hamid.“⁸⁸ Jak je možné v *Národních listech* vidět, noviny referují o dopise lorda Curzona, který nekriticky uvádí násilnosti pouze ze strany turecké, zatímco řecké útoky nezmiňuje. Mluví také pouze o ochraně křesťanské menšiny, ale muslimy nechává stranou.

V článku z června 1922 s názvem „Turci masakrují Řeky“⁸⁹ *Národní listy* uvádějí podle svých informací svědectví „nezaujatého svědka“ z Trabzonu o pokračování zvěrstev vůči zbývajícím Řekům. Svědek uvádí, že na základě příkazů z Ankary byli nyní i mladí Řekové umísťováni do táborů a věznic, kde jsou vystaveni hladovění.⁹⁰ Zpráva *Národních listů* označuje svědka za nezaujatého, avšak tato charakteristika je obtížně ověřitelná a nemusí nutně znamenat objektivní hodnocení. Dále článek používá slovo „masakrovat“, které vyvolává silné reakci, naznačující brutální násilí a negativně zobrazující jednu stranu konfliktu. Dále článek popisuje, jak jsou Řekové vězněni a hladovějí, což může být zaměřeno na vyvolání soucitu nebo hněvu, a dokresluje emocionálně založené zobrazení tehdejší situace v Turecku v *Národních listech*.

V červenci 1922 v článku „Humanita ve službách anglické politiky“⁹¹ *Národní listy* informují o dopisu dvou britských zástupců obou sněmoven směřovaný Poincarému ohledně situace křesťanů v Turecku, ve kterém píší: „Jsou vám známá svědectví americká o deportacích a režích Řeků a Arménů, jež pokračovaly v Anadolii po celý minulý rok.“⁹² Noviny uvádějí, že z výpovědí britských zástupců vyplývá, jak naděje spojené s dohodou mezi Francií a ankarskou vládou z 20. října 1920 byly zmařeny, neboť Turci nepřestali ve snaze vytěsnit křesťany. *Národní listy* reflektují výzvu dvou britských zástupců, aby Poincaré v zájmu humanity a vztahů mezi Francií a Británií řešil tuto situaci.⁹³ Použití slova „řeže“ může ve čtenářích vyvolat

⁸³ Mango, *Ataturk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*, s. 345.

⁸⁴ „Pobouření Angličanů nad tureckými násilnostmi“, *Národní listy* 17. 5. 1922

⁸⁵ „Pobouření Angličanů nad tureckými násilnostmi“, *Národní listy* 17. 5. 1922

⁸⁶ „Pobouření Angličanů nad tureckými násilnostmi“, *Národní listy* 17. 5. 1922

⁸⁷ „Pobouření Angličanů nad tureckými násilnostmi“, *Národní listy* 17. 5. 1922

⁸⁸ „Pobouření Angličanů nad tureckými násilnostmi“, *Národní listy* 17. 5. 1922.

⁸⁹ „Turci masakrují Řeky“, *Národní listy* 2. 6. 1922.

⁹⁰ „Turci masakrují Řeky“, *Národní listy* 2. 6. 1922.

⁹¹ „Humanita ve službách anglické politiky“, *Národní listy* 6. 7. 1922.

⁹² „Humanita ve službách anglické politiky“, *Národní listy* 6. 7. 1922.

⁹³ „Humanita ve službách anglické politiky“, *Národní listy* 6. 7. 1922.

emocionální reakci a zdůraznit krutost událostí, zatímco termín „deportace“ popisující nedobrovolný přesun obyvatel má negativní konotace. Společné použití těchto termínů zesiluje negativní nádech celého výroku referujících *Národních listů*.

Ohledně okupace tureckého území sdělil v červenci řecký ministr zahraničí George Baltazzi⁹⁴ spojeneckým zástupcům v Athénách, že mír je možný pouze cestou okupace Istanbulu. Britská vláda reagovala varováním, že jakékoli narušení neutrální zóny bude Spojenci potlačeno. Britští a francouzští vojáci střežili Istanbul a britská flotila byla připravena zasáhnout proti řeckým lodím. Osmanská vláda nabídla vojenskou pomoc, ale Řekové po varování Lloyda George své jednotky stáhli.⁹⁵ *Národní listy* ve svém článku s názvem „Zakročení velmocí proti řeckému postupu na Cařihrad“⁹⁶ v srpnu 1922 popisují, jak diplomatictí zástupci Francie, Itálie a Anglie předali ministrovi zahraničí Baltazzimu dokument, ve kterém jednotně a v souladu s postojem svých vlád odmítají žádost Řecka o obsazení Cařihradu. Dodávají, že spojenecké země se postaví proti jakémukoli pokusu řeckých vojsk vstoupit do Cařihradu.⁹⁷ Podání informací svědčí o tom, že zpravodajství *Národních listů* v tomto případě bylo objektivní, jelikož bez kritiky prezentují snahu mocností zabránit obsazení Cařihradu řeckou armádou.

Hned následující den v článku nazvaném „Řecko nechtělo táhnout na Cařihrad bez svolení spojenců.“⁹⁸ periodikum předkládá další zprávu, podle které řecký ministr zahraničních věcí Baltazzi prohlásil, že vláda připravuje odpověď na spojeneckou nótu. Ve své reakci vláda měla uvést, že Řecko nemělo v plánu směřovat k Cařihradu bez souhlasu spojeneckých států. Dále vláda zdůrazňuje, že hlavní cíl žádosti o toto svolení bylo přimět Turecko ke kapitulaci a podpořit mírová uskupení na Blízkém východě.⁹⁹ Podle článku se Řekové snaží přesvědčit Spojence o svém neútočném postoji vůči Cařihradu a usilují o mírové řešení na Blízkém východě. Zdá se, že *Národní listy* vykládají řecký postoj jako projev alibismu ze strany Řecka. Přes připravovanou odpověď řecké vlády den poté *Národní listy* píše v dalším článku „Britská vojska na ochranu Cařihradu“,¹⁰⁰ jak britské vojenské síly zaujaly pozice mezi San Stefanem a Makryköy, za francouzskými jednotkami stojícími na Çataldži (Çatalca). Toto strategické rozmístění je chápáno jako důsledek vojenské dohody mezi Spojenci, která byla stanovena pro případ, že by Řekové chtěli vyrazit směrem k Cařihradu.¹⁰¹ *Národní listy* se zde zaměřují na prezentaci vyváženého řešení, jež by bylo spravedlivé pro všechny zúčastněné strany.

V srpnu 1922 noviny souvislosti s řeckým obsazením města Smyrna v roce 1919 ve stati „Lloyd George o britském stanovisku v otázce Blízkého východu“ Zdůrazňují vyjádření Lloyda George, že řecká okupace Smyrny nebyla pouze rozhodnutím Velké Británie, ale byla schválena komisí, ve které byly zastoupeny i další velmoci. Lloyd George připomněl ochladnutí ve vztazích mezi Francií a Řeckem po nástupu krále Konstantina. Řekové a cařihradská vláda souhlasili s příměřím, ale Mustafa Kemal trval na evakuaci Řeků před jeho uzavřením. Lloyd George také upozornil na krutosti v Malé Asii a zdůraznil britskou odpovědnost za mírová

⁹⁴ M. G. Baltazzi, řecký ministr zahraničních věcí, byl v říjnu 1922 zatčen na příkaz revolučního výboru v Řecku.

⁹⁵ Mango, *Ataturk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*, s 336–337.

⁹⁶ „Zakročení velmocí proti řeckému postupu na Cařihrad“, *Národní listy* 2. 8. 1922.

⁹⁷ „Zakročení velmocí proti řeckému postupu na Cařihrad“, *Národní listy* 2. 8. 1922.

⁹⁸ „Řecko nechtělo táhnout na Cařihrad bez svolení spojenců“, *Národní listy* 3. 8. 1922.

⁹⁹ „Řecko nechtělo táhnout na Cařihrad bez svolení spojenců“, *Národní listy* 3. 8. 1922.

¹⁰⁰ „Britská vojska na ochranu Cařihradu“, *Národní listy* 4. 8. 1922.

¹⁰¹ „Britská vojska na ochranu Cařihradu“, *Národní listy* 4. 8. 1922.

jednání s Tureckem, aby byla chráněna civilní populace.¹⁰² Výrok Lloyda George, že „řecká okupace Izmiru nebyla jen rozhodnutím Velké Británie“, může znít alibisticky. Za zmínku také stojí, že z článku není zřejmé, kdo podle Lloyda George prováděl „krutosti v Malé Asii“ a které „civilní obyvatelstvo“ měl na mysli při zmínce o ochraně.

Klíčovým momentem v řecko-tureckém konfliktu se stal turecký výpad proti řecké armádě. Mustafa Kemal věřil v sílu tureckých jednotek k závěrečné konfrontaci s Řeky. 26. srpna 1922, rok po bitvě u řeky Sakarya, turecké vojsko zahájilo masivní ofenzívu, která měla devastující dopady na řeckou armádu a Řeky v Malé Asii.¹⁰³ *Národní listy* ofenzívu popisují v srpnu roku 1922 ve stati „Kemalovci zahájili ofenzívu proti Řekům“¹⁰⁴ a uvádějí, jak turecké jednotky spustily útok poblíž Afiun Karahisar (Afyonkarahisar),¹⁰⁵ Řekové naopak reagovali protiútokem u Eskisehru (Eskişehir).¹⁰⁶ Turci podle článku tvrdí, že zaznamenali úspěchy na obou bojištích, zatímco Řekové mobilizují další jednotky v oblasti Çatalca¹⁰⁷ v Thrákii.¹⁰⁸ Řečtí vojáci nakonec ustupovali před převažujícími tureckými silami, což rychle přešlo v chaotický útek k egejskému pobřeží. Po deseti dnech boje řecké velení nařídilo rychlou evakuaci ze Smyrny a okolních oblastí na blízké ostrovy Chios a Lesbos. Mnoho řeckých vojáků však zůstalo nezvěstných, padlo v boji nebo bylo zajato.¹⁰⁹ *Národní listy* v srpnu 1922 v článku „Řekové vyklidili Afiun Karahisar“¹¹⁰ vojenský ústup líčí tak, že řecké vojsko bylo nakonec nuceno se stáhnout z Afiun Karahisar kvůli turecké převaze.¹¹¹ Analýza dvou výše popsáných článků ukazuje, že *Národní listy* se v těchto zprávách snaží o vyvážené a nestranné zpravodajství.

Stat' ze září 1922 s názvem „Překvapující obrat událostí v Malé Asii“¹¹² zaznamenává, jak turecké vojenské síly rozšiřují svou kampaň proti řeckým jednotkám. Po dobytí klíčových měst přinutily přes 40 000 řeckých vojáků k přesunu z Thrákie směrem ke Smyrně. S podporou zbraní od Francie, Itálie a Ruska se Turecko chystá postoupit k Istanbulu s cílem strategicky obrátit průběh války tím, že odřízne část řeckých vojenských jednotek.¹¹³ Zpráva v *Národních listech* informuje o vojenském pozadí tureckého postupu k Istanbulu způsobem, jenž naznačuje spíše pozitivní postoj k tureckým snahám. Dále noviny v září 1922 informují v článku „Řekové vzdali se veškerého úmyslu hájiti Smyrnu, a vyklizují toto město kvapně pomocí lodí“¹¹⁴ o řeckém opouštění Smyrny a nasazení armády ze spojeneckých lodí, jejichž hlavním úkolem je chránit majetek a občany spojenců. Britské lodě evakuují své občany na Kypr, zatímco ostatní cizinci zůstávají a očekávají příchod Turků. Spojenečtí zástupci ve Smyrně se snaží zabránit potenciálnímu konfliktu s tureckou armádou. Spojenecké lodě by měly mít odstrašující účinek,

¹⁰² „Lloyd George o britském stanovisku v otázce Blízkého východu“, *Národní listy* 5. 8. 1922.

¹⁰³ Hradečný, *Dějiny Řecka*, s. 391.

¹⁰⁴ „Kemalovci zahájili ofenzívu proti Řekům“, *Národní listy* 30. 8. 1922.

¹⁰⁵ Turecké město v západní části Anatolské planiny.

¹⁰⁶ Turecké město ve středozápadní části země.

¹⁰⁷ Çatalca je okres a město v provincii Istanbul v evropské části Turecka.

¹⁰⁸ „Kemalovci zahájili ofenzívu proti Řekům“ *Národní listy* 30. 8. 1922.

¹⁰⁹ Hradečný, *Dějiny Řecka*, s. 390.

¹¹⁰ „Řekové vyklidili Afiun Karahisar“ *Národní listy* 30. 8. 1922.

¹¹¹ „Řekové vyklidili Afiun Karahisar“ *Národní listy* 30. 8. 1922.

¹¹² „Překvapující obrat událostí v Malé Asii“, *Národní listy* 1. 9. 1922.

¹¹³ „Překvapující obrat událostí v Malé Asii“, *Národní listy* 1. 9. 1922.

¹¹⁴ „Řekové vzdali se veškerého úmyslu hájiti Smyrnu, a vyklizují toto město kvapně pomocí lodí“, *Národní listy* 10. 9. 1922.

uvádějí *Národní listy*.¹¹⁵ Ovšem v dalším článku ze září 1922 nazvaném „Řekové obviňují Francii, že oddaluje mírové zakročení, aby umožnila vítězství Turků“¹¹⁶ *Národní listy* prezentují také řeckou kritiku Francie. Předmětem kritiky je Francie za svůj postoj ve vztahu k událostem v Malé Asii. Namísto podpory záchranných snah v oblasti Izmiru je obviněna Řeky z preferování tureckých zájmů. Ačkoli Británie a král Konstantin žádali o společná jednání ohledně příměří, Francie se těmto snahám vyhýbala. Řekové se snaží udržet kontrolu nad Izmirem, protože to považují za strategický prvek v nadcházejících mírových jednáních. Avšak francouzský postoj, doplněný nyní také italským stanoviskem, situaci komplikuje. Ztráta Izmiru by podle analytiků mohla výrazně ovlivnit výsledek mírových jednání.¹¹⁷

Západní Anatolie ležela v ruinách a region prošel velkými turbulencemi, jelikož mnoho Řeků a Arménů, klíčových pro osmanskou ekonomiku, bylo nuceno opustit své domovy. Strategie Lloyda George měla za cíl udržet stabilitu v této válečně postižené oblasti, což vedlo k napětí mezi křesťany a muslimy. Jak uvádí historik Andrew Mango, bylo bývalo možné předejít mnohemu násilí, kdyby řecká vojenská okupace nebyla schválena. Mustafa Kemal ve svém projevu z roku 1927 uvedl, že mnozí podřízení obhajovali své jednání tím, že plnili rozkazy, avšak některé zdroje upozorňovaly na problémy s disciplínou. V bojových dnech bylo ovšem obtížné udržovat striktní disciplínu.¹¹⁸ Další příspěvek v *Národních listech* ze září 1922 nazvaný „Z řecko-tureckého bojiště“¹¹⁹ popisuje, že po vstupu tureckých vojsk došlo ve Smyrně k nepokojům, a zároveň hovoří o dalších násilnostech. Ve městě byly hlášeny střelby a loupežná přepadení. Noviny nespecifikují, kdo konkrétně ve Smyrně násilí prováděl. S podporou anglických námořníků se však podle článku podařilo situaci stabilizovat a obnovit pořádek. Mimo jiné i v Cařihradu došlo k vážným útokům na cizince ze strany Turků, zejména na Angličany, v čtvrti Pera, přičemž několik osob bylo zabito. Útočníci je napadali pomocí revolverů a kamení, což vedlo k rozbití oken v mnoha britských a francouzských obchodech v anglické čtvrti města. Místní policie proti útočníkům nedokázala efektivně zakročit. Na základě nepokojů se „spojenecké vlády [...] úplně dohodly, že nestrpí jakékoliv porušení neutrálního pásma, jež vytyčily na asijském břehu.“¹²⁰ Aby zajistily stabilitu a bezpečnost v oblasti, spojenecké síly se rozhodly obsadit určité strategické pozice, které doposud měly posádky pouze jedné ze spojeneckých zemí. Noviny uvádějí, že „Řekové se dopouštějí na ústupu násilností, a poněvadž došla zároveň i zpráva, že Turecko odmítá jakoukoli odpovědnost za následky z toho plynoucí, Rada Svazu národů¹²¹ připomněla kemalovcům, že žádným způsobem nemohou být zproštěni povinnosti řídit se ve válce příkazy civilisace.“¹²² Z textu se zdá, že *Národní listy* přinášejí poměrně vyvážené zpravodajství, když zmiňují jak násilnosti páchané Turky, tak Řeky, i když v případě Izmiru nejsou pachatelé násilností jmenováni.

¹¹⁵ „Řekové vzdali se veškerého úmyslu hájiti Smyrnu, a vyklizují toto město kvapně pomocí lodí“, *Národní listy* 10. 9. 1922.

¹¹⁶ „Řekové obviňují Francii, že oddaluje mírové zakročení“, *Národní listy* 10. 9. 1922.

¹¹⁷ „Řekové obviňují Francii, že oddaluje mírové zakročení“ *Národní listy* 10. 9. 1922.

¹¹⁸ Mango, *Ataturk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*, s. 336-337.

¹¹⁹ „Z řecko-tureckého bojiště“, *Národní listy* 12. 9. 1922.

¹²⁰ „Z řecko-tureckého bojiště“, *Národní listy* 12. 9. 1922.

¹²¹ Rada Svazu národů byla jedním z hlavních orgánů Společnosti národů. Rada byla menším, více výkonným tělesem, které se scházelo častěji a zabývalo se naléhavými mezinárodními problémy a zajišťováním míru.

¹²² „Z řecko-tureckého bojiště“, *Národní listy* 12. 9. 1922.

Řecko-turecká válka v roce 1922, podrobně dokumentovaná v *Národních listech*, odhalila komplexnost konfliktů a diplomatické snahy v této klíčové historické epoše. Média zaznamenala jak mírové iniciativy, tak válečné násilí, přičemž zdůrazňovala roli mezinárodních sil a důležitost ochrany civilních menšin.

2.1.2 Mudania

Tématu řecko-turecké války se týkají také zprávy o konferenci v Mudanii. I když někteří radikální představitelé řecké armády, včetně generála Theodora Pangalose,¹²³ byli odhodláni zabránit dalším územním ztrátám, vyhlídky na úspěch v mezinárodním kontextu nebyly vysoké. Na konferenci v Mudanii (3.–11. října 1922) dosáhli kemalisté za podpory Francie a Itálie britského souhlasu s evakuací Řeků z Východní Thrákie. Řecká strana se přímo nepodílela na formulaci podmínek příměří, ale musela se jim nakonec podřídít.¹²⁴

Národní listy v říjnu 1922 informují v článku nazvaném „K situaci na Blízkém východě“¹²⁵, že i přes pozitivní vývoj mírového jednání v Mudanii přetrvávají problémy. Program požaduje od Turecka vyklizení pásma Çanakkale a od Řecka stažení vojsk z Východní Thrákie až k řece Marice, což je považováno za klíčové pro stabilizaci regionu a snížení vojenského napětí. Vrchní velitel řeckých oddílů v Thrákii informoval hlavní stan spojenců,¹²⁶ „že nemůže respektovati neutrální pásmo, budou-li turecké tlupy, které se utvořily v tomto obvodu, napadati dále řeckou frontu.“¹²⁷ *Národní listy* zde volí poněkud emocionálně zabarvený termín vrchního velitele řeckých sil „tlupy“, výraz, který vyvolává hanlivou konotaci.

V říjnu 1922 předkládají *Národní listy* několik zpráv týkajících se řecko-tureckých vztahů na jedné straně novin. V článku z října nazvaném „Venizelos pokouší se zachránit Řecku aspoň část Thrákie“¹²⁸ popisují, jak řecký politik Venizelos usiluje o anglickou a francouzskou podporu pro řecké územní nároky v Thrákii. Požádal Poincarého, aby Francie podporovala Řecko na poradách v Mudanii, kde se stanoví nové řeckoturecké hranice.¹²⁹ Z článku vyplývá snaha *Národních listů* vysvětlit řecké nároky na Thrákii z řecké pozice. V následující stati ze stejné strany pod názvem „Vážná situace ve východní Thrákii“¹³⁰ *Národní listy* popisují závažný stav ve východní Thrákii.¹³¹ „V některých oblastech bylo turecké obyvatelstvo povražděno a příbytky spáleny.“¹³² Použití výrazů jako „povraždit“ a „spálit“ v článku zdůrazňuje tragickou povahu událostí. V dalším článku ze stejné strany novin, nazvaném „Řecké oddíly postupují k Čataldži“,¹³³ se pojednává o zákazu vstupu řeckých a tureckých uprchlíků do Bulharska. Současně článek popisuje, jak řecké vojenské jednotky směřují k Rhodosu a Çatalci, přičemž po cestě zabavují plodiny.¹³⁴ Poslední článek na téže straně

¹²³ Theodor Pangalos byl řecký generál, který hrál klíčovou roli během řecko-turecké války, zejména ve vojenských operacích v Malé Asii. Pangalos byl proslavený svým radikálním a často autoritářským přístupem.

¹²⁴ Hradečný, *Dějiny Řecka*, s. 393.

¹²⁵ „K situaci na blízkém východě“, *Národní listy* 3. 10. 1922.

¹²⁶ „K situaci na blízkém východě“, *Národní listy* 3. 10. 1922.

¹²⁷ „K situaci na blízkém východě“, *Národní listy* 3. 10. 1922.

¹²⁸ „Venizelos pokouší se zachránit Řecku aspoň část Thrákie“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

¹²⁹ „Venizelos pokouší se zachránit Řecku aspoň část Thrákie“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

¹³⁰ „Vážná situace ve východní Thrákii“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

¹³¹ „Vážná situace ve východní Thrákii“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

¹³² „Vážná situace ve východní Thrákii“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

¹³³ „Řecké oddíly postupují k Čataldži“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

¹³⁴ „Řecké oddíly postupují k Čataldži“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

Národních listů pod názvem „Kemalisté přijali v zásadě notu spojenců.“¹³⁵ uvádí, že Francie a Británie oznámily, ankarské přijetí jejich společného vyjádření a to, že İsmet Paşa zároveň svým vojskům nařídil vyhnout se kontaktu s britskými jednotkami.¹³⁶ V tomto případě se zdá, že *Národní listy* vybírají a prezentují informace objektivně.

V říjnu 1922 *Národní listy* referují v článku „Konvence spojenců předložena Kemalovi“¹³⁷ o předání konvence kemalistickému vedení ze strany Spojenců, kterou İsmet Paşa částečně kritizoval. Podle novin ale vládní naděje na smíření tureckých zájmů se zárukami Spojenců a jednání v Mudanii probíhá s optimistickým výhledem, přičemž řeční delegáti zahájili rozhovory se Spojenci.¹³⁸ V článku je zřejmá snaha prezentovat pozitivní vývoj týkající se jednání v Mudanii. *Národní listy* dále v říjnu ve stati nazvané „Proč nastala přestávka v Mudanii“¹³⁹ informují, že přestávka v mudanské konferenci byla způsobena novými tureckými požadavky, které jsou v rozporu s dřívějšími dohodami a prohlášeními. Text zároveň podává informaci o potenciálním útoku Turecka na spojence, přičemž doslova uvádí: „İsmet paša vnesl do rozpravy námět, který může být pokládán za prohlášení, že přes všechny požadavky jimž bylo vyhověno přece napadl by spojenecká vojska.“¹⁴⁰ Analýza článku v *Národních listech* ukazuje na objektivní přístup vůči Turecku, kdy text poukazuje na slova İsmeta Paši, zdůrazňující potenciální útok turecké armády na Spojenecké vojsko. A konečně v říjnu přináší *Národní listy* zprávu nazvanou „Jak bylo podepsáno příměří v Mudanye“¹⁴¹ ohledně dokončení vojenské konvence v Mudanii, které proběhlo v soukromých podmínkách s technickým zpožděním.¹⁴²

Zpravodajství *Národních listů* o konferenci v Mudanii v říjnu 1922 odhaluje komplexní a často napjatou povahu řecko-tureckých vztahů, zároveň poukazuje na kritickou roli spojenců v urovnání konfliktu.

2.1.3 Lausanne

Ke konci roku 1922 se Lausanská konference stala důležitým mezinárodním fórem, kterému *Národní listy* věnovaly značnou pozornost.

Jednání v Lausanne bylo zahájeno 20. listopadu 1922,¹⁴³ jakožto reakce na nenaplněnou smlouvu ze Sèvres.¹⁴⁴ Turecko navrhlo pořádat konferenci v İzmiru pod vedením Mustafy Kemala, ale Dohoda odmítla jednat na tureckém území, proto bylo jako místo konání zvoleno Lausanne.¹⁴⁵ Vedoucím turecké delegace v Lausanne byl jmenován İsmet İnönü. Mustafa Kemal ho vybral kvůli jeho loajalitě a spolehlivosti, a také kvůli anglofilním nebo prosovětským postojům jiných potenciálních kandidátů.¹⁴⁶ Ještě před zahájením jednání

¹³⁵ „Kemalisté přijali v zásadě notu spojenců“, *Národní listy* 5. 10. 1922

¹³⁶ „Kemalisté přijali v zásadě notu spojenců“, *Národní listy* 5. 10. 1922

¹³⁷ „Konvence spojenců předložena Kemalovi“, *Národní listy* 6. 10. 1922

¹³⁸ „Konvence spojenců předložena Kemalovi“, *Národní listy* 6. 10. 1922

¹³⁹ „Proč nastala přestávka v Mudanii“, *Národní listy* 7. 10. 1922

¹⁴⁰ „Proč nastala přestávka v Mudanii“, *Národní listy* 7. 10. 1922

¹⁴¹ „Jak bylo podepsáno příměří v Mudanii“, *Národní listy* 13. 10. 1922

¹⁴² „Jak bylo podepsáno příměří v Mudanii“, *Národní listy* 13. 10. 1922

¹⁴³ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 193.

¹⁴⁴ Pirický, *Turecko*, s. 75.

¹⁴⁵ Zürcher, *Turkey A Modern History*, s. 160.

¹⁴⁶ Zürcher, *Turkey A Modern History*, s. 160-161.

západní mocnosti pozvaly na Lausanskou konferenci také istanbulskou vládu, jelikož se nechtěly omezit pouze na jednání s vládou v Ankaře. Této situace se sultán pokoušel využít k tomu, aby strategicky předčil Kemala.¹⁴⁷ Nicméně ještě před zahájením Lausanské konference bylo 1. listopadu 1922 v Národním shromáždění odhlasováno zrušení sultanátu.¹⁴⁸ Během jednání na konferenci v Lausanne İsmet Paşa argumentoval, že ankarská vláda usiluje o vytvoření homogenního tureckého národního státu, který se snaží vyvarovat cizího vměšování do vnitřních záležitostí a neusiluje o zahraniční expanzi. To potvrzuje i politika Mustafy Kemala, která byla zaměřena na rozvoj tureckého nacionalismu.¹⁴⁹ V průběhu jednání v Lausanne byl Kemal odhodlán vyvrátit pochybnosti Spojenců o neschopnosti „orientálců“ a zajistit civilizovanou vládu v Turecku.¹⁵⁰ Na jednáních v Lausanne skutečně vyjádřili někteří diplomaté pochybnosti o schopnosti Turecka efektivně si vládnout bez cizí intervence.¹⁵¹ Sir Rumbold¹⁵² se však vyjádřil následovně: „Kemalistický Turek [...] si myslím, že zvládne řídit svoji zemi sám bez cizí intervence.“¹⁵³

Na jaře roku 1923 byla Lausanská konference na téměř dva měsíce přerušena, protože turecká delegace váhala s podpisem spojeneckého návrhu smlouvy. Hlavní překážky podpisu byly snahy o obnovení kapitulací¹⁵⁴ v Turecku a mosulská otázka,¹⁵⁵ která byla odložena na pozdější jednání.¹⁵⁶ İsmet İnönü na jednání v Lausanne dosáhl cíle nahradit smlouvu ze Sèvres dohodami uznávajícími proměnu Osmanské říše na národní státy na Blízkém východě a zajišťujícími pozici Turecka v Evropě.¹⁵⁷ Mosul zůstal součástí britského Iráku a Alexandrettský sandžak (oblast Hatay)¹⁵⁸ si udržela Francie, zatímco Anatolie a východní Thrákie se staly součástí nového Turecka. Pokud Turecko zůstane neutrální, válečné lodě mohou proplouvat Úžinami, ale v Černém moři nesmí být více než tři lodě o výtlačku do 10 000 tun každá.¹⁵⁹ Cíle Národního paktu byly dosaženy a země získala plnou suverenitu.¹⁶⁰ İsmet İnönü dosáhl zrušení kapitulací a zajistil Turecku ekonomickou svobodu bez povinnosti platit reparace, na rozdíl od jiných poražených států.¹⁶¹ İsmetův úspěch v Lausanne pomohl Kemalovi prakticky dokončit revoluci v Turecku.¹⁶²

¹⁴⁷ Pravec, *Kemal Atatürk*, s. 75.

¹⁴⁸ Pravec, *Kemal Atatürk*, s. 77.

¹⁴⁹ Palmer, *Úpadek a pád osmanské říše*, s. 274.

¹⁵⁰ Mango, *Ataturk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*, s. 368.

¹⁵¹ Mango, *Ataturk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*, s. 368.

¹⁵² Sir Horace Rumbold byl britský diplomat, který zastupoval Spojené království během jednání v Lausanne.

¹⁵³ Mango, *Ataturk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*, s. 368. Původní citace z knihy: Gilbert, Martin, *Sir Harold Rumbold: Portrait of a Diplomat*, London: Heinemann 1973, s. 225.

¹⁵⁴ Kapitulace v Turecku byly smlouvy udělující zahraničním mocnostem obchodní privilegia a právní imunity pro jejich občany v rámci Osmanské říše, což oslabovalo osmanskou suverenitu a právní autoritu. Kapitulace byly zrušeny krátce před vstupem Turecka do 1. světové války.

¹⁵⁵ Mosulská otázka byla vyřešena v roce 1926 za klíčové role Společnosti národů. Oblast Mosulu byla přičleněna k Iráku, který byl tehdy pod britským mandátem. Na základě dohody se Irák zavázal, že bude po dobu 25 let poskytovat Turecku 10 procent ze své ropy.

¹⁵⁶ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 193.

¹⁵⁷ Palmer, *Úpadek a pád osmanské říše*, s. 275.

¹⁵⁸ V roce 1939 byl Alexandrettský sandžak (oblast Hatay) po referendu a diplomatických jednáních připojen k Turecku.

¹⁵⁹ Musil, *Most do Asie. Nové Turecko*, s. 114.

¹⁶⁰ Pirický, *Turecko*, s. 75.

¹⁶¹ Palmer, *Úpadek a pád osmanské říše*, s. 275.

¹⁶² Palmer, *Úpadek a pád osmanské říše*, s. 276.

Výsledkem jednání byla i výměna obyvatelstva mezi Tureckem a Řeckem.¹⁶³ Výměna se netýkala všech skupin v Turecku. Turecký národ byl sice hlavní složkou státu, ale existovaly i další skupiny lidí, kteří měli nyní patřit k tureckému státu, aniž by sdíleli muslimské vyznání.¹⁶⁴ Nemuslimové měli právo na náboženské a sociální instituce a používání vlastního jazyka před soudem, ale bez ohrožení turecké suverenity. Také byl zajištěn status muslimů mimo Turecko, zejména v západní Thrákii.¹⁶⁵ Otázka Arménů a Kurdů se na konferenci neprojednávala. Turci odmítli uvažovat o vytvoření arménského státu a Francie a Británie na tuto otázku netlačily.¹⁶⁶ Mustafa Kemal a další turečtí nacionalisté uznávali existenci Kurdů v Turecku, ale zdůrazňovali, že Turci a Kurdové jsou spojeni společnou historií a zájmy a měli by být součástí jednotné národní entity.¹⁶⁷ Kemal nicméně podpořil myšlenku kurdské samosprávy v některých provinciích.¹⁶⁸ Turecko získalo Východní Thrákii a Řecko Egejské ostrovy, kromě těch u vjezdu do Dardanel, které připadly Turecku.¹⁶⁹ Ovšem Angorské (Ankarské) shromáždění vyjádřilo nespokojenost s dohodami z Lausanne ve třech bodech, konkrétně kvůli zřízení Mezinárodní komise pro Úžiny, ztrátě Mosulu a začlenění Hatay do francouzské Sýrie.¹⁷⁰

Národní listy v říjnu roku 1922 v článku „Spojenci zamítnou návrh Angory, aby se mírová konference sešla ve Smyrně“¹⁷¹ popisují diskusi nad místem mírové konference. Ankara navrhla Smyrnu, ale návrh byl zamítnut. Spojenci preferovali neutrální místo blízko Ankary pro lepší telegrafické spojení. Článek dále uvádí, že Británie chce na konferenci zástupce z Austrálie a Nového Zélandu.¹⁷² Další článek koncem října s názvem „Turci přijímají Lausanne za sídlo konference“¹⁷³ informuje o očekávaném přijetí pozvání ze strany Turecka.¹⁷⁴ V obou případech jde o informativní texty přinášející objektivní informace.

V listopadu *Národní listy* v článku „Poincaré o východní otázce“¹⁷⁵ popisují, jak Poincaré vysvětluje francouzský postoj k východní otázce, zdůrazňuje důležitost francouzského zákroku v předehití války a popisuje koordinaci s Británií a Itálií. Poincaré se zmiňuje o diplomatických krocích a přístupu na mudanské konferenci, a zdůrazňuje nutnost vzájemné spolupráce pro dosažení mírového řešení.¹⁷⁶ *Národní listy* se zde snaží akcentovat mírotvorné snahy francouzského politika Poincarého.

Podobně stať nazvaná „Mussolini o postavení Itálie v Dohodě“¹⁷⁷ publikovaná v listopadu komentuje seznamuje tentokrát s Mussoliniho vyjádřeními k situaci v Turecku a mírové konferenci v Lausanne. *Národními listy* citovaný Mussolini zdůrazňuje význam uznání

¹⁶³ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 194.

¹⁶⁴ Mango, *Ataturk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*, s. 367.

¹⁶⁵ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 194.

¹⁶⁶ Palmer, *Úpadek a pád osmanské říše*, s. 276.

¹⁶⁷ Mango, *Ataturk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*, 2000, s. 367.

¹⁶⁸ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 194.

¹⁶⁹ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 193-194.

¹⁷⁰ Palmer, *Úpadek a pád osmanské říše*, s. 276.

¹⁷¹ „Spojenci zamítnou návrh Angory, aby se mírová konference sešla ve Smyrně“, *Národní listy* 13. 10. 1922

¹⁷² „Spojenci zamítnou návrh Angory, aby se mírová konference sešla ve Smyrně“, *Národní listy* 13. 10. 1922

¹⁷³ „Turci přijímají Lausanne za sídlo konference“, *Národní listy* 30. 10. 1922

¹⁷⁴ „Turci přijímají Lausanne za sídlo konference“, *Národní listy* 30. 10. 1922

¹⁷⁵ „Poincaré o východní otázce“, *Národní listy* 11. 11. 1922

¹⁷⁶ „Poincaré o východní otázce“, *Národní listy* 11. 11. 1922

¹⁷⁷ „Mussolini o postavení Itálie v dohodě“, *Národní listy* 17. 11. 1922

historických událostí, zajištění provozu přes Úžiny, ochrany evropských a křesťanských menšin, a monitorování Balkánu a islámského světa.¹⁷⁸ Mussolini podle zprávy říká doslova: „Až sem a ne dále! A to způsobem rozhodným.“¹⁷⁹ Upozorňuje na nutnost omezit turecké požadavky a vidí v tom klíč k předcházení problémům v Evropě. Poukazuje na muslimskou populaci v Rumunsku, Bulharsku, Albánii a království SHS a její význam pro evropskou politiku.¹⁸⁰ *Národní listy* chápou Mussoliniho slova jako jeho přání omezit turecké teritoriální a politické ambice, ale samy tyto názory nekomentují.

V článku nazvaném „Porady velmocí o východní otázce zahájeny“ *Národní listy* v listopadu oznamují,¹⁸¹ že proběhly rozhovory mezi Curzonem, Poincarém a Avezzanou ohledně mírových podmínek s Tureckem. Během debaty byla dosažena dohoda o hranicích a průlivech. Otázky demilitarizace průlivů, kapitulací a ochrany menšin zůstaly zatím nevyřešeny. *Národní listy* zdůrazňují, že diskuse probíhá ve velmi srdečné atmosféře s pozitivním vývojem.¹⁸² Zdá se, že důraz na kladný vývoj během konference vychází ze subjektivního hodnocení *Národních listů*.

Další zpráva z listopadu pod názvem „Problém kapitulací v Turecku bude projednáván zítra“¹⁸³ popisuje jednání v Lausanne o tom, zda mají být kapitulace v Turecku zrušeny, pozměněny nebo zachovány. Turci požadují, aby kapitulace nebyly obnovovány, jelikož během světové války byly osmanskou vládou formálně zrušeny. Turci argumentují, že „není důstojno národu XX. století zaváděti nové kapitulace, jež jsou vhodným zařízením jen v zemích málo pokročilých“.¹⁸⁴ Dále noviny pojednávají o návrhu Lausannské konference o výměně národnostních a náboženských menšin mezi Anatolií a Evropou. Diskutuje se o přesunu Turků pod řeckou správou do Turecka a křesťanů z Turecka na místa těchto Turků v Řecku. Článek také poukazuje na složitost tohoto problému a nejistotu, zda bude řešení součástí mírových podmínek.¹⁸⁵ Analýza článku ukazuje na objektivní postoj *Národních listů* k Turecku, vyjádřený zvláště citacemi tureckých argumentů o nedůstojnosti kapitulacních podmínek. Kromě toho podobným způsobem popisuje plán na přesun obyvatel na obou stranách konfliktu.

V prosinci v roce 1922 *Národní listy* v článku nazvaném „Američané chtějí nahradit kapitulace novým režimem“¹⁸⁶ píše o tom, jak anglický a americký delegát v Lausanne tvrdí, že kapitulace by měly být zrušeny, ale zároveň oba zdůrazňují důležitost přechodného režimu pro zajištění obchodní bezpečnosti. Avšak Hasan Bey, předseda celní komise, odmítá projednávat celní otázky na mírové konferenci.¹⁸⁷ Z vyznění článku lze soudit, že *Národní listy* způsobem, kterým prezentují snahy mocností o prodloužení jejich vlivu v regionu díky přechodnému režimu z kapitulací (jelikož kapitulace byly jedním ze způsobů, jak si zajistit ekonomické a politické zájmy) souhlasí s delegáty v jejich snaze o přechodný režim kapitulací.

¹⁷⁸ „Mussolini o postavení Itálie v dohodě“, *Národní listy* 17. 11. 1922

¹⁷⁹ „Mussolini o postavení Itálie v dohodě“, *Národní listy* 17. 11. 1922

¹⁸⁰ „Mussolini o postavení Itálie v dohodě“, *Národní listy* 17. 11. 1922

¹⁸¹ „Porady velmocí o východní otázce zahájeny“, *Národní listy* 19. 11. 1922

¹⁸² „Porady velmocí o východní otázce zahájeny“, *Národní listy* 19. 11. 1922

¹⁸³ „Problém kapitulací v Turecku bude projednáván zítra“, *Národní listy* 27. 11. 1922

¹⁸⁴ „Problém kapitulací v Turecku bude projednáván zítra“, *Národní listy* 27. 11. 1922

¹⁸⁵ „Problém kapitulací v Turecku bude projednáván zítra“, *Národní listy* 27. 11. 1922

¹⁸⁶ „Američané chtějí nahradit kapitulace novým režimem“, *Národní listy* 1. 12. 1922

¹⁸⁷ „Američané chtějí nahradit kapitulace novým režimem“, *Národní listy* 1. 12. 1922

V prosinci roku 1922 píše *Národní listy* v článku pod názvem „Konference v Lausanne“¹⁸⁸ o diskusi o vojenských otázkách mezi tureckými a spojeneckými experty, včetně demilitarizace úžin, ale ukazují, že diskuze nedosáhla výsledku. Noviny podtrhují, že základní návrhy obou stran nejsou zcela neslučitelné. Hlavními spornými body jsou otázka opevněných přístavů v Marmarském moři, které Turci chtějí, a požadavek na vojenskou posádku v Gallipoli.¹⁸⁹ Ze statě nevyplývá zaujatost pro žádnou ze stran debat.

V prosinci uvádějí noviny v článku „Poincaré před sněmovnou“¹⁹⁰ Poincarého pozitivní pocity z probíhající konference. Poincaré zdůrazňuje francouzskou věrnost svým spojencům v Ankaře: „Turci nepřevzou odpovědnost za zhroutilí mírové konference a nevystaví se nebezpečí opětovného rozdmýchání války na východě. Francie učiní vše, aby spolu se Spojenci odvrátila toto nebezpečí.“¹⁹¹ Z podání tohoto tématu lze usuzovat, že se *Národní listy* shodovaly s řečí Poincarého, z níž je patrná podpora Turecku a úsilí zabránit dalšímu potenciálnímu konfliktu v Anatolii.

Taktéž v prosinci je publikován článek nazvaný „Spojenecký návrh na průjezd úžinami“¹⁹² zabývající se spojeneckým návrhem na regulaci průjezdu válečných lodí Úžinami v době války, včetně podmínek pro neutrální Turecko a omezení počtu válečných lodí v Černém moři.¹⁹³

Články z *Národních listů* z roku 1922 o Lausannské konferenci poskytují přehled o množství otázek a názorů, které formovaly diplomatické jednání. Od diskuze o místu konání po debaty o vojenských a teritoriálních otázkách, noviny reflektovaly širokou škálu témat a postojů zúčastněných stran.

2.1.4 Rusko

„Dokud nepřejdeš most,“ říká turecké přísloví, „měl bys medvěda nazývat svým strýcem.“¹⁹⁴ Přesně tímto příslovím se se očividně řídil Mustafa Kemal během turecko-řecké války. V období turecko-řecké války byl Sovětský svaz klíčovým spojencem Turecka v boji proti dominantním velmocem, neboť podporoval turecké národní hnutí finančně a vojensky. Rozpad ruského impéria a vznik bolševického režimu nebyl v Turecku v té době považován jako expanzivní nebezpečí.¹⁹⁵ Nicméně ohledně vnímání případných expanzivních tendencí mají autoři knihy *Dějiny Ruska* jiný názor. V roce 1917, před listopadovým povstáním, Lenin prosazoval v ústředním výboru rezoluci, která zdůrazňovala naléhavou potřebu ozbrojeného povstání, odůvodněnou vhodnými podmínkami pro mezinárodní revoluci.¹⁹⁶ Toto nebezpečí zřejmě zatím v Turecku nebylo pocíťováno.

Bolševická revoluce zprvu přinesla muslimům na území bývalého carského Ruska a Turecku několik benefitů. Dne 24. listopadu 1917 sovětská vláda poskytla muslimům právo na

¹⁸⁸ „Konference v Lausanne“, *Národní listy* 11. 12. 1922

¹⁸⁹ „Konference v Lausanne“, *Národní listy* 11. 12. 1922

¹⁹⁰ „Poincaré před sněmovnou“, *Národní listy* 16. 12. 1922

¹⁹¹ „Poincaré před sněmovnou“, *Národní listy* 16. 12. 1922

¹⁹² „Spojenecký návrh na průjezd úžinami“, *Národní listy* 19. 12. 1922

¹⁹³ „Spojenecký návrh na průjezd úžinami“, *Národní listy* 19. 12. 1922

¹⁹⁴ Kinross, *The Rebirth of a Nation*, s. 240.

¹⁹⁵ Pirický, *Turecko*, s. 72.

¹⁹⁶ Milan Švankmajer – Václav Veber – Zdeněk Sládek – Vladislav Moulis, *Dějiny Ruska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995), s. 317.

národní a vzdělávací autonomii a zároveň anulovala všechny carské smlouvy s Osmanskou říší.¹⁹⁷ Mustafa Kemal potřeboval nějakého spojence. Proto se ihned po obsazení Smyrny Řeky v roce 1919 obrátil na Rusy, se záměrem vytvořit s nimi alianci.¹⁹⁸ V březnu 1921 Turecko a Rusko podepsaly smlouvu o přátelství, která stanovila hranice na Kavkazu ve prospěch Turecka. Turecko si zajistilo Kars,¹⁹⁹ Ardahan²⁰⁰ a Artvin²⁰¹ na hranicích s Arménií a Gruzii, kromě Batumi.²⁰² Tato první zahraniční smlouva tureckých nacionalistů umožnila přesunutí sil na západní frontu a zbrojení s pomocí Moskvy. Přestože turečtí komunisté usilovali o využití sovětsko-tureckého přátelství, Mustafa Kemal jejich plány zmařil.²⁰³

Mustafa Kemal využil podpory bolševiků jako protiváhy vůči Britům, přestože měl z bolševiků obavy.²⁰⁴ Bolševici se stali prvními, kdo veřejně podporovali turecké nacionalisty, zatímco Italové jim pomáhali diskrétně.²⁰⁵ Veškerou podporu a sblížení Turecka s Ruskem západní státy pozorovaly s nevolí.²⁰⁶ Právě britská agresivní akce na jaře 1920 urychlila a fakticky umožnila Kemalovi první seriózní komunikaci se Sověty. Britské obsazení Istanbulu, odhalení podmínek Sèvreské smlouvy a vyvolaný konflikt udělaly ruskou podporu pro Kemala naléhavě důležitou.²⁰⁷ Winston Churchill ovšem s britským postupem nesouhlasil. Byl proti úplnému rozdělení Turecka, protože se obával, že by to Turecko přimělo přiklonit se právě k bolševickému Rusku. Podporoval jen osamostatnění oblastí, kde nežili převážně Turci.²⁰⁸

Mustafa Kemal si udržoval spojení s bolševiky, přestože vůči nim byl skeptický a považoval komunismus za absurdní.²⁰⁹ V září 1919 Kemal ve svém projevu uvedl, že bolševismus je pro Turecko jako doktrína nerealizovatelný kvůli specifickým náboženských a sociálních podmínek v zemi. Kemal zdůraznil absenci velkých kapitalistů a výrazné řemeslnické třídy v Turecku, které by mohly vytvořit podmínky pro formování dělnické třídy, podobně jako to bylo v Rusku.²¹⁰ Navíc většina dělnické třídy se soustředila ve městech pod okupací, především v Istanbulu a Izmiru.²¹¹ V té době bylo pro sovětské Rusko klíčové mít dobré vztahy s nově vzniklým tureckým parlamentem, což bylo vzájemně výhodné. Turecko hledalo způsob, jak se vymanit z mezinárodní izolace, zajistit si ochranu svých východních hranic a odporovat Británii podporovanému Řecku na západě. Moskva na druhé straně doufala v šíření komunismu v Turecku prostřednictvím bolševické podpory.²¹² Přes pomoc, kterou

¹⁹⁷ Musil, *Most do Asie. Nové Turecko*, s. 219.

¹⁹⁸ Musil, *Most do Asie. Nové Turecko*, s. 219.

¹⁹⁹ Kars je město ve východním Turecku, které je správním centrem stejnojmenné provincie Kars.

²⁰⁰ Ardahan je také město a okres ve východním Turecku a je správním centrem provincie Ardahan.

²⁰¹ Artvin je město a okres na severovýchodě Turecka a je hlavním městem provincie Artvin.

²⁰² Batumi je město na pobřeží Černého moře ve východní části Gruzie.

²⁰³ Pirický, *Turecko*, s. 72, 73.

²⁰⁴ Musil, *Most do Asie. Nové Turecko*, s. 220.

²⁰⁵ Mango, *Ataturk: the Biography of the Founder of Modern Turkey*, s. 326.

²⁰⁶ Pravec, *Kemal Atatürk*, s. 50.

²⁰⁷ Kinross, *Atatürk: The Rebirth of a Nation*, s. 240.

²⁰⁸ Jan Wanner, *Krvavý zrod moderního Turecka* (Praha: Nakladatelství Libri, 2009), s. 55.

²⁰⁹ Mango, *Ataturk: the Biography the Founder of Modern Turkey*, s. 328.

²¹⁰ Kajgusuz Džumchur, *Sovetskije otnošenija v kontekste međunarodnoj vojenno-političeskoj konfrontacii (1920–1991 gg.)* (Nižnij Novgorod: Federal'noje gosudarstvennoje avtonomnoje učreždenije vyššego obrazovanija, 2017), s. 27.

²¹¹ Evžen Paloncy, *Turecko* (Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1961), s. 25.

²¹² Džumchur, *Sovetskije otnošenija v kontekste međunarodnoj vojenno-političeskoj konfrontacii (1920–1991 gg.)*, s. 25.

kemalistům poskytovali, nebyli však bolševici schopni zabránit Turecku ve vytváření vazeb se západními zeměmi.²¹³

Po spojenecké okupaci Istanbulu se až do národního vítězství v roce 1922 vyzořovala nejen pravice, ale i levice vůči národním silám. Levicové frakce nebyly sjednoceny komunismem, ale spíše protizápadními a proislámskými názory. Vznikla i politická skupina Zelená armáda zaměřená na zlepšení morálky, zpočátku s Kemalovým souhlasem, ale bez vojenské síly, ovšem v červenci 1921 byla rozpuštěna. Radikální elementy se brzy přeorganizovaly do Lidové strany a Kemal reagoval založením vlastní, jemu loajální Komunistické strany, což vyvolalo nesouhlas u radikálů a třetí internacionály. Vznikla také Strana lidových socialistů. Kemal v roce 1921 rozhodl o potlačení levicových hnutí a vynutil si rozpuštění Ethemových jednotek.²¹⁴ Po odmítnutí Ethema, který přeběhl k Řekům, se levice definitivně rozpadla, a Kemal zůstal jediným partnerem v jednání s Rusy.²¹⁵

První článek *Národních listů* z května 1922 pod názvem „Od propagandy bolševictví v cizích zemích nelze upustiti!“²¹⁶ se zaměřuje na memorandum mocností vyjadřující obavy z bolševické propagandy a revoluční činnosti Ruska. Memorandum požaduje, aby Rusko zastavilo podporu bolševismu a revoluce v cizích státech, s varováním před nebezpečím šíření revoluce. Ruská delegace odmítá zákaz podporovat bolševismus prostřednictvím stran nebo tisku, pokud je to v rozporu s ruskými zákony. Článek také vyzývá Rusko, aby nezasahovalo do politického a teritoriálního *statu quo* v jiných zemích a dotýká se nerozřešených otázek mezi Ruskem a Rumunskem. Zmíněno je také, že Turecko nebylo přizváno na janovskou konferenci, což mohlo ohrozit mír. Rusko by mělo v otázce Turecka zaujmout neutrální postoj v souladu s mezinárodními zásadami, domnívají se *Národní listy*.²¹⁷ Z obsahu a tónu článku vyplývá, že i *Národní listy* vyjadřovaly obavy z šíření bolševismu do dalších částí světa.

Další zpráva *Národních listů*, „Kemalisté a Bolševici“,²¹⁸ z července 1922 podává informace o banketu v Ankaře, který uspořádal sovětský představitel Aralov²¹⁹ na počest perského vyslance. Na banketu promluvili Aralov a Kemal, přičemž Aralov hovořil o vytvoření jednotné fronty mezi Ruskem, Persií a Tureckem pro dosažení cílů pod vedením Ruska. Kemal zdůraznil potřebu ruské podpory pro Turecko. Článek také zmiňuje povstání muslimů v Turkmenistánu, podporované Tureckem, což poukazuje k solidaritě mezi muslimy. Tato situace zhoršuje vztahy mezi Moskvou a Ankarou.²²⁰ Protože článek popisuje spolupráci mezi Tureckem a Ruskem a napětí vyplývající z událostí v Turkmenistánu, noviny si zachovávají nestranný přístup.

²¹³ Mango, *Ataturk: The Biography of the Founder of modern Turkey*, s. 328.

²¹⁴ Çerkes Ethem byl vojenský vůdce známý svou rolí v turecké válce za nezávislost, kde původně bojoval proti řeckým silám. Později se však dostal do konfliktu s vedením Mustafy Kemala Atatürka, byl obviněn z velezrady a musel odejít do exilu.

²¹⁵ Pirický, *Turecko*, s. 73-74.

²¹⁶ „Od propagandy bolševictví v cizích zemích nelze upustiti!“, *Národní listy* 12. 5. 1922

²¹⁷ „Od propagandy bolševictví v cizích zemích nelze upustiti!“, *Národní listy* 12. 5. 1922

²¹⁸ „Kemalisté a Bolševici“ *Národní listy* 26.7. 1922

²¹⁹ Semyon Aralov byl sovětský revolucionář, politik a diplomat. Po bolševické revoluci v Rusku se stal jedním z vedoucích pracovníků sovětských zpravodajských služeb a později diplomatem. Aralov hrál významnou roli v zahraničních vztazích Sovětského svazu, zejména během 20. let 20. století.

²²⁰ „Kemalisté a Bolševici“ *Národní listy* 26.7. 1922

Ohledně Lausannské konference bylo sovětské Rusko zainteresováno pouze v dohodě týkající se mořských průlivů.²²¹ Rusko ale zahájilo přípravy na fórum ještě před obdržetím pozvání na konferenci. Ruský návrh na sjezdu týkající se správy Úžin a režimu v Černém moři zahrnoval pět základních zásad upravujících právo průjezdu Úžinami.²²² *Národní listy* informují ve stati ze září nazvané „Sovětské noviny“,²²³ že s tureckým vítězstvím získává Dardanelský průliv pro Rusko strategický význam. Konzultace mají zahrnovat diskusi o rozvoji sovětského průmyslu a posílení vztahů s okolními státy, zejména s Tureckem. Sovětská vláda plánuje svolat konferenci s účastí Turecka, Bulharska, Rumunska a Gruzie, aby prosazovala zmezinárodnění průlivu pod kontrolou těchto států a Ruska. V případě dohody by Cařihrad mohl být vrácen Turkům.²²⁴ Podle výběru informací v článku lze usuzovat na jistou obezřetnost v pozici *Národních listů* ohledně posílení vztahů mezi Tureckem a Ruskem.

Další článek z října pod názvem „Dohoda spojenců o řešení východní otázky“²²⁵ informuje o druhé části konferenci v Lausanne. Ta se zabývala otázkou svobody mořských cest. V této části konference se předpokládalo, že svoboda mořských cest by mohla být postavena pod ochranu Společnosti národů. V rámci této diskuse by měly být vyslechnuty a zváženy také názory dalších zemí, včetně Ruska, Bulharska, Ukrajiny a Gruzie, uvádějí *Národní listy*.²²⁶

Následující zpráva z *Národních listů* nazvaná „Odklad rozhraničování v Asii“²²⁷ v listopadu charakterizuje, jak Čičerin a Rakovský²²⁸ veřejně deklarovali podporu Turecku v mezinárodních záležitostech, zejména ve věci Dardanelského průlivu. Čičerin i Rakovský preferují návrat k předválečnému režimu, což zahrnuje odstranění kontroly nad průlivem a zákaz průjezdu válečných lodí, umožňuje volný průchod obchodním lodím a posílení autonomie oblasti. Rakovský navrhuje, aby kontrolu průlivu vykonávaly státy Černého moře, což by omezilo zahraniční vliv. Výměnou za ruskou podporu se Turecko snaží zajistit Rusku rovnoprávné postavení na konferenci a dosáhnout uznání sovětské vlády.²²⁹ Stat' zdůrazňuje podporu Ruska vůči Turecku, kdy Rusko předpokládá na oplátku uznání sovětského Ruska podle mezinárodního práva. Prezentace těchto postojů ve zprávě ukazuje jisté obavy z Ruska. Článek „Sovětská delegace nechce odjet“²³⁰ z listopadu objasňuje postoj sovětské delegace během mírových jednání v Lausanne, kde se odehrávaly důležité diplomatické aktivity. Christian Rakovský odmítl spekulace o odchodu sovětské delegace z Lausanne, pokud by nebyla zapojena do všech diskusí. Podle novin *Le Matin*, píše *Národní listy*, sovětská strana nebude akceptovat rozhodnutí učiněná bez jejího souhlasu, což ukazuje na snahu Sovětů ovlivnit rozhodnutí konference a zabezpečit zohlednění svých zájmů. Člen turecké delegace uvedl, že Turecko bude Rusko podporovat, ale neukončí jednání, pokud Rusko nebude plně

²²¹ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 193.

²²² Irina Aleksandrovna Chormač. *Sovetskoje Rossija na konferencii v Lozanne o uregulirovanii situacii na Bližnem Vostoke (1922-1923 gody)* (Moskva: Novaja i novejšaja istorija, 2019), s. 4.

²²³ „Sovětské noviny“ *Národní listy* 19.9. 1922

²²⁴ „Sovětské noviny“ *Národní listy* 19.9. 1922

²²⁵ „Dohoda spojenců o řešení východní otázky.“ *Národní listy* 8.10. 1922

²²⁶ „Dohoda spojenců o řešení východní otázky.“ *Národní listy* 8.10. 1922

²²⁷ „Odklad rozhraničování v Asii.“ *Národní listy* 27.11. 1922

²²⁸ Christian Rakovský pocházející z Bulharska se stal po bolševické revoluci významnou postavou v Sovětském svazu. Jednalo se o politika a revolucionáře, který byl blízkým spolupracovníkem Lenina a později Stalina.

²²⁹ „Odklad rozhraničování v Asii“, *Národní listy* 27. 11. 1922

²³⁰ „Sovětská delegace nechce odjet“, *Národní listy* 29. 11. 1922

připuštěno.²³¹ Způsob podání informací o postoji Ruska během konference v Lausanne a zejména o ruské snaze ovlivňovat průběh jednání naznačuje obavy *Národních listů* z ruského vlivu.

V prosinci informuje zpráva „Jednání o průlivech odročeno na pondělí“²³² o odkladu schůze komise, která se zabývá územními a vojenskými otázkami, včetně důležité otázky průlivů. Odložení hlavní schůze komise na konferenci na pondělí na žádost sovětské delegace podle zprávy ukazuje, že Sověti chtějí mít kompletní delegaci pro efektivní zasahování do jednání. Text dále informuje o očekávaném příjezdu Čičerina a jeho týmu během víkendu. Ačkoli je hlavní schůze odložena, práce ostatních komisí pokračuje, což znamená, že jednání na konferenci nejsou zcela pozastavena, ale čekají na doplnění sovětské delegace.²³³

V jiné zprávě z prosince nazvané „Čičerin věří v úspěch národního hnutí tureckého“²³⁴ popisují Čičerinovo setkání s novináři, na němž obhajoval tureckou suverenitu nad mořskými průlivy a zdůrazňoval potřebu uzavření průlivů pro cizí válečné lodě pro mír v Černém moři. Čičerin odmítá vměšování do tureckých záležitostí a podporuje turecké národní ambice, nezávisle na rozhodnutích v Lausanne. Také informuje o ruském návrhu na vytvoření kontrolovaného pásma mezi sousedními státy k omezení vojenské přítomnosti, uvádí zpráva.²³⁵ Zdá se, že *Národní listy* sledují možnost vytvoření kontrolovaného pásma mezi státy Černého moře a uzavření průjezdu pro cizí lodě s obavami. Také další prosincová zpráva „Čičerin šve turecké žurnalisty“²³⁶ je věnována Čičerinovi. Popisuje Čičerinovo setkání s tureckými novináři, kde Čičerin líčí spojení a podporu mezi Sovětským svazem a Tureckem. Čičerin ve zprávě kritizuje spojenecké snahy omezit tureckou suverenitu, zejména v otázce kontroly úžin. Poukazuje na změnu francouzské politiky a potenciální expanzionismus spojeneckých mocností na Kavkazu. Zdůrazňuje důležitost opevnění Úžin a silného tureckého vojenství s podporou Sovětského svazu a vyjadřuje víru v úspěch tureckých cílů.²³⁷ I z této zprávy můžeme vyčíst obavy z Ruska kvůli upevnování spojení mezi Tureckem a Ruskem.

Zprávy zaměřené na Rusko zdůrazňovaly obavy z šíření bolševismu a revoluční činnosti, a to zejména v souvislosti s ruským vlivem na politiku v cizích státech. V článcích je patrné pozorné sledování vztahů mezi Tureckem a Ruskem, přičemž se klade důraz na ruskou podporu tureckým národním ambicím. Zároveň se v článcích objevují výhrady vůči možnému ruskému vlivu v regionu, zvláště ve vztahu k Dardanelskému průlivu a regionální bezpečnosti. Zprávy detailně sledují diplomatické kroky a strategii Ruska a naznačují obavy z jeho postupu a potenciálního ovlivňování mezinárodních jednání a regionální politiky, čemuž odpovídá i celkový tón a vyznění zpráv.

²³¹ „Sovětská delegace nechce odjet“, *Národní listy* 29. 11. 1922

²³² „Jednání o průlivech odročeno na pondělí“, *Národní listy* 1. 12. 1922

²³³ „Jednání o průlivech odročeno na pondělí“, *Národní listy* 1. 12. 1922

²³⁴ „Čičerin věří v úspěch národního hnutí tureckého“, *Národní listy* 1. 12. 1922

²³⁵ „Čičerin věří v úspěch národního hnutí tureckého“, *Národní listy* 1. 12. 1922

²³⁶ „Čičerin šve turecké žurnalisty“, *Národní listy* 11. 12. 1922

²³⁷ „Čičerin šve turecké žurnalisty“, *Národní listy* 11. 12. 1922

2.1.5 Mustafa Kemal

V roce 1922 se *Národní listy* zaměřily na dramatické změny v Turecku spojené s osobou Mustafy Kemala. Tyto články odhalovaly nejen jeho význam v historii Turecka, ale i přetrvávající stereotypy a předsudky.

Mustafa Kemal se v poválečných letech stává jednou z nejvýznamnějších osobností Osmanské říše a Turecka. Není proto překvapivé, že mu také *Národní listy* věnovaly pozornost. Jaroslav Urban, autor článku „Muž, který probudil Turky“,²³⁸ reaguje v *Národních listech* v lednu 1922 na zprávu o Kemalovi údajné smrti. Nejdříve se zaměřuje na historii Turecka, její vnímání v mezinárodním kontextu společně s klíčovými momenty, které formovaly moderní turecký stát. Autor se dotýká přetrvávajících stereotypů o Turcích na západě jako o „krvežíznivých barbarech“²³⁹ a „nábožensko-nacionalistických zřůdách“,²⁴⁰ které se udržely od balkánských válek až do současnosti. Tyto předsudky Urban vyvrací s poukazem na složitou a bohatou historii regionu a jeho lidí. Zmiňuje ovšem také nedostatek vnitřní správy a reformy v Turecku, které nebylo schopné držet krok s rychlými změnami doby, a pozdní uvědomění se mladotureckého hnutí, které přišlo až poté, co impérium zažilo značné územní ztráty. Nejvýznamnější postavou diskutovanou v článku je právě Mustafa Kemal, a to nejen jako schopný strateg, ale také jako politik. Jeho vůdcovské schopnosti, politický přehled a schopnost přizpůsobit se a řídit zemi skrze turbulentní období, jsou vyzdvíženy jako klíčové:²⁴¹ „Je-li pravda, že Mustafa Kemal byl zavražděn, jak zvěstovala včerejší londýnská tisková depeše, ztratilo Turecko muže, jakých dosud nemělo.“²⁴² Zároveň ale Urban uvádí, že jeho případná smrt již neohrozí tureckou věc, jak mohla ublížiti ještě před rokem. Kemal podle Urbana nebyl již dávno všemohoucí a všetrojící osobností v Angoře.²⁴³ Dále autor článku popisuje vojenskou kariéru Mustafy Kemala až do národnostního boje proti Řekům.²⁴⁴ Urbanův článek končí těmito slovy: „Historie nezapomene hrdiny, jenž vlastním příkladem probudil a povznesl turecký lid ve chvíli nejtěžší.“²⁴⁵ Je zřejmé, že autor dokázal vystihnout a kritizovat předsudky vůči Turkům jakožto „krutým surovcům a věroučným-nacionalistickým monstrům.“²⁴⁶ Dále se vyjadřuje s velikým obdivem o Kemalovi a podtrhuje jeho výjimečnost v celých tureckých dějinách. Jak ukázal pozdější vývoj, Urban nevystihl rozsah důležitosti Mustafy Kemala v této době, když tvrdil, že Kemal nebyl již dlouho považován za tvůrčího a všemocného. Ale ocenění činů Mustafy Kemala ukazuje pozitivní hodnocení, nebo dokonce obdiv k němu, což vyjadřuje i jazyk, který autor používá. Skutečnost, že *Národní listy* takto pozitivní článek vydaly, naznačuje, že tento názor přinejmenším nebyl v rozporu s postojem novin.

I další článek věnovaný Mustafovi Kemalovi je věnován ohrožení jeho života. V článku „Kemal paša zavražděn?“²⁴⁷ z července 1922 *Národní listy* informují o atentátu na Mustafu Kemala a uvádějí domněnku, že pachatelé jsou arménští teroristé. Není ale jasné, zda byl atentát

²³⁸ Jaroslav Urban, „Muž který probudil Turky“, *Národní listy* 17. 1. 1922.

²³⁹ Urban, „Muž který probudil Turky“, *Národní listy* 17. 1. 1922.

²⁴⁰ Urban, „Muž který probudil Turky“, *Národní listy* 17. 1. 1922.

²⁴¹ Urban, „Muž který probudil Turky“, *Národní listy* 17. 1. 1922.

²⁴² Urban, „Muž který probudil Turky“, *Národní listy* 17. 1. 1922.

²⁴³ Urban, „Muž který probudil Turky“, *Národní listy* 17. 1. 1922.

²⁴⁴ Urban, „Muž který probudil Turky“, *Národní listy* 17. 1. 1922.

²⁴⁵ Urban, „Muž který probudil Turky“, *Národní listy* 17. 1. 1922.

²⁴⁶ Urban, „Muž který probudil Turky“, *Národní listy* 17. 1. 1922.

²⁴⁷ „Kemal paša zavražděn?“, *Národní listy* 26. 7. 1922

úspěšný. Zprávy o smrti Mustafy Kemala se objevily několikrát, ale ještě nebyly potvrzeny, proto článek upozorňuje na nutnost dalšího ověření.²⁴⁸ Z článku je zřejmé, že *Národní listy* projevují značný zájem o osobu Mustafy Kemala a snaží se zjistit pravdivost informací o jeho smrti.

V září 1922 pak *Národní listy* v článku „K sjednocení Cařihradu s Angorou?“²⁴⁹ informují, že sultán abdikuje a jeho nástupce Abdülmecid má v úmyslu jmenovat Mustafu Kemala vezírem.²⁵⁰ Článek je spíše informativní, ale i zde je zřejmý zájem *Národních listů* o osobu Mustafy Kemala. Další zářijová zpráva nazvaná „Kemal paša neuznává neutrálních pásem, ale chce se vyhnouti každému incidentu.“²⁵¹ popisuje, jak Mustafa Kemal v odpovědi na Harringtonovu nótu²⁵² odmítá neutrální pásmo, ale zároveň chce předejít incidentům. Harrington děkuje za ujištění a podtrhává, že necítí vůči Turkům nepřátelství.²⁵³ Článek na jedné straně podtrhuje Kemalovu neústupnost, avšak na druhé straně pozitivně prezentuje jeho snahu vyhnout se konfliktu.

V říjnu publikují *Národní listy* stat' „Papežův delegát v Cařihradě“,²⁵⁴ v níž referují o setkání papežského delegáta s Kemalem o situaci křesťanů v Levantě.²⁵⁵ Článek zobrazuje Mustafu Kemala jako osobu ochotnou debatovat o situaci křesťanů v Levantě. Podle říjnového článku „Kemal žádá autonomii Makedonie“²⁵⁶ Kemal vystoupí v Lausanne a bude požadovat autonomii „patrně řecké Makedonie.“²⁵⁷ Opět vidíme zájem o Mustafu Kemala, jeho spojení s Makedonií, jak ho ukazuje článek, může souviset i s místem jeho narození (připomeňme, že Mustafa Kemal se narodil v Soluni). Ke spíše anekdotickým příkladům patří článek z listopadu nazvaný „Zase maďarské čestné šavle“²⁵⁸ o darování čestné šavle Kemalovi.

V průběhu roku 1922 se v novinách projevuje zvýšený zájem o Mustafu Kemala, jehož role má klíčový dopad na tureckou politiku a společnost. Z článků vyplývá obdiv k jeho politickému a vojenskému talentu, stejně jako k jeho významu v mezinárodních vztazích.

2.1.6 Další témata

Národní listy si Turecka, respektive Osmanské říše všímají i v dalších souvislostech. Někdy jde o zmínky v článcích o jiných tématech, jindy o krátké zprávy s různou tematikou. Na prvním místě lze zmínit další konference, kromě těch, které byly uvedeny v souvislosti s řecko-tureckou válkou.

V únoru 1922 *Národní listy* oznamují v článku pod názvem „Turecko chce býti na Janovské konferenci“²⁵⁹ žádost Turecka, aby bylo pozváno na janovskou konferenci.²⁶⁰ V září

²⁴⁸ „Kemal paša zavražděn?“, *Národní listy* 26. 7. 1922

²⁴⁹ „K sjednocení Cařihradu s Angorou?“, *Národní listy* 29. 9. 1922

²⁵⁰ „K sjednocení Cařihradu s Angorou?“, *Národní listy* 29. 9. 1922

²⁵¹ „Kemal paša neuznává neutrálních pásem, ale chce se vyhnouti každému incidentu“, *Národní listy* 29. 9. 1922

²⁵² Generál Sir Charles Harrington po první světové válce působil jako zástupce vrchního velitele britských okupačních sil v Cařihradě.

²⁵³ „Kemal paša neuznává neutrálních pásem, ale chce se vyhnouti každému incidentu“, *Národní listy* 29. 9. 1922

²⁵⁴ „Papežův delegát v Cařihradě“, *Národní listy* 5. 10. 1922

²⁵⁵ „Papežův delegát v Cařihradě“, *Národní listy* 5. 10. 1922

²⁵⁶ „Kemal žádá autonomii Makedonie“, *Národní listy* 26. 10. 1922

²⁵⁷ „Kemal žádá autonomii Makedonie“, *Národní listy* 26. 10. 1922

²⁵⁸ „Zase maďarské čestné šavle“, *Národní listy* 2. 11. 1922

²⁵⁹ „Turecko chce býti na Janovské konferenci“, *Národní listy* 1. 2. 1922

²⁶⁰ „Turecko chce býti na Janovské konferenci“, *Národní listy* 1. 2. 1922

se objevuje zpráva nazvaná „Benátská konference“,²⁶¹ podle níž Itálie vyzývá Británii a Francii, aby pozvaly Řeky a Turky na Benátskou konferenci a umožnily projednání míru mezi oběma stranami.²⁶² V obou případech se jedná o kratší zprávy čistě informativního charakteru.

Dalšími tématy, která se objevují v *Národních listech* v roce 1922, jsou otázky sultanátu a chalífátu. V listopadu 1922 článek „Sultánova rodina pod ochranou spojenců“²⁶³ oznamuje, že rodina sultána byla umístěna pod ochranu spojeneckého vojska. Dále článek popisuje, že spojenecká vojska zajišťují pořádek mezi netureckým obyvatelstvem, zatímco turecké ozbrojené složky se starají o turecké obyvatele.²⁶⁴ V listopadu také *Národní listy* uvádějí stať s názvem „V pátek bude nastolen nový chalíf“,²⁶⁵ kde se píše o jmenování nového chalífy Abdülmecida a o tom, jak bude probíhat jmenovací ceremonie.²⁶⁶ Obě zprávy jsou napsané se zaujetím a je zřejmé, že ochranu sultánovy rodiny i otázku chalífátu považují *Národní listy* za zajímavé.

Mezi tématy figuruje i ekonomika, i když spíš jen okrajově. V roce 1922 *Národní listy* v ekonomické části nazvané *Národní hospodářství* podávají ve své periodické stati „Trh devis na pražské burse“²⁶⁷ data kurzů z mnoha zemí, mezi kterými je pravidelně uváděno Turecko.²⁶⁸ V říjnu v pravidelné zprávě spadající pod *Národní hospodářství* v sekci „Pražská bursa“²⁶⁹ přinášejí informaci ohledně hodnot tureckých losů.²⁷⁰ V říjnu 1922 pak ve zprávě „Snížená cena kuřiva“²⁷¹ informují o tom, že dojde ke zlevnění tabákových výrobků. Noviny uvádějí široký seznam doutníků, cigaret a cigaretového tabáku s novými cenami od 1. listopadu. Mezi ostatními tabákovými výrobky *Národní listy* zmiňují novou cenu tureckého cigaretového tabáku, který se bude prodávat za 50 Kč.²⁷² Ve všech případech *Národní listy* uvádějí pouze věcné informace bez komentářů či vyjádření vztahu k Turecku.

Posledním z témat, které si zaslouží zmínku, je sport. V březnu 1922 *Národní listy* přinášejí ve sportovní části v sekci *Atletika* článek nazvaný „Mezinárodní zápasy řecko-římské“²⁷³ o tureckém sportovci Achmedu Madrallinovi (Ahmedu Madralinovi), který se zúčastní mezi dalšími mezinárodními sportovci v řecko-římských zápasech soutěže v pražském Karlíně v divadle Variété, a ve zkratce popisují i jeho úspěšnou sportovní kariéru.²⁷⁴ Popis boxerových triumfů v *Národních listech* ukazuje uznání tureckému sportovci. V dubnu je v sekci *Atletika* publikován článek s názvem „Zápasy ve Variété“²⁷⁵ informující o večerních zápasech, kde proti sobě nastoupí za Turecko Madralli proti Čechovi Vlachovi.²⁷⁶ *Národní listy*

²⁶¹ „Benátská konference“, *Národní listy* 9. 9. 1922

²⁶² „Benátská konference“, *Národní listy* 9. 9. 1922

²⁶³ „Sultánova rodina pod ochranou spojenců“, *Národní listy* 19. 11. 1922

²⁶⁴ „Sultánova rodina pod ochranou spojenců“, *Národní listy* 19. 11. 1922

²⁶⁵ „V pátek bude nastolen nový chalíf“, *Národní listy* 23. 11. 1922

²⁶⁶ „V pátek bude nastolen nový chalíf“, *Národní listy* 23. 11. 1922

²⁶⁷ „Trh devis na pražské burse“, *Národní listy* 5. 10. 1922

²⁶⁸ „Trh devis na pražské burse“, *Národní listy* 5. 10. 1922

²⁶⁹ „Hodnot ukládacích“, *Národní listy* 4. 9. 1922

²⁷⁰ „Hodnot ukládacích“, *Národní listy* 4. 9. 1922

²⁷¹ „Snížená cena kuřiva“, *Národní listy* 28. 10. 1922

²⁷² „Snížená cena kuřiva“, *Národní listy* 28. 10. 1922

²⁷³ „Mezinárodní zápasy řecko-římské“, *Národní listy* 25. 3. 1922

²⁷⁴ „Mezinárodní zápasy řecko-římské“, *Národní listy* 25. 3. 1922

²⁷⁵ „Zápasy ve Variété“, *Národní listy* 9. 4. 1922

²⁷⁶ „Zápasy ve Variété“, *Národní listy* 9. 4. 1922

podávají zprávu o boxerském zápase bez známek zaujatosti a s evidentním zájmem o tureckého sportovce.

Podobně v listopadu píše *Národní listy* v sekci „Rohování“²⁷⁷ o boxérovi Sabrim Mahiraovi, který bude spárovat s Richardem Baurem.²⁷⁸ Z článku o boxerském zápase je zřetelná pozornost věnovaná tureckému sportovci, přičemž zpravodajství zůstává neutrální. V listopadu referují *Národní listy* ve sportovní části v sekci Kopaná v článku s názvem „Fotbalová ročenka“²⁷⁹ o seznamu zemí přihlašujících se do FIFA, a to včetně Turecka.²⁸⁰ Zde *Národní listy* pouze vypisují státy, které budou žádat o účast v zápasech FIFA a nevěnují jednotlivým zemím včetně Turecka zvláštní pozornost.

2.1.7 Shrnutí

V roce 1922 se v *Národních listech* odrážely turbulence a transformace, které postihly jak Řecko, tak Turecko a zasáhly i širší mezinárodní scénu. Detailní zpravodajství zahrnovalo přinášení zpráv o rozsáhlém válečném násilí i diplomatickém manévrování, které zahrnovalo významnou roli mezinárodních aktérů a nutnost ochrany menšinových skupin obyvatel. Konference v Mudanii a následná Lausannská konference jsou příkladem komplikovaného úsilí o dosažení míru a stálosti v této nestabilní době, a zároveň ukazují na kritický vliv spojenců a na stále se měnící dynamiku řecko-tureckých vztahů. Noviny zaznamenaly i širší geopolitické napětí, zvláště v souvislosti s obavami z bolševismu a vlivu Ruska, které bylo pozorně sledováno v kontextu jeho vztahů s Tureckem a potenciálního dopadu na regionální bezpečnost. V neposlední řadě byla postava Mustafy Kemala, zobrazena jako klíčová síla v turecké redefinici národní identity a politiky, což svědčí o významu jednotlivců v historických zvratech. Tato kombinace reportáží z různých konferencí a politických událostí tak poskytla komplexní obraz, který byl ve znamení politických změn, národních ambicí a mezinárodních diplomacií.

2.2 Rok 1923

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, určité téma, jako byla Lausannská konference, Rusko, Mustafa Kemal a menší témata jako ekonomika nebo sport ze sekce Ostatní témata, pokračovala i do roku 1923. Zároveň se objevila nová témata, jako jsou československo-turecké vztahy a další témata, jímž byla věnována menší pozornost, včetně vzniku Turecké republiky. Proto se další podkapitoly zaměří specificky na zmíněná témata.

Po porážce řeckých invazních sil a uzavření příměří v Mudanii roku 1922 se veškeré úsilí zaměřilo na rekonstrukci Turecka. V roce 1923, když mírová jednání v Lausanne uvázla na mrtvém bodě a byla přerušena, vyhlásilo Národní shromáždění nové volby, přičemž byla zachována nepřímá volba pro občany starší 18 let. Mustafa Kemal založil Republikánskou lidovou stranu a sliboval rozsáhlé strukturální změny, včetně rozvoje železniční sítě, modernizace vzdělávacího systému a zlepšení zdravotní péče. Po volbách se stal předsedou této strany, zatímco İsmet byl jmenován zástupcem a generálním sekretářem. Tři roky po převzetí

²⁷⁷ „Rohování“, *Národní listy* 1. 11. 1922

²⁷⁸ „Rohování“, *Národní listy* 1. 11. 1922

²⁷⁹ „Fotbalová ročenka“, *Národní listy* 5. 11. 1922

²⁸⁰ „Fotbalová ročenka“, *Národní listy* 5. 11. 1922

moci ankarský režim konsolidoval svůj stát, dne 29. října 1923 vyhlásil republiku a parlament zvolil Mustafu Kemala prvním prezidentem.²⁸¹

2.2.1 Lausanne

V lednu roku 1923 *Národní listy* informují v článku „Konference v Lausanne.“,²⁸² jak na konferenci v Lausanne došlo k pokroku. Hlavním tématem je snaha ankarského národního shromáždění o realizaci tzv. národního paktu²⁸³ v Lausanne. Noviny uvádějí, že İsmet Paşa se během celé doby jednání v Lausanne nevzdal myšlenek národního paktu. *Národní listy* předpokládají, že jednání v Lausanne bude pokračovat rychlým tempem.²⁸⁴

Národní listy také v lednu roku 1923 v článku pod názvem „Mírová smlouva bude Turecku předložena příští týden“²⁸⁵ referují o významné události zmíněné v titulu textu. Článek dále uvádí, že předložená smlouva bude definitivní, nikoli předběžná a nebude po ní již nutné další vyjednávání o podrobnostech.²⁸⁶ Z textu lze vycítit jistou tendenci prezentovat vítězné západní země jako nadřazené, což také odráželo omezenou pozici Turecka v mezinárodním kontextu.

V lednu roku 1923 článek „Jednání o mosulském vilajetu v Lausanne.“²⁸⁷ pojednává o jednáních ohledně Mosulsku²⁸⁸ na konferenci v Lausanne. Noviny popisují, jak na plenární schůzi byly diskutovány důvody, proč by Mosulsko mělo být z etnografických, zeměpisných, hospodářských a politických důvodů odtrženo od království Iráku a vráceno Turecku. V průběhu jednání byly zmíněny rozdíly ve statistikách, které byly prezentovány z pozice Angličanů a Turků. Noviny předkládají odmítnutí lorda Curzona, aby pohraniční otázka byla řešena hlasováním lidu, s odvoláním na praktické a psychologické důvody. Curzon navrhl, aby tuto věc vyřešil Svaz národů. Dále článek předkládá názor francouzského delegáta Bomparda, který podpořil anglickou tezi a doporučil Turkům, aby na ni přistoupili. Odpověď Turků měla být oznámena ve večerní schůzi.²⁸⁹ Článek se snaží ukázat obě možnosti řešení, ale zdá se, že klade větší důraz na britský návrh v podobě vyřešení sporu pomocí Svazu národů.

Stejnému tématu se v lednu věnuje stať „Francouzský delegát v Lausanne“.²⁹⁰ Ukazuje, že britské stanovisko k mosulské otázce zdůrazňuje závazky přijaté vůči Svazu národů a mandátu udělenému Anglii pro správu Mezopotámie. Britové prohlašují, že bez souhlasu obyvatelstva v těchto oblastech nemohou tyto závazky být zrušeny nebo změněny. Dokument, o kterém se mluví, je smlouva s králem Fajsalem, která výslovně stanoví, že z Iráku nelze

²⁸¹ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 184-185.

²⁸² „Konference v Lausanne“, *Národní listy* 4. 1. 1923.

²⁸³ Národní pakt je soubor šesti rozhodnutí přijatých Tureckým národním shromážděním v Ankaře v lednu 1920. Tato rozhodnutí měla klíčový význam pro turecké národní hnutí během turecké války za nezávislost a formovala základní principy, na nichž měla být založena nová Turecká republika.

²⁸⁴ „Konference v Lausanne“, *Národní listy* 4. 1. 1923.

²⁸⁵ „Mírová smlouva bude Turecku předložena příští týden“, *Národní listy* 19. 1. 1923.

²⁸⁶ „Mírová smlouva bude Turecku předložena příští týden“, *Národní listy* 19. 1. 1923.

²⁸⁷ „Jednání o mosulském vilajetu v Lausanne“, *Národní listy* 24. 1. 1923.

²⁸⁸ Jedná se o území Mosulské provincie (tur. *vilajetu*), o které vedlo spory Turecko s Velkou Británií (posléze Irákem) od konce první světové války.

²⁸⁹ „Jednání o mosulském vilajetu v Lausanne“, *Národní listy* 24. 1. 1923.

²⁹⁰ „Francouzský delegát v Lausanne“, *Národní listy* 24. 1. 1923.

odtrhnout žádnou část bez souhlasu jeho lidu. Pokud by Turci převzali kontrolu nad mosulskou oblastí, bylo by to považováno za porušení této dohody.²⁹¹

Ještě koncem ledna informují *Národní listy* v článku nazvaném „Lausannská konference končí 2. února“²⁹² o tom, jak lord Curzon podal oficiální žádost sekretariátu Svazu národů, aby hranice mezi Tureckem a Irákem byla definována na jedné z porad Rady Svazu národů. Zástupci evropských mocností se dohodli, že konference bude ukončena 2. února. Osnova mírové smlouvy bude odevzdána dne 31. ledna Turkům, kteří na ni mají odpovědět do 48 hodin. Curzon a část britské delegace odjedou z Lausanne dne 2. února večer.²⁹³ Článek poskytuje objektivní informace, přičemž z jeho prezentace je patrný kritický pohled na nedostatek času poskytnutého Turecku pro odpověď.

V únoru věnovaly *Národní listy* Turecku v souvislosti s konferencí v Lausanne mimořádnou pozornost. Začátkem února *Národní listy* referují v článku „Turci mají lhůtu do neděle večer“²⁹⁴ o jednáních v Lausanne, kde se setkaly tři hlavní výbory konference. Curzon, Bombard a Garroni diskutovali o ústupcích ze strany spojenců a odpovědnosti Turecka v případě, že by Turci nesplnili navržené podmínky. İsmet Paşa reagoval na tuto situaci protestem proti celému mandátovému systému a požadoval osmidenní lhůtu na odpověď. Podle novin je Francie nakloněna Turecku lhůtu povolit, zatímco Angličané byli proti, přičemž chtěli pokračovat ve svém dřívějším programu. Na schůzi lord Curzon uvedl, že není možné vyhovět tureckému požadavku na osmidenní lhůtu. İsmet Paşa odpověděl, že se vyjádří v této zkrácené lhůtě.²⁹⁵ Po prozkoumání článku *Národních listů* lze zaznamenat, jak poukazují na britský odpor vůči prodloužení lhůty pro turecké rozhodnutí, současně zdůrazňují i francouzskou podporu Turecku. To naznačuje snahu novin o vyváženou prezentaci informací. Stať pod názvem „Francie si vyhrazuje právo samostatně vyjednávat s Tureckem“²⁹⁶ v únoru pojednává o požadavku Francie na jednání s Tureckem v případě, že konference v Lausanne skončí neúspěchem.²⁹⁷

Další článek z února nazvaný „Mussolini o zahraniční situaci“²⁹⁸ se věnuje názoru Mussoliniho na Turecko během konference v Lausanne.²⁹⁹ Mussolini v článku doslova říká: „Italská delegace v Lausanne koná dílo pacifické.³⁰⁰ Jestliže Turecko zůstane nadále nesmiřitelným, neposlouží to jeho zájmům.“ Mussolini dokládá, že „třebaže všeobecná situace je neustále kritickou, přece jest vidět začátek zlepšení. Akce italské vlády je rozhodně orientovaná politikou všeobecného míru.“³⁰¹ Článek ukazuje, že i přes tureckou snahu získat více času na odpověď je patrný pokrok v jednáních.³⁰² Článek nevykazuje zjevné známky jednostranného předpojatého názoru, i když předkládá Mussoliniho výraz o nesmiřitelnosti Turků.

²⁹¹ „Francouzský delegát v Lausanne“, *Národní listy* 24. 1. 1923.

²⁹² „Lausannská konference končí 2. února“, *Národní listy* 26. 1. 1923.

²⁹³ „Lausannská konference končí 2. února“, *Národní listy* 26. 1. 1923.

²⁹⁴ „Turci mají lhůtu do neděle večer“, *Národní listy* 1. 2. 1923.

²⁹⁵ „Turci mají lhůtu do neděle večer“, *Národní listy* 1. 2. 1923.

²⁹⁶ „Francie si vyhrazuje právo samostatně vyjednávat s Tureckem“, *Národní listy* 2. 2. 1923.

²⁹⁷ „Francie si vyhrazuje právo samostatně vyjednávat s Tureckem“, *Národní listy* 2. 2. 1923.

²⁹⁸ „Mussolini o zahraniční situaci“, *Národní listy* 3. 2. 1923.

²⁹⁹ „Mussolini o zahraniční situaci“, *Národní listy* 3. 2. 1923.

³⁰⁰ Tj. pacifistické.

³⁰¹ „Mussolini o zahraniční situaci“, *Národní listy* 3. 2. 1923.

³⁰² „Mussolini o zahraniční situaci“, *Národní listy* 3. 2. 1923.

V únoru také *Národní listy* informovaly ve zprávě „Napětí v Lausanne“³⁰³ o poradách mezi Lordem Curzonem, Bompardem, Garronim, americkým zástupcem Childem a Īsmetem Pařou, kde spojenecké mocnosti důrazně doporučovaly, aby Turecko přijalo jejich poslední ústupky. Īsmet Pařa vznesl nové námitky a dosud neposkytl definitivní odpověď, což způsobilo výrazné napětí. Francouzská strana upozornila, že pokud Turci do zítřejřího večera mírovou smlouvu nepodepíří, bude považována za bezpředmětnou.³⁰⁴

V únoru dále přinářejí *Národní listy* stař nazvanou „Změna na něř velmoci přistupují“³⁰⁵ o třech vedoucích spojeneckých delegací, kteří předložili Īsmetu Pařovi návrhy na změnu původního projektu smlouvy. Noviny zmiňují snížení reparačního dluhu Turecka, který byl z 15 milionů liber snížen na 12 milionů. Dále *Národní listy* popisují, jak jsou Spojenci ochotni jednat o tureckých reparačních požadavcích vůči Řecku a o technické otázce rozdělovacího plánu osmanského dluhu. V souvislosti s kapitulacemi noviny popisují, že se spojenci vzdávají účasti zahraničních rozhodčích. Text také referuje o opuřtění plánu umožňujícího cizincům odpykávat tresty ve svých domovinách. Zpráva rovněž zmiňuje, jak se spojenecké síly vzdaly své přítomnosti v Thrákii a jak byl ignorován turecký požadavek na umístění turecké posádky v Gallipoli. *Národní listy* nakonec zmiňují, že Spojenci neudělali řádné ústupky v otázce mosulské oblasti.³⁰⁶

Dalří únorový článek pod názvem „Rozchod v Lausanne“³⁰⁷ referuje o postupném odchodu delegací z Lausannské konference. Stař informuje, že se nejedná o roztrřku během jednání v Lausanne, ale pouze o pozastavení konference. Noviny vyzdvihují pozitivněřší postoj Turecka k podepsání mírové smlouvy za pomoci Spojených států amerických.³⁰⁸ Článek „Poincaré soudí, že jest třeba jednati dále s Turky“³⁰⁹ z února popisuje diplomatické úsilí spojenců vůči Turecku. Podle článku podporovala francouzská delegace britské požadavky ohledně Gallipoli a udržovala kontakty s anglickými a italskými zástupci. Ve zprávě byla zdůrazněna důležitost jednoty spojenců pro budoucnost a nutnost pokračovat ve vyjednáváních, aby se předeřlo válce na Východě a vyřeřila se otázka kapitulací. Noviny uvádějí, že je klíčové, aby spojenci rychle dosáhli dohody a udrželi jednotu mezi sebou a Angorou (Ankarou).³¹⁰

Stař nazvaná „Velitel Smyrny vypovídá lodě spojenců“³¹¹ uvádí, že velitel Izmiru oznámil velitelům spojeneckých válečných lodí, že obdržel rozkaz, aby je přinutil k odplutí, pokud tak neučiní dobrovolně.³¹² Článek „Řecko nevyvolá nové války“³¹³ pak popisuje prohláření ministerského předsedy Genatase,³¹⁴ že Řecko nemá v úmyslu odchýlit se od mírové smlouvy z Mudanie, pokud ji Turecko neporuří.³¹⁵

³⁰³ „Napětí v Lausanne“, *Národní listy* 4. 2. 1923.

³⁰⁴ „Napětí v Lausanne“, *Národní listy* 4. 2. 1923.

³⁰⁵ „Změna na něř velmoci přistupují“, *Národní listy* 4. 2. 1923.

³⁰⁶ „Změna na něř velmoci přistupují“, *Národní listy* 4. 2. 1923.

³⁰⁷ „Rozchod v Lausanne“, *Národní listy* 6. 2. 1923.

³⁰⁸ „Rozchod v Lausanne“, *Národní listy* 6. 2. 1923.

³⁰⁹ „Poincaré soudí, že jest třeba jednati dále s Turky“, *Národní listy* 6. 2. 1923.

³¹⁰ „Poincaré soudí, že jest třeba jednati dále s Turky“, *Národní listy* 6. 2. 1923.

³¹¹ „Velitel Smyrny vypovídá lodě spojenců“, *Národní listy* 8. 2. 1923.

³¹² „Velitel Smyrny vypovídá lodě spojenců“, *Národní listy* 8. 2. 1923.

³¹³ „Velitel Smyrny vypovídá lodě spojenců“, *Národní listy* 8. 2. 1923.

³¹⁴ Nikolaos Genatas byl řeckým premiérem mezi roky 1922 až 1924

³¹⁵ „Velitel Smyrny vypovídá lodě spojenců“, *Národní listy* 8. 2. 1923.

Článek nazvaný „V Angoře nabývají vlivu extrémisté“³¹⁶ uvádí, že v Ankaře roste moc radikálních skupin. Podle této zprávy poslední ústupky İsmeta Paşi v Lausanne vyvolaly protesty části Národního shromáždění a tureckého tisku. Tyto síly požadují, aby İsmetovy ústupky byly odvolány. Podle článku se „extrémisté“ zároveň staví proti obnově jednání v Lausanne.³¹⁷ Článek se zaměřuje na informace, i když označení nacionalistů za extremisty ukazuje, že *Národní listy* chápaly vyjádření těchto tureckých představitelů za přehnaná.

Článek „Bompard referuje o lausannském jednání v komisi senátu“³¹⁸ píše o Bompardovu ujištění, že jednání v Lausanne bylo pouze přerušeno.³¹⁹ „Bompard doufá, Turci poslechnou hlasu rozumu,“³²⁰ uvádí se v článku.

V květnu se stať „Dohoda mezi Řeky a Turky dosažena“³²¹ věnuje dohodě mezi Řeckem a Tureckem, která byla dosažena na konferenci v Lausanne. Tato dohoda zahrnuje několik důležitých bodů, včetně závazku Řecka k uhrazení válečných reparací Turecku a zároveň závazku Turecka se této platby vzdát. Dále noviny píší, jak se oba zmíněné státy dohodly o vzájemném navrácení zadržovaných plavidel. *Národní listy* také uvádí, že Spojenci se vzdali válečných reparací na žádost turecké strany a rovněž je zmíněno, že generál Maurice Pellé, který vedl výbor pro řešení řecko-tureckých otázek, prohlásil, že zbývající sporné otázky budou vyřešeny vzájemnými rozhovory.³²²

V červnu článek „Konference v Lausanne na mrtvém bodě“³²³ uvádí, že na konferenci v Lausanne panuje napětí bez známek uvolnění. Spojenci plánují setkání pléna konference o víkendu, kde chtějí Turecku předložit finální verze smluv. Nejasné zůstává, zda bude pro tureckou odpověď stanovena lhůta. Zpráva naznačuje, že v jednáních došlo k určitému pokroku.³²⁴ Další článek nazvaný „Konference v Lausanne“³²⁵ uvádí, že Turecko na konferenci v Lausanne prohlásilo, že je připraveno zaplatit kupóny osmanského dluhu buď ve francouzských francích, nebo v turecké měně, přičemž výše platby by odpovídala aktuálnímu směnnému kursu franku.³²⁶ Další červnový článek „Konference v Lausanne nebude odročena“³²⁷ referuje, že navzdory velkému napětí a obavám z možného rozkolu konference nebude odložena kvůli tureckému postoji ohledně zahraničních koncesí, přestože situace vyvolává mezi odborníky dojem velmi nepříznivý.³²⁸ Text zdůrazňuje negativní aspekty tureckého postoje a jeho kritiku ze strany expertů.

V červenci se v sekci Různé zprávy objevuje krátká zpráva pod názvem „Nespokojenost Turků v Lausanne“³²⁹ o tom, jak dvanáct nespokojených tureckých delegátů odjelo, což je podle

³¹⁶ „V Angoře nabývají vlivu extrémisté“, *Národní listy* 10. 2. 1923.

³¹⁷ „V Angoře nabývají vlivu extrémisté“, *Národní listy* 10. 2. 1923.

³¹⁸ „Bompard referuje o lausannském jednání v komisi senátu“, *Národní listy* 16. 2. 1923.

³¹⁹ „Bompard referuje o lausannském jednání v komisi senátu“, *Národní listy* 16. 2. 1923.

³²⁰ „Bompard referuje o lausannském jednání v komisi senátu“, *Národní listy* 16. 2. 1923.

³²¹ „Dohoda mezi Řeky a Turky dosažena“, *Národní listy* 27. 5. 1923.

³²² „Dohoda mezi Řeky a Turky dosažena“, *Národní listy* 27. 5. 1923.

³²³ „Konference v Lausanne na mrtvém bodě“, *Národní listy* 8. 6. 1923.

³²⁴ „Konference v Lausanne na mrtvém bodě“, *Národní listy* 8. 6. 1923.

³²⁵ „Konference v Lausanne“, *Národní listy* 12. 6. 1923.

³²⁶ „Konference v Lausanne“, *Národní listy* 12. 6. 1923.

³²⁷ „Konference v Lausanne nebude odročena“, *Národní listy* 15. 6. 1923.

³²⁸ „Konference v Lausanne nebude odročena“, *Národní listy* 15. 6. 1923.

³²⁹ „Nespokojenost Turků v Lausanne“, *Národní listy* 7. 7. 1923.

novin chápáno jako demonstrace nespokojenosti.³³⁰ Článek „Mír s Turky již 24. července“³³¹ pak uvádí, že na odpolední schůzi se delegace spojenců usilovně snaží najít řešení nevyřešených otázek s Tureckem.³³² Na to navazuje další stať z července s názvem „Dohoda v Lausanne potvrzena“³³³ o tom, že mír s Tureckem bude v Lausanne podepsán 24. července. Na odpolední schůzi delegátů bylo rozhodnuto, že mírová smlouva bude podepsána a tím bude konference úředně ukončena a mír na Východě zabezpečen.³³⁴ Zpráva z 24. července nazvaná „Dnes dojde k podpisu.“³³⁵ informuje, že v 15 hodin dojde v aule Lausannské univerzity k podpisu Lausannské mírové smlouvy.³³⁶

V říjnu se pak k problematice Lausanne vrací článek nazvaný „Spojenecká vojska opustila Cařihrad“,³³⁷ který uvádí, že spojenecká vojska, včetně britských, francouzských a italských kontingentů, opustila Istanbul 3. října. Opuštění Istanbulu bylo součástí odsunu spojeneckých sil po téměř pětileté okupaci a uskutečnilo se v souladu s ustanoveními Lausannské smlouvy týkající se tureckého území. Evakuace podle zprávy proběhla klidně bez jakýchkoliv rušivých událostí nebo překážek. Při rozloučení, které mělo formu vojenské slavnosti, si britské, francouzské, italské a turecké oddíly vyměnily přátelské pozdravy a Turci hlučně oslavovali generála Harringtona a britské oddíly.³³⁸

V roce 1923 se *Národní listy* intenzivně zaměřovaly na Lausannskou konferenci, diskutující o poválečném uspořádání. Zprávy obsahovaly detaily o jednáních, kdy noviny reflektovaly diplomatické úsilí a neshody mezi zúčastněnými stranami a zaznamenaly i vnitřní politické napětí v Turecku. Zvláštní pozornost byla věnována konečnému podpisu Lausannské smlouvy.

2.2.2 Rusko

Dalším tématem, které se v *Národních listech* objevovalo v souvislosti s Tureckem již v roce 1922, je Rusko. V roce 1923 je pozornost věnovaná Rusku ve srovnání s rokem 1922 o něco menší, přesto je mu věnováno několik statí. Již v lednu článek „Sovětská delegace protestuje v Lausanne proti tomu, že je ignorována“³³⁹ pojednává o sovětské delegaci v Lausanne, která vyjadřuje nespokojenost, protože neobdržela osnovy konvence o mořských úžinách, přestože o to požádala. Podle novin nyní sovětská delegace žádá o přístup k tomuto dokumentu a o možnost zapojit se do diskuse v příslušné komisi.³⁴⁰

V jiné souvislosti si Ruska všímá lednová stať nazvaná „Lausannská konference. Rusko a dnešní události“,³⁴¹ která referuje o možné činnosti třetí internacionály v Evropě, ačkoli se ve zprávě podotýká, že sovětská vláda neprojevuje přímé zapojení do této politiky.³⁴²

³³⁰ „Nespokojenost Turků v Lausanne“, *Národní listy* 7. 7. 1923.

³³¹ „Mír s Turky již 24. července“, *Národní listy* 17. 7. 1923.

³³² „Mír s Turky již 24. července“, *Národní listy* 17. 7. 1923.

³³³ „Dohoda v Lausanne potvrzena“, *Národní listy* 18. 7. 1923.

³³⁴ „Dohoda v Lausanne potvrzena“, *Národní listy* 18. 7. 1923.

³³⁵ „Dnes dojde k podpisu“, *Národní listy* 24. 7. 1923.

³³⁶ „Dnes dojde k podpisu“, *Národní listy* 24. 7. 1923.

³³⁷ „Spojenecká vojska opustila Cařihrad“, *Národní listy* 4. 10. 1923.

³³⁸ „Spojenecká vojska opustila Cařihrad“, *Národní listy* 4. 10. 1923.

³³⁹ „Sovětská delegace protestuje v Lausanne proti tomu, že je ignorována“, *Národní listy* 21. 1. 1923.

³⁴⁰ „Sovětská delegace protestuje v Lausanne proti tomu, že je ignorována“, *Národní listy* 21. 1. 1923.

³⁴¹ „Lausannská konference. Rusko a dnešní události“, *Národní listy* 31. 1. 1923.

³⁴² „Lausannská konference. Rusko a dnešní události“, *Národní listy* 31. 1. 1923.

Dále *Národní listy* v lednu informují v článku „Obavy z rusko-turecké konvence“³⁴³ o možné obranné smlouvě mezi Tureckem a sovětským Ruskem. Podle novin byla tato tajná smlouva sepsána v Lausanne a podpisu se zúčastnili jak Čičerin, tak İsmet Paşa. Smlouva obsahuje klauzuli o možné vojenské intervenci Sovětského Ruska v Západní Thrákii na podporu Turecka.³⁴⁴ Ze statě je patrné, že *Národní listy* sledují s jistou obezřetností posilování vztahů mezi Tureckem a Ruskem.

V únoru stat' „Leví proti Čičerinovi“³⁴⁵ popisuje obvinění vznesená proti Čičerinovi, který byl kritizován extrémními kruhy v Moskvě za své jednání na konferenci v Lausanne. Radikálním komunistům se nelíbilo jednání s Francií jakožto buržoazním státem a na základě toho obviňovali Čičerina ze zrady.³⁴⁶ Přestože je text vyvážený, tak z rozboru statí jsou zřejmé obavy novin z nástupu tvrdšího komunistického křídla k moci v Sovětském Rusku.

V říjnu je publikován článek „Konflikt sovětského Ruska s Tureckem o kavkazské republiky“³⁴⁷ o konfliktu mezi Tureckem a Ruskem v Jerevanu, kde byla stržena turecká vlajka z tureckého vyslanectví. Turečtí zástupci opustili Tbilisi i Baku. Podle zprávy to naznačuje problémy v oficiálních stycích mezi Tureckem a kavkazskými republikami. Podle článku Turecko zvažuje možný vojenský zásah proti Arménům. Turecká vláda protestuje proti arménské agresi v Moskvě. *Národní listy* uvádějí, že tento vývoj je klíčový pro budoucí vztahy Turecka s Ruskem, obzvláště v kontextu ruské svrchovanosti nad kavkazskými republikami. Podle periodika Turecko stojí před volbou: pokud neuzná připojení kavkazských republik k Sovětskému svazu, riskuje nepřátelství s Ruskem, pokud připojení uzná a přijme ruský požadavek na zastupování kavkazských republik v zahraničí, posílí na svých hranicích ruský vliv.³⁴⁸ Z vyhodnocení statí v *Národních listech* vyplývá, že noviny mají obavy z posilování ruského vlivu u tureckých hranic.

V roce 1923 *Národní listy* sledovaly možnou expanzi Ruska a posilování vztahů mezi Ruskem a Tureckem. Zároveň upozorňovaly na nebezpečí radikalizace levého křídla ruských bolševiků.

2.2.3 Mustafa Kemal

Jak již bylo zmíněno v úvodu, vítězství v osvobozené válce vedlo v Turecku k vytvoření kultu osobnosti Mustafy Kemala. Tento kult usnadnil akceptaci sekulární republiky, kterou Kemal prosazoval.³⁴⁹ *Národní listy* se v roce 1923 věnovaly nejen politickým krokům Mustafy Kemala, ale i jeho soukromí. Pro noviny byla například zajímavá informace ohledně Kamalovy svatby s Latife Uşaklıgil.³⁵⁰ V lednu roku 1923 *Národní listy* píše v článku nazvaném „Kemal se ožení.“³⁵¹ že Mustafa Kemal upřel svou pozornost na dceru İsmaila Hakkı Beye, se kterou uzavře sňatek, a že dívka je dcerou zámožného zemědělce a obchodníka ze Izmiru. Podle novin

³⁴³ „Obavy z rusko-turecké konvence“, *Národní listy* 31. 1. 1923.

³⁴⁴ „Obavy z rusko-turecké konvence“, *Národní listy* 31. 1. 1923.

³⁴⁵ „Leví proti Čičerinovi“, *Národní listy* 20. 2. 1923.

³⁴⁶ „Leví proti Čičerinovi“, *Národní listy* 20. 2. 1923.

³⁴⁷ „Konflikt sovětského Ruska s Tureckem o kavkazské republiky“, *Národní listy* 28. 10. 1923.

³⁴⁸ „Konflikt sovětského Ruska s Tureckem o kavkazské republiky“ *Národní listy* 28. 10. 1923.

³⁴⁹ Pirický, *Turecko*, s. 75.

³⁵⁰ K tomu, jak se žena, se kterou sdílel vizi moderního Turecka, stala Kemalovou manželkou, viz Mango, *Ataturk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*, s. 327, 329.

³⁵¹ „Kemal se ožení“, *Národní listy* 30. 1. 1923.

je budoucí Kemalova choť vzdělaná moderním způsobem a má zkušenosti z cest po Francii. Zpráva také uvádí, že po svatbě se Kemal vrátí zpět do Ankary.³⁵² Dále pak v březnu noviny pojednávají v článku „Mladá choť Kemala paši.“³⁵³ o tom, jak se Latife, manželka Mustafy Kemala, se svým manželem seznámila krátce po útěku řeckých vojsk a jak proběhl jejich malý, soukromý svatební obřad. *Národní listy* Kemalovu manželku popisují jako „ženu rovnorodou Kemalovi“.³⁵⁴ Předkládají Latifin popis, v čem si s Kemalem byli blízcí a citují Kemalovu manželku: „Krátký rozhovor poučil nás, že naše touhy, pokud se týče naší zemi, jsou stejné.“³⁵⁵ Z formulací *Národních listů* vyplývá, že noviny se zaměřují na prezentaci kladných vlastností Kemalovy manželky. Ukazují ji jako moderní a vzdělanou ženu se znalostí francouzských poměrů. Zdá se, že se cíleně snaží prezentovat Latifiny přednosti.

V únoru roku *Národní listy* referují v článku nazvaném „Mustafa Kemal ve Smyrně“³⁵⁶ o Kemalovu příjezdu do Izmiru. Podle nejnovějších zpráv z Ankary, píše se v článku, vláda klade důraz na připravenost pro všechny možné scénáře. Vláda vydala příkazy úřadům, aby se vyvarovaly jakýchkoliv incidentů v tureckých přístavech.³⁵⁷ Článek předkládá objektivní informace a z textu je možné usuzovat, že se snaží prezentovat Kemala jako osobu usilující o zabránění potenciálním konfliktům v tureckých přístavech.

Další článek z února pod názvem „Nové mírové podněty ujednány mezi İsmetem a Kemalem“³⁵⁸ informuje o novém mírovém návrhu dohodnutém mezi İsmetem Paşou a Mustafou Kemalem po tom, co ankarské Národní shromáždění ztratilo naději na přijetí kompromisů navrhaných İsmetem Paşou. Podle zprávy schůzka mezi İsmetem Paşou a Mustafou Kemalem přinesla nové návrhy. Mustafa Kemal při otevření hospodářského sjezdu v Izmiru vyjádřil odhodlání dosáhnout úplné ekonomické nezávislosti Turecka. Stať také zmiňuje, jak byla v minulém týdnu učiněna příprava na dohodu, oznámenou lordem Curzonem a francouzskou vládou, podle níž Velká Británie podporuje rozšíření tureckého území stanoveného v Ankaře. Dále *Národní listy* píší o Lordu Harringtonovi, který dostal instrukce od lorda Curzona, aby akceptoval úpravy požadované Francií. Článek také naznačuje, že İsmet Paşa se pravděpodobně bude snažit přimět ankarské Národní shromáždění k akceptaci nových návrhů.³⁵⁹ Zpráva vykresluje Mustafu Kemala v pozitivním světle, jakožto bojovníka za turecké zájmy.

V dubnu referuje článek „Jak dopadl Friedrich v Turecku“³⁶⁰ o návštěvě bývalého maďarského ministerského předsedy Istvána Friedricha v Ankaře. Noviny popisují, jak během pobytu v Ankaře předal Kemalovi nádherně zdobený kord jako dar, a zmiňují, že tento kord se později ztratil, o čemž Friedrich hovořil ve Izmiru pro místní časopis. *Národní listy* uvádí, že Friedrich, který byl ministerským předsedou mezi srpnem a listopadem 1919, navštívil Turecko jako zástupce maďarského národa, aby pozdravil Kemala. Článek také poukazuje na reakci na

³⁵² „Kemal se ožení“, *Národní listy* 30. 1. 1923.

³⁵³ „Mladá choť Kemala paši“, *Národní listy* 17. 3. 1923.

³⁵⁴ „Mladá choť Kemala paši“, *Národní listy* 17. 3. 1923.

³⁵⁵ „Mladá choť Kemala paši“, *Národní listy* 17. 3. 1923.

³⁵⁶ „Mustafa Kemal ve Smyrně“, *Národní listy* 13. 2. 1923.

³⁵⁷ „Mustafa Kemal ve Smyrně“, *Národní listy* 13. 2. 1923.

³⁵⁸ „Nové mírové podněty ujednány mezi İsmetem a Kemalem“, *Národní listy* 19. 2. 1923.

³⁵⁹ „Nové mírové podněty ujednány mezi İsmetem a Kemalem“, *Národní listy* 19. 2. 1923.

³⁶⁰ „Jak dopadl Friedrich v Turecku“, *Národní listy* 5. 4. 1923.

tuto návštěvu mezi Maďary a na významný symbolický význam předaného kordu.³⁶¹ Z obsahu článku je patrné, že se snaží prezentovat Kemala v kontextu maďarsko-tureckého smíření jako politika s prozápadními hodnotami.

Tématu maďarsko-tureckých vztahů se *Národní listy* věnují i ve stati nazvané „Turecko maďarské bratrství. Kemalův dopis peštské sněmovně“³⁶² z července, popisující přátelský vztah mezi Tureckem a Maďarskem. Noviny líčí, jak István Friedrich, nyní jako poslanec, ve svém projevu v maďarském parlamentu hovořil o svých zkušenostech v Turecku a zdůraznil, že celý svět nyní vidí Turecko jako přítele. Ve zprávě *Národní listy* dále informují o tom, že Friedrich přečetl dopis od Kemala adresovaný maďarskému parlamentu, ve kterém Kemal vyjádřil naději, že miliony Maďarů, žijících pod cizím vlivem, získají svobodu. Friedrich rovněž poznamenal, „že v Turecku vládne pravá demokracie.“³⁶³ Z vyhodnocení článku vyplývá úsilí *Národních listů* předvést opět Kemala jako prozápadního politika s demokratickými hodnotami a zároveň popsat maďarsko-turecké přátelství jako bratrský vztah mezi oběma zmíněnými národy.

V roce 1923 se články v *Národních listech* soustředily na různé stránky aktivit Mustafy Kemala, jak v osobní, tak i v politické rovině. Zabývaly se jeho diplomatickými a politickými úsilími, především v kontextu hledání mírových řešení a budování diplomatických vztahů s Maďary.

2.2.4 Československo-turecké vztahy

Povědomí o Turcích v českých zemích se formovalo od historických událostí jako dobytí Konstantinopole v roce 1453 nebo obléhání Vídně v roce 1529.³⁶⁴ Turci byli obvykle prezentováni jako barbaři z východu, vnímání jako hrozba pro křesťanské země a spojování se stereotypy o muslimech.³⁶⁵ Například v 15. století jsou Turci líčeni jako „ukrutný a vzteklý pohan, pes Turek, bič boží, nástroj ďábelský“.³⁶⁶ Mezi 40. a 80. lety 16. století považovali čeští obyvatelé Turky za neustálou hrozbu, kvůli jejich přítomnosti a expanzi v sousedních oblastech, zejména na Slovensku, a kvůli nájezdům, které podnikali na přilehlá území východní Moravy.³⁶⁷ V souvislosti s tímto negativním vnímáním začala vznikat literatura referující o tureckém nebezpečí.³⁶⁸ Konkrétně Češi, kteří byli součástí Habsburské monarchie, si spojovali Turky s válečnými konflikty.³⁶⁹ Ačkoli v 17. a 18. století nezaznamenáváme důkazy o demytizaci pohledu na Turky, jejich vnímání se posouvalo více do politické roviny.³⁷⁰ Například ze strany Habsburské říše, jejíž součástí byly české země od počátku 16. století, docházelo ke snahám k navázání diplomatických vztahů s Osmanskou říší.³⁷¹ Až ve druhé polovině 19. století se v Česku rozvinul akademický zájem o Orient, přičemž klíčové postavy jako Rudolf

³⁶¹ „Jak dopadl Friedrich v Turecku“, *Národní listy* 5. 4. 1923.

³⁶² „Turecko maďarské bratrství. Kemalův dopis peštské sněmovně“, *Národní listy* 25. 7. 1923.

³⁶³ „Turecko maďarské bratrství. Kemalův dopis peštské sněmovně“, *Národní listy* 25. 7. 1923.

³⁶⁴ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 234.

³⁶⁵ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 234.

³⁶⁶ Bečka – Mendel, *Islám a české země*, s. 103.

³⁶⁷ Malečková, *„The Turk“ in the Czech Imagination (1870s–1923)*, s. 33.

³⁶⁸ Kreiser – Neumann. *Dějiny Turecka*, s. 234.

³⁶⁹ Malečková, *„The Turk“ in the Czech Imagination (1870s–1923)*, s. 33.

³⁷⁰ Malečková, *„The Turk“ in the Czech Imagination (1870s–1923)*, s. 37.

³⁷¹ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 235.

Dvořák,³⁷² Alois Musil³⁷³ a Jan Rypka³⁷⁴ přispěly k lepšímu povědomí o Osmanské říši.³⁷⁵ Zároveň území Osmanské říše patřilo k tradičním odbytištím českého průmyslu v rámci Rakouska-Uherska už před první světovou válkou.³⁷⁶ V období 1. světové války se angažovalo Rakousko-Uhersko v oblasti Blízkého východu ve prospěch Osmanské říše. Alois Musil byl pověřen císařem Karlem I. neutralizovat anglické snahy získat podporu arabských kmenů a podnítit povstání proti Osmanské říši a stal se v podstatě protipólem Lawrence z Arábie.³⁷⁷ Následnou československou politiku vůči Osmanské říši a později Turecké republice zajímaly dva aspekty: první zahrnuje hospodářské zájmy, druhý širší politické zájmy na Balkáně.³⁷⁸ Sympatie Československa byly směřovány k balkánským Slovanům a částečně k Řekům, zatímco Osmanská říše a Turecká republika byly vnímány jako bývalí utlačovatelé.³⁷⁹ Československo se také zúčastnilo realizace Sevřské smlouvy, do níž bylo zapojeno jako signatář.³⁸⁰ Navzdory zmíněné náklonosti Československa k Řecku³⁸¹ z počátku roku 1922 však československá média často kritizovala ambiciózní řecké plány, zejména pokusy o anexi bývalé bulharské západní Thrákie a snahy ovládnout Istanbul.³⁸² Zároveň se v březnu roku 1922 očekávalo vítězství kemalistů³⁸³ a předpokládalo se zrušení kapitulací. Kvůli tomu bylo navrhováno navázání konzulárních a obchodních styků³⁸⁴ s kemalisty.³⁸⁵ Důkazem tohoto postupu jsou slova dr. Edvarda Beneše z 12. října roku 1922, tedy den po podepsání smlouvy v Mudanii, na schůzi zahraničního výboru sněmovny, kde řekl: „Prohlásili jsme, že žádáme také jako všichni ostatní rovnost postupu, rovnost podmínek hospodářské a obchodní expanze v Turecku.“³⁸⁶ Ačkoliv po skončení řecko-turecké války došlo k postupnému zlepšení,

³⁷² Rudolf Dvořák (1860–1920) byl významný český orientalista, který je považován za zakladatele české orientalistiky. Jeho práce byla zaměřena především na studium arabské literatury, jazyka a islámské kultury. Dvořák byl významným akademikem své doby a měl zásadní vliv na rozvoj orientalistických studií v Česku. Jeho práce přispěla k hlubšímu porozumění a ocenění arabské a islámské kultury v českém akademickém prostředí. Viz Olga Lomová a kol. *Ex oriente lux: Rudolf Dvořák (1860–1920)*. Praha: Filozofická fakulta, 2020.

³⁷³ Alois Musil (1868–1944) byl významný český orientalista, cestovatel, teolog. Je známý především díky svým průzkumům v oblasti Blízkého východu, zejména v Arábii, kde prováděl archeologický výzkum a mapování. Jeho práce v této oblasti přinesla nové poznatky o historii, kultuře a geografii regionu. Pro stručný přehled viz např. Pavel Žďárský. *Alois Musil*. Praha: Academia, 2014.

³⁷⁴ Jan Rypka (1886–1968) byl významný český orientalista, který se specializoval především na perskou literaturu a historii.

³⁷⁵ Kreiser – Neumann, *Dějiny Turecka*, s. 244, 245.

³⁷⁶ Novák. *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 262.

³⁷⁷ Oldřich Klobas, *Alois Musil zvaný Músa ar Rueil* (Brno: Akademické nakladatelství Cerm, s.r.o., 2003), s. 222.

³⁷⁸ Novák, *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 272.

³⁷⁹ Novák, *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 264, 274.

³⁸⁰ Novák, *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 183.

³⁸¹ Na začátku roku 1922 se Řecko pokoušelo posílit vztahy s Malou dohodou a zvažovalo vstup do ní. Ke konci března téhož roku Řecko usilovalo o podporu od Československa pro své členství v Malé dohodě. Nicméně, snaha udržet Malou dohodu mimo konflikt mezi Řeckem a Tureckem vedla k určité rezervovanosti vůči Řecku.

³⁸² Novák, *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 210.

³⁸³ Kemalisté pak začali v závěrečné fázi řecko-turecké války projevovat zájem i o možnost dodávek zbraní z československých zbrojovek, kterým bylo vyhověno.

³⁸⁴ Až na obchodní touhy v první polovině 20. let 20. století nemělo Československo žádné přímé politické zájmy v Turecku. Totéž platilo i z druhé strany – od konce 1. sv. války do roku 1926 nebyla v případě Osmanské říše nebo Turecké republiky vůči Československu zaznamenána žádná konkrétnější politika.

³⁸⁵ Novák. *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 211.

³⁸⁶ Novák. *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 201.

obchodní pozice³⁸⁷ získané před první světovou válkou se z řady příčin už nepodařilo dosáhnout.³⁸⁸ Nicméně Turecko mírný zájem o udržení přátelských vztahů³⁸⁹ s Československem vykazovalo.³⁹⁰ Příkladem toho je, že Refet Bele³⁹¹ navštívil v listopadu 1922 československého delegáta v Istanbulu, kde vyjádřil srdečné uznání československému politickému systému a hospodářství. Refet také projevil zájem o udržení a posílení přátelských vztahů mezi oběma zeměmi.³⁹² Za tímto účelem doporučil tehdejší československý velvyslanec v Cařihradě dr. Světlík zřízení tureckého zastupitelského úřadu v Praze.³⁹³ Ohledně obchodu s Tureckem se v letech 1921 až 1923 objevily návrhy na zlepšení obchodních vztahů, včetně plánu na vytvoření transakční banky pro Orient a zřízení obchodní komory v Istanbulu. Žádný z těchto návrhů nebyl nakonec realizován.³⁹⁴ Přesto byla 11. října 1924 podepsána smlouva o přátelství a téhož roku proběhla výměna vyslanců, následující rok pak mimo otevření tureckého vyslanectví v Československu a zřízen byl i turecký vicekonzulát.³⁹⁵

Národní listy v březnu roku 1923 zmiňují v článku nazvaném „Spolkové zprávy a přednášky“³⁹⁶ nadcházející soubor přednášek, mezi kterými bude přednáška na téma Istanbul na tehdejší univerzitě Českého vysokého učení technického na Karlově náměstí.³⁹⁷ Obsah článku je zpracován s nestranností, bez známek předpojatosti, naopak je patrná snaha o zvýšení povědomí české veřejnosti o Turecku v celkovém kontextu.

Dále v květnu *Národní listy* textu nazvaném „Visum do Cařihradu“³⁹⁸ referují o oficiálním prohlášení zástupce vlády v Ankaře, uvádějícím, že v případě, že Turecko nemá diplomata v Československu, mohou cestující žádat o víza při příjezdu do Istanbulu u tureckých policejních úřadů na nádraží nebo v přístavu.³⁹⁹ *Národní listy* se ve svém článku soustřeďují na zobrazení snadné dostupnosti tureckých víz, čímž podporují udržení dobrých vztahů mezi Tureckem a Československem, což může být vnímáno jako krok k pozitivnímu přiblížení Turecka k západu.

Další květnový článek „Zástupci pro Cařihrad a pro Egypt“⁴⁰⁰ informuje, že Obchodní ústav Obchodní komory v Praze nabízí informace o získání adres doporučených obchodních zástupců jak pro Turecko, tak pro Egypt.⁴⁰¹

³⁸⁷ Spolu s Persií a Egyptem bylo Turecko jednou z prvních asijských a afrických zemí, s nimiž Československo zahájilo obchodní vztahy. Turecko bylo pro československé vývozce důležité nejen jako cílová země, ale také jako klíčová tranzitní země, zejména pro obchod s Persií.

³⁸⁸ Novák, *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 264, 274.

³⁸⁹ Během Lausannské konference se však Československo pokoušelo využít potenciální příležitosti ohledně obnovení kapitulací v Turecku.

³⁹⁰ Novák, *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 264, 275.

³⁹¹ Refet Bele byl jeden z hlavních velitelů tureckých ozbrojených sil, který hrál významnou roli ve vojenských operacích během řecko-turecké války.

³⁹² Novák, *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 231.

³⁹³ Dr. Světlík měl rozhodující roli v utváření přátelských vztahů mezi Československem a Tureckem. Novák, *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 232.

³⁹⁴ Novák, *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 265, 266.

³⁹⁵ Novák, *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Rigorózní práce, s. 240, 242.

³⁹⁶ „Spolkové zprávy a přednášky“, *Národní listy* 11. 3. 1923.

³⁹⁷ „Spolkové zprávy a přednášky“, *Národní listy* 11. 3. 1923.

³⁹⁸ „Visum do Cařihradu“, *Národní listy* 1. 5. 1923.

³⁹⁹ „Visum do Cařihradu“, *Národní listy* 1. 5. 1923.

⁴⁰⁰ „Zástupci pro Cařihrad a pro Egypt“, *Národní listy* 30. 5. 1923.

⁴⁰¹ „Zástupci pro Cařihrad a pro Egypt“, *Národní listy* 30. 5. 1923.

V červenci informuje stat' „Zastavení poštovní dopravy z malé Asie“⁴⁰² o tom, že se na rozkaz vyslance v Istanbulu zastavila činnost francouzské a italské pošty v Izmiru, které byly předtím aktivní. Zpráva uvádí, že poštovní zásilky na československý místokonzulát v Izmiru je nyní nutno adresovat pouze „Izmir, Asie Mineure“.⁴⁰³ *Národní listy* ukazují příznivý postoj k Turecku, což je patrné z důrazu na posilování česko-tureckých vztahů, zmiňovaného prostřednictvím informací o alternativních způsobech posílání zásilek mezi oběma zeměmi.

V roce 1923 se v *Národních listech* klade důraz na rozvoj československo-tureckých vztahů, zejména v obchodu. Zprávy o přednáškách a akademických aktivitách ukazují snahu o zlepšení porozumění Turecku v Československu. Informace o zjednodušení víz a poskytování kontaktních informací pro obchodníky podporují dobré vztahy mezi zeměmi. Zprávy o poštovní dopravě a logistice zdůrazňují praktické aspekty vzájemného obchodování a komunikace.

2.2.5 Další témata

Národní listy si v roce 1923 všímaly i dalších témat, často podobných jako v roce 1922, jako byla otázka chalífátu, ekonomika či sport. Jiné články reagují na současný mezinárodní a vnitropolitický vývoj, ať už se jedná o založení Turecké republiky či mezinárodní politiku a diplomacii.

V době vzniku Turecké republiky zahrnovaly turecké pojmy národ a národní (*millet*) nejen etnické Turky, ale prakticky všechny muslimské etnické skupiny a společenství, včetně Kurdů, Čerkesů, Arabů, Bosňanů a Lazů. Kemalistský koncept tureckého občanství nebyl založen na etnickém principu, ale na představě, že Turkem je každý muslim žijící v novém Turecku.⁴⁰⁴ O vzniku republiky *Národní listy* v září roku 1923 informují v článku „Turecko bude prohlášeno republikou“⁴⁰⁵ o blížícím se vyhlášení republiky v Turecku, které se očekává v následujících dnech, s Mustafou Kemalem jako prvním prezidentem nové republiky. Článek popisuje dokončení významného převratu, který přenesl veškerou moc z Istanbulu a sultanátu do Ankarý. Noviny referují, že mezi tureckým národem již dochází ke změnám, které jsou viditelné ve stávající podpoře pro Mustafu Kemala po jeho vojenských úspěších. Zpráva dále pojednává o tom, že Ankara se stává hlavním městem namísto Istanbulu, což ovšem neznamená odklon od západních států.⁴⁰⁶ Článek předkládá reálná fakta, nicméně je patrné, že se soustřeďuje na popis procesu sekularizace v Turecku, který souvisí s vznikem republiky, a zmiňuje nepravděpodobnost odklonu od západních států, čímž přispívá k pozitivní prezentaci Turecka. Mezinárodním vztahům Turecka je věnován lednový článek „Stambolijski doznává styky s Angorou“⁴⁰⁷ o diplomatické situaci mezi Bulharskem a Tureckem, přičemž bulharský premiér Stanbolijski zde reaguje na otázky týkající se bulharské politiky a mezinárodních vztahů. Podle článku i přes komplikovanou mezinárodní situaci Bulharsko udržuje vztahy s Tureckem, ale má omezené spojení s dalšími státy.⁴⁰⁸ Z článku vyplývá, že *Národní listy* se

⁴⁰² „Zastavení poštovní dopravy z malé Asie“, *Národní listy* 20. 7. 1923.

⁴⁰³ „Zastavení poštovní dopravy z malé Asie“, *Národní listy* 20. 7. 1923.

⁴⁰⁴ Pirický, *Turecko*, s. 75.

⁴⁰⁵ „Turecko bude prohlášeno republikou“, *Národní listy* 29. 9. 1923.

⁴⁰⁶ „Turecko bude prohlášeno republikou“, *Národní listy* 29. 9. 1923.

⁴⁰⁷ „Stambolijski doznává styky s Angorou“, *Národní listy* 28. 1. 1923.

⁴⁰⁸ „Stambolijski doznává styky s Angorou“, *Národní listy* 28. 1. 1923.

snaží poukázat na pozitiva ohledně udržování a rozvíjení vztahů mezi Tureckem evropskými zeměmi.

Nová Turecká republika navazovala diplomatické vztahy s dalšími státy. *Národní listy* v říjnu v článku „Turci jednájí o diplomatický styk s Rakouskem“⁴⁰⁹ píší o tom, že turecká delegace pod vedením Adnana Beye jedná o zahájení diplomatických vztahů s Rakouskem. Noviny uvádějí, jak tato delegace obdržela od vlády v Ankaře nové instrukce k vedení diskusí se zástupci neutrálních států ohledně situace vzniklé po zrušení kapitulací.⁴¹⁰ Z obsahu článku v *Národních listech* vyplývá, že noviny se zaměřují na pozitivní zobrazování procesu sbližování Turecka se západními zeměmi.

V dubnu také *Národní listy* referují v článku pod názvem „Přímé železniční spojení s Tureckem“⁴¹¹ o novém přímém železničním spojení, které bude zavedeno mezi Královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců a Tureckem. Podle novin od 1. června dojde k zahájení pravidelné železniční dopravy pro cestující i náklad. Zpráva pocházející z Bělehradu a datovaná 16. dubna, podrobněji popisuje tento nový rozvoj v oblasti železniční dopravy mezi oběma zeměmi.⁴¹² Z článku v *Národních listech* je zřejmá pozitivní snaha zdůraznit, že Turecko rozvíjí vztahy s evropskými zeměmi.

Národní listy věnují pozornost i vnitřní situaci v Turecku. V dubnu informuje stať „Politický vrah pověšen za nohy před tureckým parlamentem“⁴¹³ o politické vraždě, ke které došlo před budovou tureckého parlamentu. Podle zprávy byl Osman, údajný vrah Šakira Beye, zraněn během konfrontace a následně zemřel na následky svých zranění. Noviny uvádí, že jeho tělo bylo vystaveno před parlamentem jako varování. Článek dále informuje, že za motivem vraždy stál osobní konflikt mezi Osmanem a Šakirem, jak bylo oznámeno v tureckém národním shromáždění.⁴¹⁴ Na rozdíl od článků zdůrazňujících modernizaci a jeho vztahy s evropskými státy Turecka se tato stať zaměřuje na zdůraznění negativních aspektů a přežívajících, zastaralých praktik v Turecku, zejména v kontextu zacházení s tělem vraha, jehož pověšení za nohy před tureckým parlamentem bylo detailně popsáno.

V říjnu referuje zpráva nazvaná „Bývalý turecký premiér zemřel“⁴¹⁵ o úmrtí bývalého tureckého ministerského předsedy Damada Ferida paši. Článek informuje, že zemřel 5. října ve městě Nice.⁴¹⁶ Jedná se o informativní text, který poskytuje objektivní informace se zájmem o vnitropolitické dění v Turecku.

I po skončení řecko-turecké války se *Národní listy* věnovaly vztahu mezi Řeky a Turky, i když v porovnání s rokem 1922 jim bylo věnováno jen málo článků. V lednu roku 1923 *Národní listy* publikují stať „Angličané proti odstranění řeckého patriarchátu v Cařihradě“⁴¹⁷ o postoji britské delegace vůči návrhu na odstranění řeckého patriarchátu z Istanbulu. Zpráva pojednává o odmítnutí jednání o návrhu, který zahrnuje zrušení duchovních práv patriarchů

⁴⁰⁹ „Turci jednájí o diplomatický styk s Rakouskem“, *Národní listy* 20. 10. 1923.

⁴¹⁰ „Turci jednájí o diplomatický styk s Rakouskem“, *Národní listy* 20. 10. 1923.

⁴¹¹ „Přímé železniční spojení s Tureckem“, *Národní listy* 17. 4. 1923.

⁴¹² „Přímé železniční spojení s Tureckem“, *Národní listy* 17. 4. 1923.

⁴¹³ „Politický vrah pověšen za nohy před tureckým parlamentem“, *Národní listy* 5. 4. 1923.

⁴¹⁴ „Politický vrah pověšen za nohy před tureckým parlamentem“, *Národní listy* 5. 4. 1923.

⁴¹⁵ „Bývalý turecký premiér zemřel“, *Národní listy* 6. 10. 1923.

⁴¹⁶ „Bývalý turecký premiér zemřel“, *Národní listy* 6. 10. 1923.

⁴¹⁷ „Angličané proti odstranění řeckého patriarchátu v Cařihradě“, *Národní listy* 4. 1. 1923.

pravoslavné církve v Turecku. Článek uvádí, že Řekové obhajovali tento návrh, ale Turci s ním nesouhlasili.⁴¹⁸

Stat' nazvaná „Zatýkání Řeků v Cařihradě“⁴¹⁹ popisuje v květnu zatýkání řeckých státních příslušníků tureckou policií v Istanbulu. Noviny referují, že španělské velvyslanectví, zastupující řecké zájmy, protestovalo proti těmto hromadným zatýkáním u turecké vlády. Periodikum také informuje, že turecké úřady následně zakázaly cizím lodím vplouvat do tureckých přístavů po západu slunce.⁴²⁰

K tématům, jež se v *Národních listech* objevovala již v roce 1922, patří otázka chalífátu. Rozhodnutí o založení republiky vyvolalo nevoli mezi mnoha účastníky osvobozené války a mezi obyvateli Istanbulu, kteří viděli v chalífovi protiváhu Mustafy Kemala. Mustafa Kemal uvažoval o „italské cestě“, tedy zachování chalífátu jako symbolu islámské jednoty, podobně jako Itálie zachovala papežství po sjednocení země. Papež byl uznán jako hlava katolíků a světský vládce Vatikánu. Mustafa Kemal se ale obával, že turecký chalífát by mohl v budoucnosti sloužit jako opora revizionistickým hnutím, a proto ho nakonec v roce 1924 zrušil.⁴²¹ *Národní listy* věnují chalífátu v listopadu 1923 článek pod názvem „V Turecku je republika, ale sultán zůstal kalifem“,⁴²² popisující situaci v Turecku po vyhlášení republiky, kdy Abdülmecid II. zůstal v pozici chalífy. Článek píše, že se Abdülmecid II. odmítl vzdát chalífátu a bylo navrženo, aby jeho funkce byla dědičná výhradně v náboženských otázkách. Dále informuje o diskusích ohledně možnosti sloučení postu chalífy s prezidentským úřadem republiky a popisuje také návrhy, aby byl chalífát přenesen mimo Turecko, nebo aby chalífa sídlil v Anatolii pod dohledem Ankary, což by umožnilo Abdülmecidovi II. zůstat spojeným s politickými a duchovními síly.⁴²³

V článku nazvaném „Otázka kalífátu“⁴²⁴ píše *Národní listy* v prosinci rok o soudním procesu tří redaktorů istanbulských novin, kteří byli postaveni před výjimečný soud pro svá stanoviska k otázce chalífátu. Noviny referují, že proces je výsledkem nesouhlasu obviněných s oficiální tureckou politikou ohledně muslimské duchovní vlády, zejména v reakci na názory zveřejněné v tureckých novinách. *Národní listy* uvádějí text tří protestujících redaktorů v následujícím znění: „[I]slám jako velká morální a soudržná síla ztrácí u lidu sunnitské církve následkem zmenšení vážnosti a hodnosti kalifa, jeho váhy a vlivu.“⁴²⁵ Zpráva se dále věnuje debatám o roli chalífátu jako duchovního a morálního vůdce v islámu a zkoumá jeho relevanci v kontextu moderního tureckého státního uspořádání. V tomto rámci je nový chalífa Abdülmecid II. označován za „vládce věřících“, avšak jeho skutečná moc je omezená a jeho pozice je spíše ceremoniální.⁴²⁶

Mezi tématy opět podobně jako v roce 1922 mírně figuruje i ekonomika. Již od ledna 1923 v ekonomické rubrice *Národní hospodářství* *Národní listy* pravidelně během celého roku

⁴¹⁸ „Angličané proti odstranění řeckého patriarchátu v Cařihradě“, *Národní listy* 4. 1. 1923.

⁴¹⁹ „Zatýkání Řeků v Cařihradě“, *Národní listy* 26. 5. 1923.

⁴²⁰ „Zatýkání Řeků v Cařihradě“, *Národní listy* 26. 5. 1923.

⁴²¹ Pirický, *Turecko*, s. 76-77.

⁴²² „V Turecku je republika, ale sultán zůstal kalifem“, *Národní listy* 18. 11. 1923.

⁴²³ „V Turecku je republika, ale sultán zůstal kalifem“, *Národní listy* 18. 11. 1923.

⁴²⁴ „Otázka kalífátu“, *Národní listy* 18. 12. 1923.

⁴²⁵ „Otázka kalífátu“, *Národní listy* 18. 12. 1923.

⁴²⁶ „Otázka kalífátu“, *Národní listy* 18. 12. 1923.

podávají ve svých člancích „Trh devis na pražské burse“⁴²⁷ data kurzů z různých zemí, mezi kterými je pravidelně zahrnuto i Turecko.⁴²⁸ Dále v únoru v periodické zprávě spadající pod Národní hospodářství v sekci „Pražská bursa“⁴²⁹ poskytují informace o hodnotě tureckých losů. V srpnu noviny ve stati nazvané „Turecká libra – příklad papírové nepolitické změny“⁴³⁰ zdůrazňují, že turecká libra si udržela hodnotu i přes neustálé války v zemi. Tato stabilita byla podle autorů dána tím, že Turecko během světové války nevedlo inflační politiku, protože platby se uskutečňovaly skutečným zlatem. Nyní však podle zprávy Turecko potřebuje půjčku pro splnění svých mezinárodních závazků. Pokud však turecká vláda půjčku nezíská, je podle *Národních listů* možné, že hodnota turecké libry poklesne, přičemž celkový oběh tureckých liber činí přibližně 160 milionů.⁴³¹ Článek je psán z nestranného pohledu, snad s mírnou známkou obav z možného hospodářského propadu Turecka.

Objevují se i další drobné zprávy. V září stať „Berlínská bursa“⁴³² informuje o ceně tureckého tabáku.⁴³³ V květnu zase *Národní listy* píší o tureckých nákupech zemědělských strojů ve zprávě s názvem „Turecko kupuje hospodářské stroje“.⁴³⁴ Podle novin turecká vláda podepsala dohodu s americkou skupinou o dodávce těchto strojů a náradí. Kromě toho je ve stati zmíněn také zájem Turecka o německé a rakouské produkty stejného druhu.⁴³⁵ V textu se projevuje objektivní prezentace informací, kdy vyplývá potenciální úsilí ukázat Turecko jako moderní stát, který se snaží i prostřednictvím hospodářské spolupráce více přiblížit k západním zemím.

V květnu je publikován článek „Zakročení spojeneckých komisařů v Turecku“⁴³⁶ o krocích, které podnikli spojenečtí komisaři v Turecku. Noviny popisují, jak „dragomani“ (tlumočníci nebo překladatelé) z Anglie, Francie a Itálie podnikli kolektivní opatření proti uzavření Banque d'Athènes,⁴³⁷ které poškozovaly izmirské banky. V současné nótě podané spojenci se zdůrazňuje, že takové aktivity jsou nepřiměřené a mohou poškodit obchodní styky, což je zvláště citlivé během mírových jednání v Lausanne.⁴³⁸

Článek „Cizí obchodní společnosti v Turecku“⁴³⁹ z října informuje o nových pravidlech pro obchodní společnosti v Turecku podle dohody s tureckou vládou. Noviny referují, že kromě vrchního ředitele a vrchního účetního musí být všechny ostatní pozice⁴⁴⁰ ve společnosti obsazeny Turky.⁴⁴¹

⁴²⁷ „Trh devis na pražské burse“, *Národní listy* 3. 1. 1923

⁴²⁸ „Trh devis na pražské burse“, *Národní listy* 3. 1. 1923

⁴²⁹ „Pražská bursa“, *Národní listy* 17. 2. 1923

⁴³⁰ „Turecká libra – příklad papírové nepolitické změny“, *Národní listy* 23. 8. 1923.

⁴³¹ „Turecká libra – příklad papírové nepolitické změny“, *Národní listy* 23. 8. 1923.

⁴³² „Berlínská bursa“, *Národní listy* 25. 9. 1923

⁴³³ „Berlínská bursa“, *Národní listy* 25. 9. 1923

⁴³⁴ „Turecko kupuje hospodářské stroje“, *Národní listy* 1. 5. 1923.

⁴³⁵ „Turecko kupuje hospodářské stroje“, *Národní listy* 1. 5. 1923.

⁴³⁶ „Zakročení spojeneckých komisařů v Turecku“, *Národní listy* 16. 5. 1923.

⁴³⁷ Banque d'Athènes byla jednou z hlavních bank působících v Řecku, která měla pobočky i v jiných částech Středomoří, včetně Smyrny (Izmir).

⁴³⁸ „Zakročení spojeneckých komisařů v Turecku“, *Národní listy* 16. 5. 1923.

⁴³⁹ „Cizí obchodní společnosti v Turecku“, *Národní listy* 20. 10. 1923.

⁴⁴⁰ Turecké úsilí omezit zaměstnávání cizinců v zahraničních firmách v Turecku pramenilo z obav z opakování praxe z doby kapitulací, kdy byli cizinci upřednostňováni.

⁴⁴¹ „Cizí obchodní společnosti v Turecku“, *Národní listy* 20. 10. 1923.

Podobně jako v roce 1922 se *Národní listy* zajímaly o Turecko v souvislosti se sportem. V červnu roku 1923 referují v článku nazvaném „Slavie v Cařihradě“⁴⁴² o Fotbalovém klubu Slavie, který byl pozván do Bukurešti a Istanbulu prostřednictvím vřelých dopisů, aby v těchto zemích sehrál několik zápasů. Jak uvádí noviny, pokud by tento zájezd byl schválen, odjelo by mužstvo na začátku července na přibližně dvacetidenní turné. *Národní listy* také píše, že turecké noviny v Istanbulu již informují o plánovaném zájezdu a publikují fotografii týmu Slavie. Dále text uvádí, že vyšel ilustrovaný časopis s fotografií Slavie.⁴⁴³

Následující článek z července pod názvem „Slavia do Bukurešti a Cařihradu“⁴⁴⁴ pak popisuje úspěšné zahraniční turné fotbalového týmu Slavia, kombinované s kulturními a diplomatickými akcemi. Oslava začala banketem v Istanbulu s významnými hosty, kde Slavie poděkovala za svoji propagaci v Turecku. Zpráva líčí, že tým byl pozván do Turecka bývalými zástupci sultána. Noviny píše, jak byla Slavia během turné vřele přijímána a dostalo se jí pozornosti v tureckých i mezinárodních médiích. Nakonec *Národní listy* podtrhávají nejen sportovní, ale i diplomatický význam turné.⁴⁴⁵ Z obsahu statě *Národních listů* je patrný záměr prezentovat Turecko v pozitivním světle jako prozápadně orientovanou zemi, která si vytváří přátelské vztahy s Československem.

Podobnému tématu je věnován i článek z července roku 1923 nazvaný „Slavia poráží v krásném stylu Gallata Serai 7:0 (3:0)“⁴⁴⁶ referuje o fotbalovém souboji týmu Slavia, který se odehrál v bývalém kasárenském dvoře v Istanbulu. Ceremoniál podle novin před zápasem zahrnoval zpěv národních hymen obou zemí a Slavii byla darována impozantní kytice. *Národní listy* poznamenávají rekordní množství diváků během zápasu, včetně vojenských spojeneckých posádek i za přítomnosti mnoha významných osobností. Po skončení zápasu následoval slavnostní banket v budově Gallata Serail, kde se sešli prominentní hosté, včetně městského guvernéra a vojenských činitelů, jak periodikum píše. Na banketu promluvili zástupci turecké vlády a vojenského velení. Noviny popisují přátelskou atmosféru, nabídku místních specialit a nápojů, včetně tradičního tureckého nápoje ayranu,⁴⁴⁷ který byl pro československé občany velice netradiční.⁴⁴⁸ Z článku v *Národních listech* je zřejmé, že cílem je prezentovat proces formování přátelských vztahů mezi Tureckem a Československem.

V listopadu oznamují *Národní listy* ve zprávě pod názvem „Olympijské hry“⁴⁴⁹ o tom, že k osmé olympiádě v řadě je přizváno také Turecko.⁴⁵⁰ Jedná se o stručný informativní text.

2.2.6 Shrnutí

Národní listy se v roce 1923 primárně soustředily na témata jako Lausannská konference, Rusko a Mustafa Kemal. Zaměřovaly se na různé aspekty mezinárodních událostí a vztahů, především

⁴⁴² „Slavie v Cařihradě“, *Národní listy* 6. 6. 1923.

⁴⁴³ „Slavie v Cařihradě“, *Národní listy* 6. 6. 1923.

⁴⁴⁴ „Slavia do Bukurešti a Cařihradu“, *Národní listy* 24. 7. 1923.

⁴⁴⁵ „Slavia do Bukurešti a Cařihradu“, *Národní listy* 24. 7. 1923.

⁴⁴⁶ „Slavia poráží v krásném stylu Gallata Serai 7:0 (3:0)“, *Národní listy* 19. 7. 1923.

⁴⁴⁷ Ajran je tradiční jogurtový nápoj, který pochází z oblasti Turecka. Tento osvěžující nápoj se skládá z jogurtu, vody a obvykle je osolen. Ajran je populární v mnoha zemích Blízkého východu, Střední Asie a na Balkáně, ale jeho původ je nejčastěji spojován s Tureckem.

⁴⁴⁸ „Slavia poráží v krásném stylu Gallata Serai 7:0 (3:0)“, *Národní listy* 19. 7. 1923.

⁴⁴⁹ „Olympijské hry“, *Národní listy* 22. 11. 1923.

⁴⁵⁰ „Olympijské hry“, *Národní listy* 22. 11. 1923.

na jednání v Lausanne. Pozornost byla věnována tomu, zda smlouva bude přes vzniklé problémy nakonec podepsána a zda to nevyvolá novou válku s Tureckem, s důrazem na konečné podepsání smlouvy. Další záležitostí bylo urovnání vztahů s Řeckem ohledně válečných reparací a posunutí otázky oblasti Mosulu do rukou Společnosti národů. Co se týče Ruska, diskutovaly se jeho potenciální ambice na šíření bolševismu do Evropy a politický vliv na Turecko. Mustafa Kemal se podle *Národních listů* snažil předejít konfliktům během spojeneckého obsazení Istanbulu i v době Lausannského jednání, které chtěl úspěšně završit. Noviny také přinášely zprávy o jeho osobním životě, včetně svatby s Latife, přičemž vyzdvihovaly její vzdělání a západní chování.

V oblasti československo-tureckých vztahů byly noviny zaměřené hlavně na obchodní styky a vřívou dostupnost pro cesty z Československa do Turecka, nabízely alternativy pro doručení poštovních zásilek. Ekonomická sekce zpravovala o devizovém trhu, pražské burze s tureckými liry a losy, a také o nákupech agrární techniky a pravidlech pro cizí obchodní společnosti v Turecku.

V části dalších témat se noviny věnovaly vzniku Turecké republiky, přesunutí hlavního města do Ankaru a otázce chalífátu – zda bude institut chalífátu sloučen s postem prezidenta nebo přesunut mimo Turecko. Zmiňovaly se také o diplomatických vztazích s Bulharskem a Rakouskem a o železničním spojení s Královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců. Vnitřně politické záležitosti zahrnovaly úmrtí bývalého tureckého premiéra a neobvyklou praxi vyvěšení těla údajného vraha před tureckým parlamentem, stejně jako situaci Řeků v Istanbulu, včetně odstranění řeckého patriarchátu a zatýkání Řeků. V oblasti sportu se noviny zaměřovaly na návštěvu fotbalového klubu Slavia v Turecku, který byl velmi dobře přijat mezi místními obyvateli.

Další zpravodajství bylo stručné a zaměřené pouze na poskytnutí informací. Někdy z těchto zpráv není jasné, jaký postoj *Národní listy* vůči Turecku zaujímají. U delších zpráv pak lze občas sledovat mírnou tendenci referovat u určitých témat ve prospěch Turecka, zvláště tam, kde jsou prezentovány turecké prozápadní tendence. Většinou lze však soudit, že vybírají informace objektivně, prezentují je z obou stran a jen zřídka se objevuje jednostranný pohled. Zdá se tedy, že jak u velmi stručných, tak i u delších zpráv je hlavním cílem pouze prezentace informací.

2.3 Rok 1924

V porovnání s lety 1922 a 1923 je v roce 1924 v *Národních listech* Turecku věnováno mnohem méně pozornosti. V tomto roce se hlavní témata uplynulých let, jako byla Lausannská konference a Rusko, přestala objevovat, s výjimkou drobných zmínek v kontextu Lausannského jednání nebo situace v Rusku. K nim se přidalo nové téma Mosulsko, které představovalo pokračování nedoručených otázek z Lausannské konference. Zachována zůstala témata jako Mustafa Kemal, česko-turecké vztahy nebo chalífát, i když poslednímu z nich se *Národní listy* věnovaly jen v jediném článku. Podobně i některé menší okruhy v sekci Ostatní témata, jako je ekonomika a sport, zůstaly nadále přítomny. V podkapitole věnované sportu je zvláštní důraz kladen na Olympijské hry.

2.3.1 Mosulsko

K tématům, jimž *Národní listy* věnovaly v roce 1924 největší pozornost, patří bezesporu otázka Mosulska, původně části Osmanské říše, jejíž budoucí osud byl při mírových jednáních v Lausanne nedořešen. Turecko a Británie jednaly o hranicích Mosulska od 19. května do 5. června 1924 bez dosažení výsledku, protože Británie chtěla celé Mosulsko a sousední okresy, což Turci odmítli jako porušení Mudroského příměří a Sèvreské mírové smlouvy. Británie navrhla předložit spor Společnosti národů pro závazné rozhodnutí podle Lausannské mírové smlouvy.⁴⁵¹

Národní listy v červnu roku 1924 v článku pod názvem „Mosulská otázka bude předložena Společnosti národů.“⁴⁵² popisují diplomatické jednání mezi Velkou Británií a Tureckem ohledně mosulské otázky, která byla nevyřešenou záležitostí mírové smlouvy z Lausanne v roce 1923. Článek uvádí, že status Mosulska nebyl během Lausannské konference dořešen, a proto bude tato otázka předložena Společnosti národů. Z historie vyplývají turecké nároky na mosulské území, zatímco Anglie usiluje o to, aby Mosul zůstal částí Iráku, nad kterým má Británie mandát. *Národní listy* nakonec zdůrazňují, jak je mosulské území významné díky svým ropným polím.⁴⁵³ V textu se nenachází žádné zaujaté komentáře.

V září stať nazvaná „Anglie dá Turecku výstrahu“⁴⁵⁴ referuje, že Anglie plánuje poslat Turecku ostrou diplomatickou nótu jako reakci na vpády tureckých vojsk směřujících k Mosulskému vilajetu. Článek zdůrazňuje, že tato výstraha upozorní Turecko na možné následky válečných akcí zaměřených na získání kontroly nad Mosulským vilajetem, který je momentálně předmětem diskuse ve Společnosti národů. Stať dále popisuje, že situace byla důkladně zkoumána ve Foreign Office,⁴⁵⁵ kde byly analyzovány nedávné vpády tureckých oddílů do oblasti, která by měla být respektována podle Lausannské smlouvy. Tyto události jsou považovány za velmi vážné, neboť se jich účastní pravidelné turecké vojenské jednotky. *Národní listy* uvádějí, že podle nejnovějších zpráv je turecké horské dělostřelectvo připraveno k zásahu jen 15 mil od mosulské hranice a zdá se, že tyto vpády nejsou ojedinělé, ale jsou součástí koordinovaného plánu.⁴⁵⁶ V článku se jedná o nezaujaté zpravodajství, nicméně si noviny vybírají k publikování určitý typ informací a detailů ohledně tureckého vpádu do Mosulska, které spíše odrážejí britské zájmy.

V říjnu uvádí zpráva nazvaná „Spor turecko anglický bude rozhodnut v Bruselu“,⁴⁵⁷ že se Rada Společnosti národů v Bruselu zabývá mosulským problémem. Článek dále popisuje, že turecký parlament jednomyslně zamítl britské ultimátum o hranicích a suverenitě mosulského území, přičemž Mustafa Kemal toto ultimátum odmítl a požádal Společnost národů o zásah. Noviny také referují, že Británie obviňuje Turecko z porušení závazků a soustředění vojsk na mosulských hranicích, zatímco Turecko žádá Společnost národů o prověření britských nároků a varuje, že Británie ponese odpovědnost za případné porušení Sèvreské smlouvy.⁴⁵⁸

⁴⁵¹ Musil, *Most do Asie. Nové Turecko*, s. 234.

⁴⁵² „Mosulská otázka bude předložena Společnosti národů“, *Národní listy* 27. 6. 1924.

⁴⁵³ „Mosulská otázka bude předložena Společnosti národů“, *Národní listy* 27. 6. 1924.

⁴⁵⁴ „Anglie dá Turecku výstrahu“, *Národní listy* 28. 9. 1924.

⁴⁵⁵ Foreign Office je název pro ministerstvo zahraničních věcí ve Spojeném království. Jeho úkolem je řídit zahraniční politiku a vztahy Spojeného království s jinými zeměmi, stejně jako zastupovat britské zájmy v zahraničí.

⁴⁵⁶ „Anglie dá Turecku výstrahu“, *Národní listy* 28. 9. 1924.

⁴⁵⁷ „Spor turecko anglický bude rozhodnut v Bruselu“, *Národní listy* 19. 10. 1924.

⁴⁵⁸ „Spor turecko anglický bude rozhodnut v Bruselu“, *Národní listy* 19. 10. 1924.

Text je napsán informativně, ale z výběru informací a způsobu jejich prezentace se zdá, že zde se přiklání spíše k britské perspektivě.

Tématu se věnuje i další říjnový článek s názvem „Spor o petrolejová pole u Mosulu před Radou Společnosti národů“.⁴⁵⁹ Píše se v něm, že Rada Společnosti národů projednává spor o petrolejová pole u Mosulu, na která si činí nároky Turecko i Anglie, a má za úkol určit nové hranice a mandátní pásmo. Článek dále popisuje rozčilení v Ankaře, kde Fethi Bey čelí kritice za ústupky v Ženevě a Mustafa Kemal za údajné hledání přízně mezi posluchači v parlamentu. Noviny referují, že existují spekulace o tom, že kontroverze kolem Mosulu byla Kemalisty inscenována k odvrácení pozornosti od vnitřních politických otázek, jež chce opozice projednat. Stať uzavírá, že přestože panuje neklid, je obecně chvályhodné, že turecká vláda odevzdala mosulskou otázku do rukou Společnosti národů.⁴⁶⁰

2.3.2 Československo-turecké vztahy

Další témata v roce 1924 navazují na zpravodajství předchozích let. V březnu se *Národní listy* zabývají ve zprávě s názvem „Zajímavý soudní proces na Slovensku“⁴⁶¹ netradičním soudním procesem, který se odehrál na Slovensku v Trenčíně. Podle článku je hlavním aktérem známý chemik a bratislavský lékárník maďarské národnosti, který žaluje turecký stát. Jedná se o spornou částku, která činí 15 milionů korun ve zlatě. Stať uvádí, že tento lékárník, který je zároveň majitelem lékárny, uzavřel během 1. světové války s tureckým státem (tedy s Osmanskou říší) smlouvu na dodávku různých medikamentů a drogistických potřeb. Podle výpovědi lékárník splnil všechny podmínky smlouvy a dodal potřebné zboží na úvěr. Noviny také referují, že když lékárník požadoval diplomatickou cestou vyrovnání dluhu od staré Osmanské říše, jeho požadavky byly zamítnuty. Podle článku patřil před válkou lékárník mezi největší maďarské boháče, avšak nyní přišel o veškerý majetek.⁴⁶²

V srpnu roku pak článek nazvaný „Turecká obchodní mise navštíví Československo“⁴⁶³ informuje o tom, že se obchodní komisariát chystá vyslat technickou obchodní misi do několika evropských průmyslových zemí, včetně Československa, s cílem projednat různé dodávky pro Turecko. Tato mise má podle zprávy v plánu navštívit během přibližně dvou měsíců různá významná průmyslová střediska v Evropě.⁴⁶⁴ Noviny zůstávají v článku neutrální, je zřejmé, že je zajímaví potenciální obchodní příležitosti ve vztahu s Tureckem.

2.3.3 Mustafa Kemal

Viděli jsme, že v letech 1922 a 1923 budila pozornost *Národních listů* osobnost Mustafy Kemala, jeho osobní život i politické aktivity. Mustafa Kemal se aktivně zapojoval do veřejných diskusí a diplomatických aktivit, přičemž zdůrazňoval potřebu reformy a modernizace Turecka. Jeho snahy směřovaly k vytvoření moderního, sekulárního a suverénního státu s důrazem na oddělení náboženství od politiky.⁴⁶⁵ Také v roce 1924 se Mustafa Kemal objevil ve

⁴⁵⁹ „Spor o petrolejová pole u Mosulu před Radou Společnosti národů“, *Národní listy* 30. 10. 1924.

⁴⁶⁰ „Spor o petrolejová pole u Mosulu před Radou Společnosti národů“, *Národní listy* 30. 10. 1924.

⁴⁶¹ „Zajímavý soudní proces na Slovensku“, *Národní listy* 18. 3. 1924.

⁴⁶² „Zajímavý soudní proces na Slovensku“, *Národní listy* 18. 3. 1924.

⁴⁶³ „Turecká obchodní mise navštíví Československo“, *Národní listy* 9. 8. 1924.

⁴⁶⁴ „Turecká obchodní mise navštíví Československo“, *Národní listy* 9. 8. 1924.

⁴⁶⁵ Mango, *Ataturk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*, s. 401-420.

zpravodajství, i když o něco méně než v uplynulých letech, případně okrajově ve zprávách o jiných tématech, např. o Mosulsku.

V lednu roku 1924 ve stati nazvané „Rok 1923 za hranicemi“⁴⁶⁶ referují, že mezinárodní evropská politika v roce 1923 byla ovlivněna problémy plynoucími ze světové války, zahrnující otázky týkající se reparací a ruské politiky. Noviny uvádějí, že Lausannská dohoda uznala nové Turecko pod vedením Mustafy Kemala a řešení otázky cařihradských úžin bylo sice přijato moskevskou vládou, ale pro Rusko představovala značné obtíže.⁴⁶⁷ Informace v textu jsou podány objektivně, avšak celkový tón stati je pochvalný ke Kemalově osobě.

Lednová zpráva pod názvem „Turecký kabinet bude rekonstruován“⁴⁶⁸ informuje o předpokládané rekonstrukci tureckého kabinetu, zaměřené na jeho posílení. Článek uvádí, že prezident republiky Mustafa Kemal odcestoval do Ankary společně s generálem İsmetem Paşou, což naznačuje nadcházející změny ve složení ministerstva.⁴⁶⁹ V prezentaci informací v tomto článku není cítit žádná zaujatost.

2.3.4 Chalífát

Pokračuje také zájem *Národních listů* o otázku chalífátu. Alois Musil ve své knize *Most do Asie: Nové Turecko* uvádí, že zrušení chalífátu vyvrátilo přesvědčení, že muslimové jsou závislí na náboženství i v uspořádání státu. Turecko odstranilo chalífát, aniž by ohrozilo svou svobodu a nezávislost, což ukázalo zbytečnost instituce chalífátu. Národní hnutí získalo na síle a národnost se dostala na první místo, zatímco Arabové přišli o vůdčí postavení mezi muslimy. Musil zdůrazňuje, že každý muslimský národ má právo budovat vlastní stát a muslimské státy by se měly vzájemně podporovat.⁴⁷⁰

Národní listy uvádějí v březnu 1924 ve stati „Příčiny a následky zrušení kalífátu Tureckem“⁴⁷¹ že zrušení tureckého chalífátu je významnou světovou událostí, neboť od roku 1517 byli turečtí sultáni zároveň chalífy. Článek popisuje, že Ankarské národní shromáždění sesadilo chalífů a zrušilo jeho instituci, což ovlivnilo charakter nového Kemalova Turecka. Noviny referují, že Turecko tímto krokem přestalo být teokratickým státem a chalífa byl zbaven tradiční světské a duchovní moci. Stať dále zdůrazňuje, že rozhodnutí zrušit chalífát bylo motivováno obavou vlády, že by se kolem chalífy mohli seskupovat odpůrci ankarského režimu. Rozhodnutí ankarské vlády vyvolalo rozsáhlé debaty o jeho důsledcích pro Turecko a Islám, přičemž někteří komentátoři jej považují za sebedestrukční krok Turecka a ránu pro panislamismus.⁴⁷² *Národní listy* se ale v popisu událostí drží neutrálního postoje.

2.3.5 Další témata

Ekonomika se opět objevuje mezi tématy, v jejichž rámci je zmiňováno Turecko. Od ledna 1924 v ekonomické rubrice *Národní hospodářství* *Národní listy* pravidelně během roku 1924 přinášejí

⁴⁶⁶ „Rok 1923 za hranicemi“, *Národní listy* 1. 1. 1924.

⁴⁶⁷ „Rok 1923 za hranicemi“, *Národní listy* 1. 1. 1924.

⁴⁶⁸ „Turecký kabinet bude rekonstruován“, *Národní listy* 23. 1. 1924.

⁴⁶⁹ „Turecký kabinet bude rekonstruován“, *Národní listy* 23. 1. 1924.

⁴⁷⁰ Musil, *Most do Asie. Nové Turecko*, s. 246.

⁴⁷¹ „Příčiny a následky zrušení kalífátu Tureckem“, *Národní listy* 7. 3. 1924.

⁴⁷² „Příčiny a následky zrušení kalífátu Tureckem“, *Národní listy* 7. 3. 1924.

v rubrice „Trh devis na pražské burse“⁴⁷³ informace o kurzech z různých zemí, včetně Turecka.⁴⁷⁴ Podobně jako v minulých letech pak v únoru v periodické zprávě téže rubriky v sekci Pražská bursa⁴⁷⁵ poskytují údaje o hodnotě tureckých losů.⁴⁷⁶ Zajímavější je zpráva z května nazvaná „Obchodní průmysl“⁴⁷⁷ Uvádí se v ní, že turecká vláda zahájila v Ankaře vyjednávání s Německem o obchodní smlouvě, což naznačuje zlepšení obchodních vztahů mezi oběma zeměmi. Článek popisuje, že tyto kroky předpovídají pravidelné obchodní spojení mezi Tureckem a Německem. Noviny referují, že v souvislosti s těmito jednáními je v Turecku zaznamenána obchodní kampaň Ruska, což může mít vliv na výsledek turecko-německých rozhovorů. Stať dále zdůrazňuje, že turecký obchod a hospodářství jsou brzděny nevyjasněnými finančními a politickými poměry, ale podle anglického prezidenta Správy osmanského státního dluhu se vyhlídky zdají být lepší. Závěrem se článek zmiňuje, že i Československo připravuje jednání o obchodní smlouvě s Tureckem.⁴⁷⁸ Noviny píší informativně s důrazem na určité aspekty, kde je patrná snaha zobrazit Turecko jako stát, který se otevírá obchodu s ostatními zeměmi. Současně jsou patrné obavy novin z vlivu Ruska, které by mohlo ohrozit turecké obchodní vztahy a pokusit se posílit svůj vliv v zemi. Text také zdůrazňuje potenciální obchodní příležitosti pro Československo v rámci vzájemných vztahů s Tureckem.

Jako v předcházejících letech zajímalo *Národní listy* Turecko v souvislosti se sportem, v roce 1924 především s chystanými olympijskými hrami. V dubnu uvádí článek nazvaný „Turci na Olympiádu“⁴⁷⁹ že v Turecku, zejména v Cařihradě, došlo pod vlivem dohodových vojsk ke zvýšení zájmu o sport. Článek popisuje, že Turecká republika plánuje poslat na olympiádu v Paříži boxery, zápasníky, běžce a fotbalové mužstvo. Noviny zdůrazňují, že Turci ve sportu vynikají především svou houževnatostí.⁴⁸⁰

V květnu referuje stať „Československo vs Turecko 5:2 (3:0)“⁴⁸¹ o fotbalovém zápase na Olympijských hrách ve Francii mezi Československem a Tureckem, ve kterém zvítězilo Československo. Podle novin při zápase, který sledovalo 5000 diváků, bylo obecenstvo více nakloněno Turecku.⁴⁸² V červenci popisuje zpráva pod názvem „Den olympijské přísahy“⁴⁸³ jak probíhal den olympijské přísahy ve Francii, včetně průvodů účastnických zemí, které nesly své národní vlajky. Mezi těmito zeměmi bylo i Turecko, které se také účastnilo ceremoniálu s vlastní vlajkou.⁴⁸⁴ Oba články jsou spíše informativní a nevykazují žádnou zaujatost proti Turkům.

Národní listy si v roce 1924 všimaly Turecka i v jiných souvislostech. V lednu informují ve zprávě s názvem „Mírová smlouva mezi Velkou Británií a Tureckem“⁴⁸⁵ o tom, že mírová smlouva mezi Velkou Británií a Tureckem prošla schválením ve druhém čtení v horní sněmovně

⁴⁷³ „Trh devis na pražské burse“, *Národní listy* 1. 1. 1924

⁴⁷⁴ „Trh devis na pražské burse“, *Národní listy* 1. 1. 1924

⁴⁷⁵ „Pražská bursa“, *Národní listy* 1. 2. 1924

⁴⁷⁶ „Pražská bursa“, *Národní listy* 1. 2. 1924

⁴⁷⁷ „Obchodní průmysl“, *Národní listy* 4. 5. 1924.

⁴⁷⁸ „Obchodní průmysl“, *Národní listy* 4. 5. 1924.

⁴⁷⁹ „Turci na Olympiádu“, *Národní listy* 1. 4. 1924.

⁴⁸⁰ „Turci na Olympiádu“, *Národní listy* 1. 4. 1924.

⁴⁸¹ „Československo vs Turecko 5:2 (3:0)“, *Národní listy* 29. 5. 1924.

⁴⁸² „Československo vs Turecko 5:2 (3:0)“, *Národní listy* 29. 5. 1924.

⁴⁸³ „Den olympijské přísahy“, *Národní listy* 9. 7. 1924.

⁴⁸⁴ „Den olympijské přísahy“, *Národní listy* 9. 7. 1924.

⁴⁸⁵ „Mírová smlouva mezi Velkou Británií a Tureckem“, *Národní listy* 29. 1. 1924.

britského parlamentu.⁴⁸⁶ Ve shromáždění se podle zprávy ozvaly hlasy vybízející publikum, „aby se věnovalo podpoře svého starého přítele a někdejšího spojence – Turecka v jeho nesnázích.“⁴⁸⁷ Tento text poskytuje fakta a poukazuje na pozitivní citaci v britské sněmovně.

Jiný lednový článek nazvaný „Turecký ministr financí podal demisi“⁴⁸⁸ věcně informuje, že turecký ministr financí rezignoval na svou pozici.⁴⁸⁹ Další zprávy se Turecka dotýkají jen okrajově. V červnu například *Národní listy* zmiňují v článku „Plovoucí univerzita“,⁴⁹⁰ že v Americe je bývalý zámořský parník přestavěný na plovoucí univerzitu, která popluje od Japonska přes Turecko a další státy až do Velké Británie.⁴⁹¹ Podobně v červnu stať „Mezinárodní sjezd profesorů středních škol“⁴⁹² informuje o Mezinárodním sjezdu profesorů středních škol, který se koná ve Varšavě a kterého se vedle zástupců jiných zemí účastní i reprezentant z Turecka.⁴⁹³

V srpnu je Turecku věnováno několik článků. Stať pod názvem „Turecko suché a mokré zároveň“⁴⁹⁴ referuje, že v novém Turecku dochází ke změnám v postoji k alkoholu, což vyvolává nevoli mezi ortodoxními muslimy. Článek popisuje, že byl zrušen Prorokův zákaz pití vína spolu s jinými tradičními zvyky. Noviny zdůrazňují, že zákon nařizuje pokuty za pití alkoholu na veřejnosti, zároveň však umožňuje jeho prodej v licencovaných hostincích, což by mohlo vést k nárůstu korupce.⁴⁹⁵ Předložený text je informativní a lze v něm pozorovat zaměření na výběr událostí týkajících se sekularizace Turecka, konkrétně ve vztahu k přístupu k pití alkoholu.

V srpnu se v *Národních listech* objevuje článek významného klínopisce Bedřicha Hrozného vycházející z jeho výzkumného pobytu v Turecku. V článku nazvaném „V Kaisarii“⁴⁹⁶ Hrozný mimo jiné zmiňuje očekávané rozdíly mezi Francií ovládanou Sýrií a „moderním, demokratickým a republikánským Tureckem“.⁴⁹⁷ Všímá si byrokratických procesů a překážek během cesty, avšak nevyjadřuje k nim kritiku, a také tureckých uprchlíků z Řecka a Makedonie, známých jako Muhadžirové, kteří byli přemístěni podle řecko-turecké dohody o výměně obyvatel. Hrozný přivítal, když se mu nabídli jako pracovní síly při vykopávkách v Kayseri. Přivítal to mimo jiné i proto, že se jednalo o Turky z evropské části, kteří jsou podle Hrozného ve srovnání se svými krajany z Malé Asie spíše zvyklí pracovat podle evropských standardů. Hrozný popisuje silnice se špatným a nerovným povrchem, které jim komplikovaly cestování, a dále líčí obtížnou jízdu v tureckém vozidle, které je vlastně dřevěným vozem vybaveným automobilovým motorem, což způsobuje, že cestování je sice poměrně rychlé, ale velmi nepohodlné.⁴⁹⁸ Bedřich Hrozný se v článku zaměřuje na prezentaci informací o Turecku, jak je osobně zaznamenal, přičemž používá termíny jako „moderní, demokratický,

⁴⁸⁶ „Mírová smlouva mezi Velkou Británií a Tureckem“, *Národní listy* 29. 1. 1924.

⁴⁸⁷ „Mírová smlouva mezi Velkou Británií a Tureckem“, *Národní listy* 29. 1. 1924.

⁴⁸⁸ „Turecký ministr financí podal demisi“, *Národní listy* 2. 1. 1924.

⁴⁸⁹ „Turecký ministr financí podal demisi“, *Národní listy* 2. 1. 1924.

⁴⁹⁰ „Plovoucí univerzita“, *Národní listy* 8. 6. 1924.

⁴⁹¹ „Plovoucí univerzita“, *Národní listy* 8. 6. 1924.

⁴⁹² „Mezinárodní sjezd profesorů středních škol“, *Národní listy* 21. 6. 1924.

⁴⁹³ „Mezinárodní sjezd profesorů středních škol“, *Národní listy* 21. 6. 1924.

⁴⁹⁴ „Turecko suché a mokré zároveň“, *Národní listy* 13. 8. 1924.

⁴⁹⁵ „Turecko suché a mokré zároveň“, *Národní listy* 13. 8. 1924.

⁴⁹⁶ Bedřich Hrozný, „V Kaisarii“, *Národní listy* 10. 8. 1924.

⁴⁹⁷ Hrozný, „V Kaisarii“, *Národní listy* 10. 8. 1924.

⁴⁹⁸ Hrozný, „V Kaisarii“, *Národní listy* 10. 8. 1924.

republikánský“. Některá negativa ve svých popisech nevysvětluje, zatímco jiná, která komentuje, nekritizuje v tom smyslu, že by mu byla zvláště nepříjemná, ale spíše se soustředí na popis událostí, které probíhají. Pozitivní aspekty také prezentuje informativním způsobem.

V pokračování stati „V Kaisarii“⁴⁹⁹ publikovaném také v srpnu píše Hrozný o příjezdu do Kaisarie (Kayseri), která podle dobových postřehů Hrozného připomíná spíše ohromnou vesnici. Výprava navštívila staré části města včetně stále stojících objektů postavených Seldžuky. Dále popisuje nelibost místních úřadů ohledně jejich přítomnosti ve městě. Po předložení povolení od ankarské vlády místním úřadům k archeologickým výzkumům jim bylo řečeno, že sice mohou provádět výkopové práce, avšak nemají povolení k pobytu ve městě. Hrozný zkoumal nedaleko Kayseri, odkud pocházejí hlíněné tabulky popsané klínovým písmem, nabízené v bazaru Kayseri. Během výzkumu vyvrátil teorie zahraničních expertů a našel skutečné místo, odkud tabulky pocházely.

Hrozný píše, že v Kayseri nebyly k dostání téměř žádné evropské výrobky a vysvětluje, že je to kvůli masakru a vypuzení řeckých a arménských obchodníků, protože turečtí obchodníci na jejich místě nemají takové styky a znalosti k dostatečnému zásobování evropským zbožím. Hrozný vnímá odchod Řeků jakožto nejstarších obyvatel Malé Asie jako kulturní ztrátu pro Turecko, neboť tato skupina dosud spojovala Turecko s Evropou. Podle predikce Hrozného, jestli se Turecko nevzchopí, bude bez Řeků vrženo o staletí zpět. Hrozný si také všimá zvýšeného tureckého sebevědomí po tureckém vítězství nad Řeky, což vede k tomu, že se úspěšně pracuje na modernizaci státu, avšak spatřuje i některá negativa. Jako příklad uvádí opovrhování Evropou a nenávisť vůči cizincům ze strany části obyvatelstva. Hrozný zmiňuje pokus o zastřelení svého kolegy, k němuž došlo za bílého dne, a to, jak se onen účastník výpravy zachránil útekem do mešity. U místních úřadů nenašli Hrozný s kolegy zastání, naopak byli obviněni ze západní špionáže, takže Kayseri předčasně opustili.⁵⁰⁰ V této další části popisu cesty Bedřicha Hrozného je vidět podobný model hodnocení jako v předešlé části. Negativní události popisuje sice detailně a vysvětluje, proč se to děje, nicméně strastiplné události nekritizuje. Pouze podotýká k otázce vystěhování Řeků, že může znamenat úpadek Turecka.

Bedřichu Hroznému je věnována i další zpráva ze září s názvem „Literatura a věda“.⁵⁰¹ Informuje o tom, že Bedřich Hrozný opouští Turecko a vydává se na východ do Mezopotámie, kde plánuje provádět nové archeologické vykopávky.⁵⁰²

2.3.6 Shrnutí

V roce 1924 *Národní listy* poskytovaly čtenářům různorodé informace o Turecku, které se dotýkaly politických, ekonomických, sociálních i kulturních témat nebo sportu. Přístup novin byl většinou nestranný, předkládaly fakta bez zjevné předpojatosti, avšak ve výběru témat a detailech se někdy projevoval jistý sklon k sympatiím k sekularizačním tendencím Turecka. Jedním z klíčových témat byla otázka osudu oblasti Mosulu. Noviny podrobně informovaly o diplomatických jednáních mezi Velkou Británií a Tureckem, přičemž zdůrazňovaly význam mosulského území kvůli jeho petrolejovým zdrojům. Přístup v těchto článcích byl věcný, i když si noviny vybíraly k publikaci určitý typ informací, například o vojenských vpádech Turecka

⁴⁹⁹ Bedřich Hrozný, „V Kaisarii“, *Národní listy* 24. 8. 1924.

⁵⁰⁰ Hrozný, „V Kaisarii“, *Národní listy* 24. 8. 1924.

⁵⁰¹ „Literatura a věda“, *Národní listy* 14. 9. 1924.

⁵⁰² „Literatura a věda“, *Národní listy* 14. 9. 1924.

do Mosulska, což by mohlo nasvědčovat nesouhlas s tímto konkrétním tureckým počínáním, i když v jiných případech představovaly naopak tureckou perspektivu.

Dalším významnějším tématem byla osobnost Mustafy Kemala a jeho politika v Turecku. Tu *Národní listy* popisují objektivně a nestranně, s jemným nádechem uznání k jeho diplomatickým a vůdcovským schopnostem. Zpravodajství se zaměřovalo na faktické informace a události, přičemž se vyhýbalo výrazným projevům předpojatosti, ale občas z tónu článku vyplývá, že *Národní listy* projevují obdivný postoj k Mustafaovi Kemalovi.

Články týkající se československo-tureckých vztahů ilustrují snahu o zobrazování Turecka jako potenciálního obchodního partnera a naznačují zájem o upevňování vztahů mezi oběma zeměmi. Další články se věnují vnitřní situaci a změnám v Turecku, jako bylo zrušení chalífátu, které přesahovalo do mezinárodního prostoru v rámci důležitosti chalífátu pro všechny muslimy žijící mimo Turecko.

Mezi menšími tématy, jimiž se *Národní listy* zabývaly, byla obchodní a ekonomická diplomacie, zdůrazněná například ve zprávě o vyjednávání obchodní smlouvy mezi Tureckem a Německem, což naznačuje zlepšení tureckých zahraničních vztahů a hospodářské otevření světa. Dalším okruhem témat byl sport, konkrétně účast Turecka na olympijských hrách, což poukazovalo na rostoucí zájem o sport v zemi a turecké úspěchy v něm. Třetím okruhem byly změny v sociálních a kulturních normách v Turecku, zejména ve vztahu k alkoholu, což ukazuje na proces sekularizace a modernizace v zemi. Tyto články obecně reflektují obraz Turecka jako státu, který se snaží modernizovat a integrovat do mezinárodního společenství. Důležité je také zmínit články Bedřicha Hrozného, který hodnotil Turecko z pozice přímého pozorovatele. Jeho pohledy byly někdy mírně kritické, ale většinou se soustředil na popis zkušeností a událostí, které prožil během svých cest a práce v Turecku. Hrozný hodnotil Turecko jako zemi, která se snaží modernizovat, i když spatřoval i určité negativní aspekty, jako bylo opovrhování Evropou a nepřátelství vůči cizincům.

Celkově lze říci, že *Národní listy* v roce 1924 podávaly čtenářům komplexní a většinou nezaujatý obraz Turecka, ačkoliv výběr a způsob prezentace informací mohl někdy reflektovat určité postoje tendence. Noviny se zaměřovaly na politické, ekonomické a sociální aspekty Turecka, a i když v porovnání s lety 1921 a 1923 bylo Turecku celkově věnováno méně zpráv, především ve vztahu s mezinárodní politikou, snažily *Národní listy* se poskytnout čtenářům širší pohled na dění v této zemi.

3. Turecko v novinách *Čech*

V období 1922 až 1924 noviny *Čech: politický týdeník katolický* poskytovaly komplexní pohled na důležité mezinárodní události a politické změny, zejména ve vztahu k Turecku. Poměrně vysoký počet zpráv z tohoto období umožňuje sledovat, jak se postoj a zájem novin vyvíjely od intenzivního sledování řecko-turecké války a Lausannské konference v roce 1922, přes pokračující mezinárodní události a významné role Mustafy Kemala v roce 1923, až po zaměření na řecké uprchlíky z Anatolie a zrušení chalífátu v roce 1924. Zpravodajství bylo charakteristické svým často kritickým tónem a občas reflektovalo širší politické a společenské kontexty doby. Následující přehled zpravodajství v průběhu tří let nabízí pro tento okamžik základní charakteristiku toho, jak noviny reagovaly na mezinárodní události související s Tureckem.

V novinách *Čech* se v období 1922 až 1924 objevilo celkem 883 zpráv věnovaných Turecku. Počty článků o Turecku během těchto let postupně klesaly. V roce 1922 byl počet všech článků o Turecku 419, roku 1923 klesl na 349, a v roce 1924 dále poklesl na 115 zpráv. Ve sledovaném období 1922 až 1924 převažovala mezinárodní témata, ačkoli v roce 1924 se mírně zvýšil zájem o vnitropolitickou situaci. Roku 1922 byla hlavními tématy řecko-turecká válka a Lausannská konference. V roce 1923 se nejvíce sledovala Lausannská konference a Mustafa Kemal. Roku 1924 se zaměření přesunulo na téma řeckých uprchlíků z Anatolie a zrušení chalífátu. Noviny nejčastěji přejímaly zprávy z jiných zpravodajských služeb, především od ČTK, Reuters a Havas.

Od počátku roku 1922 až do září byl počet článků o Turecku v novinách *Čech* minimální. Od září došlo k prudkému nárůstu množství článků, které se měnily v prakticky každodenní zpravodajství. Tento nárůst byl způsoben zaměřením novin na turecký vojenský postup proti řecké armádě a následujícím mírovým procesům, včetně otázky řecké populace v Anatolii.

3.1 Rok 1922

V roce 1922 se noviny *Čech* věnovaly detailnímu sledování významných událostí ve světové politice, zejména konfliktu mezi Řeckem a Tureckem, souvisejícího s řeckým uprchlickým exodem. Zpravodajství bylo charakteristické svým emotivním a často kritickým tónem vůči turecké politice, zvláště v kontextu zacházení s menšinami jako Armény a Řeky. Tento přístup odráží nejen aktuální události, ale také širší politické a společenské kontexty doby. Zprávy o masakrech, mučení a perzekuci křesťanského obyvatelstva v Turecku byly častým tématem, stejně jako rozsáhlá kritika tureckých vojenských a politických postupů. Články z této doby tak nabízejí vhled do způsobu, jakým tyto noviny reagovaly na globální události a jak tyto události formovaly veřejné mínění.

3.1.1 Řecko-turecká válka

Tento konflikt byl zaznamenáván *Čechem* především v kontextu násilností páchaných na křesťanském obyvatelstvu, s důrazem na Řeky a Armény. Novinové články z té doby, jak je vidět z reportáží v *Čechovi*, byly často zatíženy emocemi a zdůrazňovaly humanitární aspekty konfliktu. V tomto kontextu je zřejmé, že zprávy o válce byly ovlivněny nejen faktickými

informacemi, ale také politickými a ideologickými postoji, což se odráželo v selektivním přístupu k zpravodajství.

V květen přinesl *Čech* zamyšlení nad tragédií arménského obyvatelstva v článku „Arménští mučedníci“.⁵⁰³ Zpráva podrobně referuje o perzekucích, kterým arménští křesťané čelí od Turků. V článku jsou zdůrazněny případy mučení a zabíjení v rámci arménské komunity. Stať je zvláště detailní ve svém popisu událostí, kdy například uvádí: „Turečtí katané vytrhávají kněžím nejprve nehty a vymáhají na nich, aby se zřekli křesťanství, pak jim usekávají první články prstů a po každém ‚ne‘ z jich úst proneseném useká katan opět další články.“⁵⁰⁴

Následující měsíc červen přináší další zprávu o krutostech, ve stati nazvané „Turecká zvěrstva páchaná na Řecích“.⁵⁰⁵ Článek odhaluje násilí páchané na Řecích v oblasti Trabzonu, s důrazem na řecká úmrtí hladem v tureckých věznicích a táborech. Text zdůrazňuje, že přestože britská vláda podniká kroky k řešení situace, bez podpory Spojených států nemohou být přijata konkrétní opatření.⁵⁰⁶

Koncem června noviny znovu předkládají svědectví o utrpení v Anatolii ve zprávě „Osud křesťanů v Turecku“.⁵⁰⁷ V tomto případě je v novinách zvýrazněn pohled členky pomocné americké mise na Blízkém východě, která popisuje útěk křesťanů s krvácejícíma nohama a zdůrazňuje nezájem Turků o pohřbívání těl, která ležela na ulicích.⁵⁰⁸

V září noviny publikují článek „Turci oslavují vítězství“⁵⁰⁹ popisující atmosféru oslav v Istanbulu po tureckém vítězství nad Řeky. Oslavy podle novin zahrnovaly osvícené mešity a vítěznou bohoslužbu v Hagii Sofii, s proklamacemi jako „Pryč s Řeckem!“⁵¹⁰ a „Pryč se všemi křesťany!“⁵¹¹ Stejný měsíc přináší noviny další zprávu o násilí, tentokrát pod titulkem „Turecké ukrutnosti.“⁵¹² Článek hovoří o masakru řeckých zaměstnanců tabákové režie, který provedli kemalisté.⁵¹³

Listopadové vydání *Čecha* přináší stať se stejným názvem jako předešlá zpráva – „Turecké ukrutnosti.“⁵¹⁴ Ta představuje další kritiku, s tvrzeními řeckých vyslanců o tureckých násilnostech, včetně zapálení tábora zajatých Řeků a popravy křesťanských obyvatel města.⁵¹⁵ Rok uzavírá prosincový článek „Konference v Lausanne“⁵¹⁶ kde noviny nešetří kritikou Turecka za jeho postoj v mezinárodních vztazích a uvádí: „Je to strašlivá ostuda pro Anglii i Francii. Kdyby měli velmocensští diplomatičtí jen špetku svědomí, nebylo by k vítězství Turků

⁵⁰³ „Arménští mučedníci“, *Čech* 26. 5. 1922.

⁵⁰⁴ „Arménští mučedníci“, *Čech* 26. 5. 1922.

⁵⁰⁵ „Turecká zvěrstva páchaná na Řecích“, *Čech* 2. 6. 1922.

⁵⁰⁶ „Turecká zvěrstva páchaná na Řecích“, *Čech* 2. 6. 1922.

⁵⁰⁷ „Osud křesťanů v Turecku“, *Čech* 22. 6. 1922.

⁵⁰⁸ „Osud křesťanů v Turecku“, *Čech* 22. 6. 1922.

⁵⁰⁹ „Turci oslavují vítězství“, *Čech* 12. 9. 1922.

⁵¹⁰ „Turci oslavují vítězství“, *Čech* 12. 9. 1922.

⁵¹¹ „Turci oslavují vítězství“, *Čech* 12. 9. 1922.

⁵¹² „Turecké ukrutnosti“, *Čech* 13. 9. 1922.

⁵¹³ „Turecké ukrutnosti“, *Čech* 13. 9. 1922.

⁵¹⁴ „Turecké ukrutnosti“, *Čech* 9. 11. 1922.

⁵¹⁵ „Turecké ukrutnosti“, *Čech* 9. 11. 1922.

⁵¹⁶ „Konference v Lausanne“, *Čech* 14. 12. 1922.

došlo.⁵¹⁷ Dále zmiňují: „Turci nyní diktují podmínky bývalým vítězům. Větší hanby se již nemohli páni diplomati angličtí a francouzští dožít.“⁵¹⁸

Články v novinách na téma řecko-tureckého konfliktu a situace v Turecku v té době jsou zpracovány velmi kriticky. Zdůrazňují násilí a perzekuci menšin, zejména Arménů a Řeků. Kritizují tureckou politiku a zvláště rozebírají mučení, násilné útoky a protikřesťanské projevy. Komentáře ke konferenci v Lausanne a další kritické názory vykreslují Turecko jako agresora, který má negativní dopad na regionální stabilitu a mezinárodní vztahy.

3.1.2 Mustafa Kemal

Noviny se věnovaly postavě Mustafy Kemala na základě jeho politického a vojenského vlivu během řecko-turecké války a jeho roli v konferenci v Lausanne. Ve zprávách *Čecha* je patrná snaha oddělit Kemalovu osobnost a jeho činy od negativního obrazu Turků, který byl jinak v těchto novinách často prezentován.

V zářijovém vydání listu *Čech* se objevuje stať „Kemal paša si diktuje“,⁵¹⁹ referující o vyjádřeních Mustafy Kemala týkajících se situace ve Smyrně a o jeho požadavcích na zajištění volného průchodu Úžinami. Text popisuje Kemalovy návrhy na záruky pro Turecko a jeho výzvu k odstranění kapitulací, které byly vnímány jako překážka turecké suverenity. Článek dále prezentuje Kemalovo stanovisko k obnově přátelských a obchodních vztahů s Anglií a jeho připravenost zúčastnit se mírové konference na tureckém území.⁵²⁰

Téhož dne deník přináší článek s názvem „Nebezpečí z východu“,⁵²¹ zaměřující se na Mustafu Kemala a jeho požadavky pro Turecko, včetně kontroly nad celou Malou Asií a Thrákií. Noviny líčí Kemalovo odhodlání obhajovat národní zájmy a jeho výzvy evropským mocnostem, aby respektovaly tyto požadavky. Stať sice zdůrazňuje Kemalovy snahy o obnovu přátelských vztahů s Anglií a otevřenost k účasti na mírové konferenci, ale obecně se ke Kemalovi staví s kritikou.⁵²²

V říjnovém článku „Východ ještě straší“⁵²³ se noviny věnují konferenci v Mudanii a debatě o území Thrákie a volném průjezdu Úžinami. Text poukazuje na oslabení mocenského postavení sultána ve prospěch Kemala, jenž se podle novin stává klíčovou postavou v politickém dění. Ve zprávě se doslova píše: „Sultán turecký je vlastně dnes ve své říši malým pánem. Kemal paša za to rozhoduje“.⁵²⁴ Další říjnový článek, „Kemal ghazi – Kemal vítězný“,⁵²⁵ popisuje Kemalův vzestup na politické scéně, jeho úspěchy ve válce a přínos k tureckému národnímu hnutí. Noviny zdůrazňují, jak Kemal pečuje o své vojsko, a oceňují jeho diplomatické úsilí, které mělo za následek změnu vnímání Turecka v mezinárodních vztazích. Stať zdůrazňuje Kemalův odpor proti spojeneckým návrhům a jeho snahu o nezávislost a modernizaci Turecka.⁵²⁶

⁵¹⁷ „Konference v Lausanne“, *Čech* 14. 12. 1922.

⁵¹⁸ „Konference v Lausanne“, *Čech* 14. 12. 1922.

⁵¹⁹ „Kemal paša si diktuje“, *Čech* 16. 9. 1922.

⁵²⁰ „Kemal paša si diktuje“, *Čech* 16. 9. 1922.

⁵²¹ „Nebezpečí z východu“, *Čech* 16. 9. 1922.

⁵²² „Nebezpečí z východu“, *Čech* 16. 9. 1922.

⁵²³ „Východ ještě straší“, *Čech* 5. 10. 1922.

⁵²⁴ „Východ ještě straší“, *Čech* 5. 10. 1922.

⁵²⁵ „Kemal ghazi – Kemal vítězný“, *Čech* 8. 10. 1922.

⁵²⁶ „Kemal ghazi – Kemal vítězný“, *Čech* 8. 10. 1922.

Listopadová zpráva nazvaná „Karta se obrací“⁵²⁷ pojednává o vítězství Mustafy Kemala a jeho úsilí upevnit tureckou nezávislost. Text poukazuje na Kemalovy snahy udržet svobodu průjezdu přes Dardanely a Istanbul a odmítnutí jakýchkoli podmínek, ohrožujících tureckou suverenitu. Noviny zdůrazňují Kemalovu rozhodnost a schopnost inspirovat turecký lid.⁵²⁸ Článek ukazuje, jak noviny vnímají Turky: „Pánům Turkům narostly růžky. Úspěchy Kemala paši stouply jim do hlavy, zpily je a pomalu by je byly uvedly do stavu nepřičetnosti.“⁵²⁹ Zároveň ale Kemal je popisován uznale: „Všecky tyto naděje vzbudil v Turcích Kemal paša. On jediný neztratil hlavu, nic nedbal mírových smluv, porazil Řeky o území za Smyrnou bojující a pak se chystal na další vítězný pochod.“⁵³⁰

Přestože noviny obecně používaly negativní konotace v souvislosti s tureckými postoji a jednáním, jejich zpravodajství o Kemalovi bylo výrazně odlišné. Články o Kemalovi byly buď neutrální, nebo dokonce respektující, což ukazuje na specifický pohled novin na tuto klíčovou postavu turecké historie. Ze zpravodajství *Čecha* vyplývá, že Mustafa Kemal je vnímán jako dominantní a vlivná politická figura v Turecku, která se snaží upevnit tureckou nezávislost a suverenitu. Jeho diplomatické a vojenské úsilí, zejména v kontextu vítězství nad Řeckem, a jeho snahy o obnovu přátelských vztahů s Anglií, jsou zmiňovány s respektem, ačkoli samotné nadpisy článků působí zaujatě.

3.1.3 Rusko

V roce 1922 se týdeník *Čech* podobně jako *Národní listy* zaměřoval na sledování vztahů mezi Ruskem a Tureckem, i když se jejich zpravodajství od *Národních listů* odlišovalo. V listopadovém vydání *Čecha* se objevuje článek „Konference v Lausanne.“⁵³¹ Zpráva se věnuje národnostním otázkám a teritoriálním sporům, které jsou diskutovány na konferenci v Lausanne. Text přináší náhled na návrhy a stanoviska Ninčiče⁵³² a Rakovského týkající se hranic a budoucích vztahů mezi Tureckem a jeho sousedy. Týdeník se dále zabývá šmetovou spokojeností s návrhy na změnu státních hranic, detaily o námořní svobodě a vojenských dohodách. Noviny zdůrazňují, že diskuse se soustřeďují na klíčové diplomatické a bezpečnostní otázky, které mají významný vliv na novou strukturu Evropy.⁵³³

Téhož dne přinášejí noviny *Čech* v článku „Čičerinovo vystoupení na konferenci“⁵³⁴ reportáž o diplomatickém projevu Čičerina na konferenci v Lausanne. Článek se zaměřuje na sovětské stanovisko, ve kterém Čičerin zdůrazňuje důležitost znemožnění vstupu cizích válečných lodí do průlivu a umožnění vstupu pouze obchodním plavidlům.⁵³⁵ Stať cituje Čičerinova slova: „Bez Ruska dohoda o Blízkém Východu nemůže mít žádného trvání. Rusko samo nepodepíše žádné úmluvy, jež by odporovala základním zásadám sovětské politiky.“⁵³⁶

⁵²⁷ „Karta se obrací“, *Čech* 8. 11. 1922.

⁵²⁸ „Karta se obrací“, *Čech* 8. 11. 1922.

⁵²⁹ „Karta se obrací“, *Čech* 8. 11. 1922.

⁵³⁰ „Karta se obrací“, *Čech* 8. 11. 1922.

⁵³¹ „Konference v Lausanne“, *Čech* 27. 11. 1922.

⁵³² Momčilo Ninčič byl srbský a později jugoslávský politik a diplomat. Zastával řadu důležitých pozic v meziválečném období, včetně role ministra zahraničních věcí.

⁵³³ „Konference v Lausanne“, *Čech* 27. 11. 1922.

⁵³⁴ „Čičerinovo vystoupení na konferenci“, *Čech* 27. 11. 1922.

⁵³⁵ „Čičerinovo vystoupení na konferenci“, *Čech* 27. 11. 1922.

⁵³⁶ „Čičerinovo vystoupení na konferenci“, *Čech* 27. 11. 1922.

V prosinci pak *Čech* informuje v textu „Ismet paša zatvrzele mlčí“⁵³⁷ o diplomatických diskusích mezi britským lordem Curzonem, Ismetem Pašou a Čičerinem. Zpráva se soustřeďuje na politickou situaci a hledání možného mírového řešení s důrazem na teritoriální a národnostní práva v Turecku a v sousedních zemích. Článek zdůrazňuje Ismetovy argumenty proti Curzonovým návrhům a upozorňuje na britské obavy týkající se bezpečnosti a stability v regionu. Zároveň poukazuje na turecký nesouhlas a odpor k návrhům lorda Curzona.⁵³⁸ Lord Curzon se vyjádřil k ruské podpoře Turecka slovy: „Mám dojem“, pravil lord Curzon, „že p. Čičerin nezastupuje pouze Rusko, Gruzínsko a Ukrajinu, nýbrž také Turecko.“⁵³⁹

Z novinových článků *Čecha* vychází, že vůči Rusku byl přítomen určitý stupeň zaujatosti, zejména v kontextu antisemitismu. Články často zdůrazňovaly myšlenku, že bolševické Rusko je ovládáno Židy, což odhaluje i antisemitský podtón v reportážích v těchto příkladech: „Celá ta tahanice platí vlastně Rusku. V Londýně nevědí, jak by to navlékli, aby židovský car Chaim Bronstein⁵⁴⁰ a jeho židovští spoluvládci nabyli uznání všech vlád Evropy jako legitimní držitelé vládní moci, ačkoliv celý svět ví, že na rozkaz Chaima Bronsteina žid Jurovski⁵⁴¹ cara [a] celou carskou rodinu zavraždil způsobem nadmíru bestiálním.“⁵⁴² A *Čech* pokračuje: „Tak posuzuje situaci židovský list *Börsen-Courier*. Doznání jeho je velice zajímavé. V celé Evropě to praská. Židovští tovaryši, zlodějové, podvodníci a zlosynové cítí, že přijde na ně odvěta. Komunisté z Itálie již přechají.“⁵⁴³ A v jiném článku *Čech* píše: „Mohli mu říci: A tak, jako mluvíš k nám ty, mluví a komanduje jenom židovský otrokář. Ale v Rusku se nesmí proti židovským tyranům ani hlesnout, stojí to hned hlavu.“⁵⁴⁴ Tato zaujatost se projevovala opakovanými narážkami na židovský vliv v ruském politickém systému a nejen v něm dalším příkladem mohou být následující slova z *Čecha*: „Angličtí diplomati ve válce prohlašovali, že Turecko musí zmizet. Wilson chtěl velikou svobodnou Arménii pod patronátem Ameriky. Ale neviditelný král židovský, který nyní vládne nad celým světem, rozhodnul, že Turecku nesmí býti ublíženo, jako nesmí býti ublíženo Německu.“⁵⁴⁵ Tento přístup odráží tehdejší společenské postoje a předsudky, které nebyly pouze vůči Turkům nebo muslimům obecně, ale i Židům. Zatímco *Národní listy* se soustředily na potenciální strach z šíření bolševismu, *Čech* se věnoval rozlišení mezi ruským národem a bolševismem,⁵⁴⁶ který kritizoval, a to s antisemitským podtextem. Články v *Čechovi* odhalovaly složitost mezinárodních vztahů a politických zájmů s kritikou bolševismu.

⁵³⁷ „Ismet paša zatvrzele mlčí“, *Čech* 5. 12. 1922.

⁵³⁸ „Ismet paša zatvrzele mlčí“, *Čech* 5. 12. 1922.

⁵³⁹ „Ismet paša zatvrzele mlčí“, *Čech* 5. 12. 1922.

⁵⁴⁰ Pravděpodobně myšlen Lev Trockij (rodným jménem Lev Davidovič Bronštejn), Chaim použito jako zástupné židovské jméno.

⁵⁴¹ Jakov Michajlovič Jurovskij (rodným jménem Jankel Chajmovič Jurovskij) byl vězňem a popraveným carské rodiny.

⁵⁴² „Jaký účel má konference v Janově“, *Čech* 17. 3. 1922.

⁵⁴³ „Co je Fascismus?“, *Čech* 18. 11. 1922.

⁵⁴⁴ „Ukrajina“, *Čech* 15. 12. 1922.

⁵⁴⁵ „Jugoslavie a rozvrat v Orientě“, *Čech* 24. 10. 1922.

⁵⁴⁶ „Až do přítomné chvíle ruský národ je hrubě terorizován bolševickou vládou, mající ve svých rukou zbraně a všecko zásobování země. A když i teď Rusko, umírající Rusko, hoří požárem davových povstání a když národ ještě se snaží rozvratiti nerozvratitelné, neboje se výhrůžky smrti i krutého krutého hladu a bodáků rudých vojsk, tu jeví se to pouze nadbytečným a jasným důkazem hrdinství ducha a neústupnosti před pohrdaným bolševickým zřízením.“ viz „O dohodě“, *Čech* 9. 2. 1922.

3.1.4 Sultanát

Noviny informují nejvíce o průběhu odjezdu sultána na Maltu, je tedy zřejmé, že nepovažovaly zrušení sultanátu za významnou událost. V listopadovém vydání týdeníku *Čech* se objevují postupné reportáže o situaci tureckého sultána. Článek „Sultán zdráhá se vzdáti trůnu“⁵⁴⁷ ze 6. listopadu informuje o odmítnutí sultána uznat rozhodnutí Ankary o tom, že byl zbaven trůnu.⁵⁴⁸ Následující den ve zprávě „Turecký sultán do Indie“⁵⁴⁹ noviny uvádějí, že sultán se chystá opustit Turecko a vydat se do Indie.⁵⁵⁰ Dále 11. listopadu článek „Co je se sultánem?“⁵⁵¹ zmiňuje, že turecká vláda vyvrací zprávy o tom, že by se sultán uchýlil na palubu anglické válečné lodi.⁵⁵² Nakonec 20. listopadu v krátké zprávě „Sultánův život“⁵⁵³ je oznámeno, že sultán a jeho doprovod odjeli 19. listopadu na křižníku „Malaya“ na Maltu.⁵⁵⁴

Série velice krátkých článků o tureckém sultánovi v listopadovém vydání týdeníku *Čech* představuje několik prezentovaných událostí v rámci odjezdu sultána, bez většího kontextu, který by vysvětloval důležitost zrušení sultanátu v rámci postupného přechodu k modernímu Turecku nebo zaujatého přístupu.

V roce 1922 noviny *Čech* poskytly svůj pohled na složité mezinárodní vztahy a politické změny v Turecku. Zpravodajství se zaměřilo na řecko-turecký konflikt a situaci v Turecku, přičemž bylo intenzivní a často kritické, s důrazem na humanitární aspekty. Tyto reportáže se však soustředily především na křesťanskou komunitu, zatímco tureckou a muslimskou populaci opomíjely. Turecko bylo často prezentováno jako agresor, jak v rámci své vnitřní politiky, tak v mezinárodních vztazích. Paralelně zprávy o Rusku odhalily složitost politické situace v této zemi a její vztahy s Tureckem, přičemž byl kladen důraz na rozlišení mezi slovanským národem a bolševismem. V kontextu zpravodajství o Mustafovi Kemalovi bylo patrné, že i přes obecně negativní vnímání Turecka mohly být některé osobnosti vnímány v pozitivnějším světle. Celkově tedy noviny *Čech* v roce 1922 představovaly komplexní a mnohovrstevnatý obraz dobových událostí, odrážející širokou paletu společenských a politických názorů.

3.2 Rok 1923

V roce 1923 se počet článků věnovaných Turecku snížil přibližně o 17 procent. V březnu a zejména v dubnu byl počet zpráv o Turecku minimální, což bylo způsobeno přerušením Lausannské konference. Od května pak docházelo k postupnému nárůstu počtu statí.

V roce 1923 noviny *Čech* pokračovaly v sledování mezinárodních a vnitropolitických událostí, přičemž významnou pozornost věnovaly Lausannské konferenci, politice Mustafy Kemala a vztahům mezi Ruskem a Tureckem. Tento rok byl v novinovém zpravodajství charakteristický hlubokým zájmem o mezinárodní politiku, se zvláštním důrazem na turecké snahy o obnovu a modernizaci Turecka. Kemalovy kroky přispívaly k větší suverenitě Turecka

⁵⁴⁷ „Sultán zdráhá se vzdáti trůnu“, *Čech* 6. 11. 1922.

⁵⁴⁸ „Sultán zdráhá se vzdáti trůnu“, *Čech* 6. 11. 1922.

⁵⁴⁹ „Turecký sultán do Indie“, *Čech* 7. 11. 1922.

⁵⁵⁰ „Turecký sultán do Indie“, *Čech* 7. 11. 1922.

⁵⁵¹ „Co je se sultánem?“, *Čech* 11. 11. 1922.

⁵⁵² „Co je se sultánem?“, *Čech* 11. 11. 1922.

⁵⁵³ „Sultánův život“, *Čech* 20. 11. 1922.

⁵⁵⁴ „Sultánův život“, *Čech* 20. 11. 1922.

a odmítání vnímat zemi jako okupované území. Současně byla v novinách reflektována kritika Turecka za jeho postoj v Lausanne a vyjádřeny obavy z dopadů turecké neústupnosti na mezinárodní vztahy.

3.2.1 Lausanne

Během roku 1923 se *Čech* intenzivně věnoval Lausannské konferenci a postoji Turecka v těchto mezinárodních jednáních. Zpravodajství o této události bylo značně kritické vůči Turecku, zdůrazňující jeho neústupné postoje a potenciální dopady na mezinárodní vztahy a regionální stabilitu.

Lednové vydání novin *Čech* přináší článek „Návrat Turecka do Evropy“,⁵⁵⁵ který se zaměřuje na kritiku turecké vlády za její neústupné postoje během mírových rozhovorů. Text uvádí, že tyto postoje mohou ohrozit bezpečnostní rovnováhu v regionu a porušit dohodnuté podmínky.⁵⁵⁶ Noviny vyjadřují nespokojenost s nedodržením Sèvreské smlouvy slovy: „Turecko bylo poraženo a mělo se rozparcelovat dle mírové smlouvy, uzavřené v Sèvresu.“⁵⁵⁷ Dále článek zdůrazňuje, že turecké požadavky týkající se Thrákie a Dardanel jsou v rozporu s očekáváním spojenců, jak ilustruje následující citát: „Turecko se do Evropy vrátit nemá.“⁵⁵⁸ Závěr obsahuje silnou kritiku turecké neochoty k jakýmkoli kompromisům.⁵⁵⁹

V únoru noviny přichází s článkem „Lausannská konference. Rozbita!“,⁵⁶⁰ který pojednává o možných dopadech neúspěchu Lausannské smlouvy na mezinárodní vztahy a regionální stabilitu.⁵⁶¹ Text vyjadřuje přesvědčení, že smlouva skončí neúspěšně s poukazem na mimořádnou neoblomnost Turků.⁵⁶² Další únorový článek „Anglický tisk o neústupnosti Turků“⁵⁶³ referuje o obavách britských médií a politiků z nestability v Turecku. Článek uvádí, že pokud Ankara nesplní podmínky spojenců, může to mít vážné důsledky pro Blízký Východ a Evropu.⁵⁶⁴ Zpráva cituje ohledně neoblomnosti Turků *Daily Chronicle*: „Ukázali, že nejsou naprosto s to, aby pochopili primitivní základy civilisace.“⁵⁶⁵ Text varuje před možným rozšířením konfliktu a zdůrazňuje britský názor na nutnost konzistentní politiky vůči Turecku.⁵⁶⁶

Srpnová stat' „Mír v Lausanne“⁵⁶⁷ se věnuje výsledkům Lausannské konference.⁵⁶⁸ Noviny kritizují Turecko za otázku kapitulací a uvádějí: „Dosud v Turecku nesměl žádný

⁵⁵⁵ „Návrat Turecka do Evropy“, *Čech* 6. 1. 1923.

⁵⁵⁶ „Návrat Turecka do Evropy“, *Čech* 6. 1. 1923.

⁵⁵⁷ „Návrat Turecka do Evropy“, *Čech* 6. 1. 1923.

⁵⁵⁸ „Návrat Turecka do Evropy“, *Čech* 6. 1. 1923.

⁵⁵⁹ „Návrat Turecka do Evropy“, *Čech* 6. 1. 1923.

⁵⁶⁰ „Lausannská konference. Rozbita!“, *Čech* 5. 2. 1923.

⁵⁶¹ „Lausannská konference. Rozbita!“, *Čech* 5. 2. 1923.

⁵⁶² „Lausannská konference. Rozbita!“, *Čech* 5. 2. 1923.

⁵⁶³ „Anglický tisk o neústupnosti Turků“, *Čech* 6. 2. 1923.

⁵⁶⁴ „Anglický tisk o neústupnosti Turků“, *Čech* 6. 2. 1923.

⁵⁶⁵ „Anglický tisk o neústupnosti Turků“, *Čech* 6. 2. 1923.

⁵⁶⁶ „Anglický tisk o neústupnosti Turků“, *Čech* 6. 2. 1923.

⁵⁶⁷ „Mír v Lausanne“, *Čech* 8. 8. 1923.

⁵⁶⁸ „Mír v Lausanne“, *Čech* 8. 8. 1923.

křesťan z Evropy přijít před tureckého soudce. Tato privilej staletá nazvaná kapitulace je mírem lausanským pohřbena.⁵⁶⁹ Text dále kritizuje vrácení tureckého válečného loďstva.⁵⁷⁰

Zpravodajství novin *Čech* o Lausanské konferenci a postoji k Turecku ukazuje na kritický přístup těchto médií k turecké politice a jejímu vlivu na mezinárodní scéně. Noviny vyjadřovaly obavy z turecké neochoty ke kompromisům, které by mohly ohrozit mezinárodní dohody a bezpečnostní rovnováhu v regionu. Tato kritika byla doplněna o komentáře o potenciálních důsledcích neúspěšné smlouvy a obavách spojenců. Zároveň ukazují zaujatost proti Turkům, když kritizují zrušení kapitulací, zvyhodňujících křesťany proti muslimskému obyvatelstvu Turecka (dříve Osmanské říše).

3.2.2 Mustafa Kemal

Články v médiích se zaměřovaly na Mustafu Kemala a jeho úsilí o obnovu a modernizaci Turecka. Prezentovaly ho jako centrální postavu v procesu zajištění autonomie a státní nezávislosti a podtrhovaly jeho odpor proti tomu, aby Turecko bylo považováno za obsazený region. V těchto textech je Kemal popisován jako klíčová postava v procesu tureckého národního obrození, a to navzdory kritice tureckého postavení ve světě.

V únoru se objevuje článek nazvaný „Turecko nechce býti osadou a Turci otroky“,⁵⁷¹ který přináší názory Mustafy Kemala o Turecku jako suverénním státu.⁵⁷² Kemal je citován následovně: „Turecko nechce býti zemí jakou jest Čína, nechce býti pokládáno za osadu, a Turci nechtějí býti otroky.“⁵⁷³ Po příjezdu do Smyrny vyjádřil podle článku Mustafa Kemal nesouhlas s kapitulačním režimem. Článek zdůrazňuje Kemalovo odhodlání chránit tureckou suverenitu.⁵⁷⁴

V dubnovém vydání *Čecha* článek „Obrození Turecka“⁵⁷⁵ poskytuje kritický pohled na turecké kroky po první světové válce, se zaměřením na odmítání mírových dohod a mandátů spravovaných západními mocnostmi.⁵⁷⁶ V kontextu Mustafy Kemala nabízí noviny pozitivnější hodnocení jeho vedení: „Jak bylo již praveno, v čelo hnutí postaven a dosud stojí Mustafa Kemal paša, rodilý Anatolec, milující svou vlast a znající svůj lid i turecké vojsko.“⁵⁷⁷

V květnové zprávě „Konečné smlouvání v Lausanne“⁵⁷⁸ noviny kritizují turecké kroky a popisují složitost diplomatických rozhovorů a upozorňují na riziko obnovení konfliktu.⁵⁷⁹ Přesto text pozitivně zdůrazňuje Kemalovu snahu o kontrolu nad Smyrnou a Thrákií: „Vítěz nad Řeky u Smyrny Kemal paša znamenitě vládne Turecku.“⁵⁸⁰ Popisuje také jeho plány na obnovu země: „Kemal chce, aby turecký senát sestával z poslanců inženýrů a odborníků zemědělských.“⁵⁸¹

⁵⁶⁹ „Mír v Lausanne“, *Čech* 8. 8. 1923.

⁵⁷⁰ „Mír v Lausanne“, *Čech* 8. 8. 1923.

⁵⁷¹ „Turecko nechce býti osadou a Turci otroky“, *Čech* 16. 2. 1923.

⁵⁷² „Turecko nechce býti osadou a Turci otroky“, *Čech* 16. 2. 1923.

⁵⁷³ „Turecko nechce býti osadou a Turci otroky“, *Čech* 16. 2. 1923.

⁵⁷⁴ „Turecko nechce býti osadou a Turci otroky“, *Čech* 16. 2. 1923.

⁵⁷⁵ „Obrození Turecka“, *Čech* 4. 4. 1923.

⁵⁷⁶ „Obrození Turecka“, *Čech* 4. 4. 1923.

⁵⁷⁷ „Obrození Turecka“, *Čech* 4. 4. 1923.

⁵⁷⁸ „Konečné smlouvání v Lausanne“, *Čech* 15. 5. 1923.

⁵⁷⁹ „Konečné smlouvání v Lausanne“, *Čech* 15. 5. 1923.

⁵⁸⁰ „Konečné smlouvání v Lausanne“, *Čech* 15. 5. 1923.

⁵⁸¹ „Konečné smlouvání v Lausanne“, *Čech* 15. 5. 1923.

Článek z prosince „Cařihrad opět v moci Turků.“⁵⁸² se věnuje situaci v Istanbulu a celkové existenci Turecka po prohrané válce. Text kriticky hodnotí Turecko jako faktor zvyšující nestabilitu v regionu, přesto ale zároveň poukazuje na Kemalovy vojenské úspěchy plus se o řecké armádě vyjadřuje hanlivým způsobem: „Kemal paša hnal řecké vojsko takovou sebranku nazpět k Smyrně a tam vojsko to dorazil.“⁵⁸³

Kemal je prezentován jako klíčová postava a hodnocen velmi často pozitivně, s důrazem na jeho snahu o obnovu a modernizaci země. Noviny zobrazují Kemala jako symbol tureckého odporu proti zahraničnímu zasahování a jako významného hráče v diplomatických a politických změnách v regionu.

3.2.3 Rusko

V novinách se články o Rusku v kontextu Turecka zaměřovaly na jeho vnitřní politickou situaci a mezinárodní postavení, zejména v kontextu vzestupu bolševismu. Na rozdíl od *Národních listů*, které vnímaly bolševismus jako potenciální hrozbu pro Turecko a světovou stabilitu, se toto médium k bolševismu stavělo stále kriticky, ale bez explicitního strachu z jeho šíření do ostatních zemí.

V březnovém článku s názvem „Maďaři a bolševici“⁵⁸⁴ diskutuje týdeník *Čech* o potenciálním spojení mezi Maďarskem a Ruskem.⁵⁸⁵ V tomto kontextu se zmiňuje i Turecko, o kterém noviny tvrdí, že je pod ruským vlivem, což ilustrují slova: „Turecko jen pomocí sovětského Ruska zmařilo hanlivý proň mír sèvreský pomocí podpory od vlády bolševické.“⁵⁸⁶ Článek dále vyjadřuje skepticismus ohledně rozšíření bolševismu do Turecka a jiných částí světa, což je patrné z dalšího citátu: „Sovětské Rusko se již dávno vnitřně zevně úplně přetvořilo. O fantasiích Leninových není nikde již stopy. Bolševici vzdali se již úplně všech záměrů rozdmychovat revoluční hnutí v jiných státech. Také již vláda bolševická nevydává žádné obnosy na bolševickou propagandu.“⁵⁸⁷

V květnovém vydání novin se objevil článek „Chesterovy koncese v Turecku“⁵⁸⁸ který se zabýval zájmem americké společnosti o stavbu železnic v Turecku. Tyto železnice měly propojit klíčové oblasti Blízkého východu. Článek upozorňoval na existující smlouvu Turecka s Francií, což představovalo potenciální střet zájmů s americkým podnikem.⁵⁸⁹ Text uváděl: „K tomu Turky patrně svědčí příklad moskevských bolševiků, kteří také dřívější smlouvy, dluhy a závazky prostě prohlašují za nezávazné. Ale jako se to nevyplatí jednou jim, tak by i angorská vláda špatně pochodila, kdyby takové cikánské způsoby chtěla uplatňovat.“⁵⁹⁰ Tímto článkem naznačoval, že jakékoli ignorování existujících mezinárodních smluv a závazků by mohlo být pro Turecko nevýhodné.⁵⁹¹

⁵⁸² „Cařihrad opět v moci Turků“, *Čech* 13. 12. 1923.

⁵⁸³ „Cařihrad opět v moci Turků“, *Čech* 13. 12. 1923.

⁵⁸⁴ „Maďaři a bolševici“, *Čech* 19. 3. 1923.

⁵⁸⁵ „Maďaři a bolševici“, *Čech* 19. 3. 1923.

⁵⁸⁶ „Maďaři a bolševici“, *Čech* 19. 3. 1923.

⁵⁸⁷ „Maďaři a bolševici“, *Čech* 19. 3. 1923.

⁵⁸⁸ „Chesterovy koncese v Turecku“, *Čech* 14. 5. 1923.

⁵⁸⁹ „Chesterovy koncese v Turecku“, *Čech* 14. 5. 1923.

⁵⁹⁰ „Chesterovy koncese v Turecku“, *Čech* 14. 5. 1923.

⁵⁹¹ „Chesterovy koncese v Turecku“, *Čech* 14. 5. 1923.

Noviny v roce 1923 představovaly Rusko a Turecko v kontextu vzestupu bolševismu kriticky, ale bez výrazného znepokojení ohledně jeho rozšiřování.

3.2.4 Československo-turecké vztahy

Noviny *Čech* sledovaly vztahy mezi Tureckem a Československem, zejména během jednání v Lausanne v roce 1923 s důrazem na potenciální výhody pro Československo a obavy z dopadu nevyřešených otázek na nově vzniklý stát. Články odhalovaly důležité aspekty těchto vztahů. Zároveň zmiňovaly geopolitické napětí na Blízkém východě včetně hospodářských práv a diplomacie.

V únorové zprávě „Otázka východní“⁵⁹² se noviny *Čech* zaměřují na geopolitické napětí na Blízkém východě a jeho dopad na Československo. Text zdůrazňuje obavy z možného konfliktu mezi Tureckem a Řeckem a uvažuje, jak by to mohlo ovlivnit evropskou stabilitu a bezpečnost. Stať také upozorňuje na strategický význam této oblasti pro Československo a zmiňuje jeho diplomatické snahy o vyvážený přístup k tureckým otázkám. Zároveň varuje před potenciálními riziky pro Československo v případě zhoršení situace na Blízkém východě.⁵⁹³

V dubnu článek „Prelát Budkiewicz zavražděn“⁵⁹⁴ informuje o mezinárodní kritice a odporu vůči popravě polského preláta Budkiewicze a dalších katolických duchovních v sovětském Rusku, což noviny považovaly za projev bolševického despotismu a porušování náboženských a lidských práv. Text upozorňuje na fakt, že Československo a Turecko byly mezi státy, které protestovaly proti této popravě.⁵⁹⁵ Další navazující zpráva týkající se Budkiewiczovy vraždy „Po zavraždění prel. Budkiewicze“⁵⁹⁶ také z dubna pak klasifikuje státy odsuzující vraždu jako kulturní státy, mezi něž je počítáno i Turecko.⁵⁹⁷

Květnová stať „Druhá konference Lausanne“⁵⁹⁸ se věnuje pokračování konference v Lausanne, přičemž zdůrazňuje požadavky Československa a dalších států na hospodářská práva jako vítězné mocnosti. Diskuse se zabíraly možností separátních jednání s Tureckem a očekávání, že tato jednání povedou k dalšímu rozvoji vzájemných vztahů, včetně upravení finančních dohod.⁵⁹⁹

Noviny poukazují na snahu o rozvoj vztahů a hospodářských dohod s Tureckem, což ukazuje na pragmatickou a strategickou orientaci československé diplomacie zaměřenou na vytváření stabilních ekonomických vazeb a také samotných novin, které v těchto souvislostech referují o Turecku nezájatě a výjimečně i pozitivně (např. když ho řadí mezi civilizované státy).

3.2.5 Turecká republika

V *Čechovi* byla zmínka o vzniku Turecké republiky představena s omezeným zájmem, přičemž informace o republice a reformách konstitučních zákonů byly prezentovány jako nejisté zprávy.

⁵⁹² „Otázka východní“, *Čech* 6. 2. 1923.

⁵⁹³ „Otázka východní“, *Čech* 6. 2. 1923.

⁵⁹⁴ „Prelát Budkiewicz zavražděn“, *Čech* 4. 4. 1923.

⁵⁹⁵ „Prelát Budkiewicz zavražděn“, *Čech* 4. 4. 1923.

⁵⁹⁶ „Po zavraždění prel. Budkiewicze“, *Čech* 12. 4. 1923.

⁵⁹⁷ „Po zavraždění prel. Budkiewicze“, *Čech* 12. 4. 1923.

⁵⁹⁸ „Druhá konference Lausanne“, *Čech* 10. 5. 1923.

⁵⁹⁹ „Druhá konference Lausanne“, *Čech* 10. 5. 1923.

O tom svědčí zářijové vydání novin, ve kterém byl zveřejněn článek pod názvem „Turecko republikou?“,⁶⁰⁰ ve kterém redakce zaujala rezervovaný postoj k vzniku Turecké republiky.⁶⁰¹ V článku se uvádí: „Z autorisovaného tureckého pramene v Paříži prohlašuje se Havasovi k pověstem, že v Turecku byla prohlášena republika, že lidová strana skutečně podnikla některé reformy v konstitučních zákonech státu.“⁶⁰² Tímto způsobem byl v novinách prezentován důležitý politický vývoj v Turecku, ale bez většího zdůraznění jeho významu nebo dopadu.⁶⁰³

Noviny *Čech* tedy reagují na proklamaci Turecké republiky zdrženlivě, zmiňují konstituční reformy, ale nekladou na ně výrazný důraz, což demonstruje, že tuto událost nevnímají jako klíčovou nebo přelomovou ve svém zpravodajství.

Zpravodajství novin *Čech* v roce 1923 odhalilo komplexní obrázek mezinárodních událostí a politických změn, zejména ve vztahu k Turecku a jeho postavení v globálním kontextu. Lausannská konference a role Mustafy Kemala byly prezentovány jako klíčové faktory v období tureckého národního hnutí a snah o nezávislost. Noviny kriticky reflektovaly tureckou politiku, zejména v kontextu jejích neústupných postojů v mezinárodních jednáních. V souvislosti s Ruskem pak zpravodajství ukázalo na jeho vnitřní politické proměny a vztahy s Tureckem, přičemž byl kladen důraz na kritiku bolševismu bez obav z jeho rozšiřování. Celkově noviny *Čech* poskytly hluboký a komplexní pohled na mezinárodní politiku roku 1923, odhalující složité vztahy mezi národy a významné politické změny té doby.

3.3 Rok 1924

V roce 1924 zaznamenáváme v týdeníku *Čech* pokles počtu článků týkajících se Turecka. V průběhu roku byla pozornost věnována především turecké politice, konfliktům na Balkáně, sovětské expanzi na Kavkaze, problematice Mosulska a také významným změnám v Turecku, zejména v souvislosti s postavou Mustafy Kemala a zrušením chalífátu. Tyto události byly sledovány v kontextu jejich dopadů na regionální stabilitu a mezinárodní vztahy.

Rok 1924 v novinách přinesl nový pohled na některé klíčové postavy a události, které byly sledovány v předchozích letech. Výrazným odlišením oproti roku 1922 a 1923 byla proměna v přístupu k Mustafovi Kemalovi. Zatímco v roce 1922 bylo zpravodajství zaměřeno na kritiku turecké politiky, zejména v kontextu zacházení s menšinami, rok 1924 ukázal na složitou situaci v Turecku, kde se Kemalovy reformní politiky a snahy o modernizaci setkávaly jak s uznáním, tak i s kritikou. V tomto roce byl dále sledován vývoj vztahů mezi Řeckem a Tureckem, sovětská expanze na Kavkaze a geopolitické zájmy spojené s Mosulem, což bylo v kontrastu k předešlým letům, kdy si noviny všímaly jiných událostí.

3.3.1 Řekové

Noviny popisují neúspěšná řecko-turecká jednání, která se týkala především řeckých uprchlíků z Anatolie. Dále zmiňují, že v souvislosti s populačními výměnami mezi Řeckem a Tureckem, stejně jako s přesuny Bulharů z Řecka, docházelo ke konfliktům a násilnostem. V tomto kontextu noviny referují o útocích Řeků na Bulhary v Řecku. Zároveň texty bagatelizují

⁶⁰⁰ „Turecko republikou?“, *Čech* 29. 9. 1923.

⁶⁰¹ „Turecko republikou?“, *Čech* 29. 9. 1923.

⁶⁰² „Turecko republikou?“, *Čech* 29. 9. 1923.

⁶⁰³ „Turecko republikou?“, *Čech* 29. 9. 1923.

násilnosti, ke kterým docházelo ve vlastním Řecku ze strany nově příchozích anatolských Řeků. Noviny vyjadřují obecnou nedůvěru vůči Turecku, přičemž naznačují, že Turecko by mohlo vyhledávat vojenské konflikty s ostatními státy.

V lednovém článku „Ochromené Slovanstvo“⁶⁰⁴ jsou diskutovány turecko-řecké vztahy, kde je Turecko kritizováno za svůj postoj vůči Řecku. Text se věnuje tureckému odporu proti řeckým nárokům v Egejském moři a tureckým akcím, které vyvolaly řecký národní odpor.⁶⁰⁵

V srpnu noviny *Čech* vydaly dva články, které se zaměřovaly na napětí a násilí v regionu Balkánu. První článek, „Řekové vraždí bulharské sedláky“,⁶⁰⁶ informoval o zabíjení bulharských sedláků řeckou armádou v řecké Makedonii, kde byly zaznamenány bezdůvodné popravy bulharských uprchlíků z Turecka prováděné řeckými vojáky, kteří sami pocházeli z přistěhovalých Řeků z Malé Asie.⁶⁰⁷ Druhý článek nazvaný „Vření na Balkáně.“⁶⁰⁸ popisoval širší nepokoje v regionu, zejména vyhánění Bulharů v Řecku, které bylo reakcí na vysídlení Řeků z Malé Asie. Text se věnoval situaci těchto řeckých vysídlených, kteří byli popsáni jako „ohromná masa vydědenců.“⁶⁰⁹ hledající nové místo pro život, přičemž někteří z nich se uchýlovali k loupežím a vraždám. Tyto články společně poskytovaly obraz rostoucího napětí a násilí na Balkáně v té době.⁶¹⁰

Záříjový článek „Vyjednávání Turecka s Řeckem“⁶¹¹ podává zprávu o napjatých a kontroverzních vyjednáváních mezi oběma zeměmi, která se odehrávala v Londýně. V článku je zdůrazněno turecké rozhořčení z podpory, kterou neutrální členové komise poskytli řeckému stanovisku.⁶¹²

Reportáže novin *Čech* z roku 1923 odhalují napjatou atmosféru turecko-řeckých vztahů. Zprávy vykazují zaujatost vůči Turecku a sympatie spíše k Řekům, ačkoliv kritizují násilnosti prováděné nově příchozími anatolskými Řeky, zvláště na Slovanech, tak je tato vina připisována Turecku. Současně jsou články kritické vůči tureckým akcím, které vedly k řeckému národnímu odporu.

3.3.2 Mustafa Kemal

V roce 1924 se v novinách *Čech* objevovala kritika vůči Mustafovi Kemalovi, zaměřující se na jeho vládní metody a reformy v Turecku. V lednovém článku „Situální“⁶¹³ se noviny *Čech* zaměřily na upevňování moci Mustafy Kemala v Turecku, kde ho označily za „diktátora dnešního Turecka.“⁶¹⁴ V dubnu vyšla stať „Nové Turecko“,⁶¹⁵ popisující dynamické změny v Turecku, včetně evropského vlivu a probíhající sekularizace řízené Kemalem.⁶¹⁶ Květnová

⁶⁰⁴ „Ochromené Slovanstvo“, *Čech* 8. 1. 1924.

⁶⁰⁵ „Ochromené Slovanstvo“, *Čech* 8. 1. 1924.

⁶⁰⁶ „Řekové vraždí bulharské sedláky“, *Čech* 1. 8. 1924.

⁶⁰⁷ „Řekové vraždí bulharské sedláky“, *Čech* 1. 8. 1924.

⁶⁰⁸ „Vření na Balkáně“, *Čech* 30. 8. 1924.

⁶⁰⁹ „Vření na Balkáně“, *Čech* 30. 8. 1924.

⁶¹⁰ „Vření na Balkáně“, *Čech* 30. 8. 1924.

⁶¹¹ „Vyjednávání Turecka s Řeckem“, *Čech* 10. 9. 1924.

⁶¹² „Vyjednávání Turecka s Řeckem“, *Čech* 10. 9. 1924.

⁶¹³ „Situální“, *Čech* 11. 1. 1924.

⁶¹⁴ „Situální“, *Čech* 11. 1. 1924.

⁶¹⁵ „Nové Turecko“, *Čech* 19. 4. 1924.

⁶¹⁶ „Nové Turecko“, *Čech* 19. 4. 1924.

zpráva „Přátelství turecko-německé“⁶¹⁷ se soustřeďuje na politické změny v Turecku, včetně radikálních reforem a přepracování jak vnitřních, tak mezinárodních vztahů. Zvláštní pozornost je věnována roli Mustafy Kemala, o němž se uvádí, že se stal diktátorem Turecka a zavádí reformy inspirované západoevropským modelem.⁶¹⁸

Červnová stať s názvem „Vřelá účast italské sněmovny“⁶¹⁹ komentuje evropskou politickou situaci a změny ve vedení několika států, včetně Mustafy Kemala, který se snaží budovat turecký stát na vyšším stupni moci, než v jakém se nalézalo před stoletími.⁶²⁰ Listopadový článek „Sebevědomé a bojovné prohlášení Kemala paši“⁶²¹ se věnuje prohlášení Mustafy Kemala, které zdůrazňuje schopnost tureckého národa obhájit svá práva a dobré jméno a vyjadřuje odhodlání Turecka neustoupit ani kousek své půdy cizincům.⁶²²

Čech přinášel komplexní a často kritický pohled na Mustafu Kemala a jeho vládu v Turecku. Ačkoli byly některé z jeho reforem týdeníkem zmiňovány, jako například posílení práv žen a oddělení státu od církve, Kemal byl zároveň označován za diktátora. Kritizován byl za snahu o získání větší moci a za přesun hlavního města z Istanbulu do Ankary z osobních důvodů. Kritika jeho vlády byla dále umocněna atentátem na jeho vilu, který byl prezentován jako známka odporu proti jeho reformám v turecké společnosti. Toto zobrazování Kemala v novinách Čech ukazovalo na složitou situaci v Turecku, kde jeho reformní politika a způsob vlády vyvolávaly kontroverzi a napětí, jak v tureckém, tak i mezinárodním kontextu.

3.3.3 Rusko

Noviny Čech se zabývaly situací sovětizace na Kavkaze, přičemž zdůrazňovaly reakci Turecka na sovětské vojenské operace v Ázerbájdžánu a Gruzii.

V září noviny publikovaly články, které se zabývaly situací na turecko-sovětské hranici a na Kavkaze. Článek „Trocký nařídil, aby povstání bylo zdoáno do 20. t. m.“⁶²³ informoval o operacích sovětského vojska na Kavkaze. Turecko reagovalo na tuto akci prohlášením, že „nestrpí žádného násilí na muslimanském obyvatelstvu Ázerbájdžánu a celého Zakavkazska a že si zachová v tom směru volnost jednání.“⁶²⁴ Následující den byl vydán článek „Neslýchané krutosti bolševiků“,⁶²⁵ který přibližoval situaci v Gruzii, kde došlo k povstání. Článek popisoval následující scény: „Celé vesnice zmizely s povrchu zemského. Mezi rozvalinami povalují se na ostatecích lidské mrtvoly.“⁶²⁶

Noviny přinášely zprávy o násilí a krutostech na turecko-ruských hranicích, které naznačovaly určitou míru kritiky Turecka vůči Sovětskému Rusku. Ačkoli noviny kritizovaly násilí v Gruzii, nevěnovaly se specificky útokům na gruzínské křesťany, což byl kontrast oproti případům v Turecku, kde byly události proti Arménům nebo Řekům široce zaznamenávány.

⁶¹⁷ „Přátelství turecko-německé“, Čech 28. 5. 1924.

⁶¹⁸ „Přátelství turecko-německé“, Čech 28. 5. 1924.

⁶¹⁹ „Vřelá účast italské sněmovny“, Čech 5. 6. 1924.

⁶²⁰ „Vřelá účast italské sněmovny“, Čech 5. 6. 1924.

⁶²¹ „Sebevědomé a bojovné prohlášení Kemala paši“, Čech 17. 11. 1924.

⁶²² „Sebevědomé a bojovné prohlášení Kemala paši“, Čech 17. 11. 1924.

⁶²³ „Trocký nařídil, aby povstání bylo zdoáno do 20. t. m.“, Čech 17. 9. 1924.

⁶²⁴ „Trocký nařídil, aby povstání bylo zdoáno do 20. t. m.“, Čech 17. 9. 1924.

⁶²⁵ „Neslýchané krutosti bolševiků“, Čech 18. 9. 1924.

⁶²⁶ „Neslýchané krutosti bolševiků“, Čech 18. 9. 1924.

3.3.4 Mosulsko

Diskuze o Mosulsku v roce 1924 odhalila klíčové geopolitické zájmy Británie v této oblasti, které se podle novin soustředily především na ropná naleziště a strategické umístění Mosulsku mezi Egyptem a Indií. Zpravodajství v novinách *Čech* poukazovalo na to, že si Turecko bylo vědomo rozporů v britské vládě ohledně mandátu nad Mosulskem, což Turecku dodávalo sebevědomí v otázce nároku na toto území. Zároveň zprávy zdůrazňovaly britské vojenské hrozby v případě turecké snahy obsadit toto území. Celkově články v novinách *Čech* reflektovaly složitou situaci v regionu, kdy bylo Mosulsko vnímáno jako klíčový prvek v mezinárodních vztazích a zároveň jako ukazatel britského zájmu na ropných zdrojích.

V únorovém článku s názvem „Labour Party“⁶²⁷ noviny *Čech* rozebíraly situaci kolem Mosulsku, které se stalo předmětem sporu mezi Británií a Tureckem. Text zdůrazňuje strategický význam oblasti a uvádí, že v Mosulu a jeho okolí s populací přibližně 91 000 obyvatel se nachází ropná pole, klíčová pro britské zájmy v regionu. Článek také upozorňuje, že Bagdád a celý Irák jsou součástí tohoto geopolitického konfliktu.⁶²⁸ Červnový článek „Jednání o Mosulu“⁶²⁹ se věnuje jednáním mezi britskými zástupci a tureckou vládou o mosulské otázce. Noviny upozorňují na možnost devítiměsíční doby vyjednávání, pokud se strany nedohodnou.⁶³⁰

Stat' z října s názvem „Zkalený východ“⁶³¹ se opět věnuje geopolitickému významu Mosulu pro Velkou Británii, přičemž zdůrazňuje jeho strategickou polohu a ropné zdroje.⁶³² Zpráva zaujatě popisuje tureckou pozici v předpokládaném konfliktu o Mosulsko mezi Británií a Tureckem slovy: „Turecká vláda angorská hraje si tu na nevinátka a svaluje všecku vinu jen na Anglii.“⁶³³ Dále se článek zaměřuje na britskou hrozbu nasazení válečných lodí v Dardanelách v případě, že se Turecko pokusí obsadit Mosulsko, což by bylo v rozporu s odzbrojením Dardanel podle Lausannské smlouvy. Text také reflektuje neshody v britském parlamentu ohledně otázky Mosulsku.⁶³⁴ V listopadu informuje článek nazvaný „Anglo-turecký spor“⁶³⁵ o tom, že Anglie si udržuje vojenskou přítomnost v Bagdádu a posiluje obranné pozice v Mosulu, což článek zdůvodňuje zabezpečením ropných polí v této oblasti.⁶³⁶ Noviny se opět kriticky vyjadřují o Turecku, konkrétně touto formou: „Naopak zdá se, že tu Francie provádí jako odplatu za proti anglickou politiku a Turecku proti Anglii nadržuje.“⁶³⁷ Text dále uvádí, že dle některých zpráv a spekulací o možné turecko-britské válce jsou tyto obavy přehnané a neodráží skutečnou možnost vojenského konfliktu s Tureckem.⁶³⁸

V prosincovém článku „Egypt a společnost národů“⁶³⁹ se noviny zaměřily na diskusi týkající se Mosulu v kontextu mezinárodního dialogu, zejména v souvislosti se spory mezi

⁶²⁷ „Labour Party“, *Čech* 1. 2. 1924.

⁶²⁸ „Labour Party“, *Čech* 1. 2. 1924.

⁶²⁹ „Jednání o Mosul“, *Čech* 27. 6. 1924.

⁶³⁰ „Jednání o Mosul“, *Čech* 27. 6. 1924.

⁶³¹ „Zkalený východ“, *Čech* 16. 10. 1924.

⁶³² „Zkalený východ“, *Čech* 16. 10. 1924.

⁶³³ „Zkalený východ“, *Čech* 16. 10. 1924.

⁶³⁴ „Zkalený východ“, *Čech* 16. 10. 1924.

⁶³⁵ „Anglo-turecký spor“, *Čech* 18. 11. 1924.

⁶³⁶ „Anglo-turecký spor“, *Čech* 18. 11. 1924.

⁶³⁷ „Anglo-turecký spor“, *Čech* 18. 11. 1924.

⁶³⁸ „Anglo-turecký spor“, *Čech* 18. 11. 1924.

⁶³⁹ „Egypt a společnost národů“, *Čech* 4. 12. 1924.

Británií a Francií ohledně řešení mezinárodních konfliktů. Článek zmiňuje anglo-egyptské vyjednávání a požadavky některých britských politických kruhů, aby britská vláda řešila spor s Egyptem v souladu s principy a postupy Společnosti národů, což odráží snahu o multilaterální přístup k řešení mezinárodních vztahů a potřebu dodržování mezinárodních dohod a norem.⁶⁴⁰

Zpravodajství novin *Čech* v roce 1924 o situaci v Mosulu odhalilo náročnou rovnováhu mezi geopolitickými zájmy Británie a Turecka, ukazující na strategický význam oblasti a složitost mezinárodních vztahů a jednání. Z obsahu zpráv je patrné, že noviny *Čech* mají tendenci favorizovat britskou stranu.

3.3.5 Chalífát

Roku 1924 *Čech* podrobně sledoval debatu o zrušení chalífátu v Turecku a jeho dopady na muslimský svět. Diskuse o tomto návrhu v tureckém národním shromáždění a jeho následné zrušení byly prezentovány jako klíčový krok v modernizaci a sekularizaci Turecka pod vedením Mustafy Kemala. Zároveň byly zdůrazněny obavy z možných reakcí a napětí v muslimských zemích a komunitách po celém světě.

Článek „Z turecké sněmovny.“⁶⁴¹ z února referoval o návrhu předloženém v tureckém národním shromáždění. Navrhovalo se zrušení chalífátu, vyloučení komisaře pro církevní záležitosti z kabinetu a zrušení náboženských škol a církevních soudů.⁶⁴² V březnovém vydání novin *Čech* se objevilo několik článků zabývajících se zrušením chalífátu v Turecku a jeho dopadem na muslimský svět. Například stať nazvaná „Zrušení chalífátu v Turecku“⁶⁴³ se věnovala zániku chalífátu a zdůrazňovala úsilí nové turecké vlády pod vedením Mustafy Kemala o modernizaci a sekularizaci země. Text připomínal, že Turecko dlouho lpělo na svém náboženství, a poukazyval na to, jak toto náboženství formovalo národní a státní smýšlení. Článek rovněž zkoumal, jak Turecko zachovává určité aspekty islámské identity a tradice v kontextu své modernizace.⁶⁴⁴

Další zpráva z března „Rozruch v mohamedánském světě“⁶⁴⁵ se zaměřovala na napětí a obavy v muslimském světě vyvolané zrušením chalífátu. Text nastiňoval obavy z možných nepokojů v různých muslimských zemích a zmíněné byly snahy Mustafy Kemala uklidnit situaci. Diskutovalo se také o postavení Turecka v islámském světě a možnosti, že by Kemal mohl být jmenován novým chalífou.⁶⁴⁶ Zprávě „Indičtí mohamedáni pro zachování kalifatu“⁶⁴⁷ v březnu informovala, že vůdce indických muslimů, Mohamed Ali, v reakci na zrušení chalífátu prohlásil, že indičtí muslimové, ačkoli respektují národnostní záležitosti svých tureckých bratří, jsou odhodlaní zachovat svatost chalífátu.⁶⁴⁸

Zrušení chalífátu v Turecku pod vedením Mustafy Kemala vyvolalo znepokojení v muslimských komunitách po celém světě. Noviny *Čech* se věnovaly nejen interním změnám v Turecku, ale také mezinárodním dopadům tohoto kroku, včetně reakcí v Indii a obav v ostatních

⁶⁴⁰ „Egypt a společnost národů“, *Čech* 4. 12. 1924.

⁶⁴¹ „Z turecké sněmovny“, *Čech* 29. 2. 1924.

⁶⁴² „Z turecké sněmovny“, *Čech* 29. 2. 1924.

⁶⁴³ „Zrušení chalífátu v Turecku“, *Čech* 5. 3. 1924.

⁶⁴⁴ „Zrušení chalífátu v Turecku“, *Čech* 5. 3. 1924.

⁶⁴⁵ „Rozruch v mohamedánském světě“, *Čech* 12. 3. 1924.

⁶⁴⁶ „Rozruch v mohamedánském světě“, *Čech* 12. 3. 1924.

⁶⁴⁷ „Indičtí mohamedáni pro zachování kalifatu“, *Čech* 13. 3. 1924.

⁶⁴⁸ „Indičtí mohamedáni pro zachování kalifatu“, *Čech* 13. 3. 1924.

muslimských zemích. Diskuze o zrušení chalífátu byly prezentovány jako součást širších Kemalových reforem, které měly modernizovat Turecko. Současně ze zpráv *Čecha* vyplývá, že tento krok vyvolával otázky o budoucí roli Turecka v islámském světě a o dopadech na jeho mezinárodní postavení.

Zpravodajství v roce 1924 ukázalo, jak se postoj novin *Čecha* k některým klíčovými událostem a osobnostem, sledovaným v předchozích letech, vyvíjel. Výrazným příkladem byla proměna v pohledu na Mustafu Kemala, který byl dříve prezentován spíše v neutrálně nebo pozitivně, ale nyní byl jeho vliv moci vnímán více v negativní konotaci. Rovněž byly zdůrazněny změny v turecké politice a její dopady na mezinárodní scéně, zejména v kontextu Lausanské konference a zrušení chalífátu.

3.4 Shrnutí

V průběhu let 1922 až 1924 noviny *Čech* dokumentovaly klíčové mezinárodní události a vnitropolitické proměny a politiku v Turecku. V tomto období docházelo k postupnému poklesu zpráv o Turecku, což signalizuje změnu ve vnímání jeho mezinárodní role a domácí politiky. Zatímco rok 1922 byl zaměřen na řecko-tureckou válku a řeckou uprchlickou situaci, rok 1923 se soustředil na diplomatické jednání v Lausanne a reformy v Turecku. Výrazným odlišením oproti roku 1922 a 1923 byla proměna v přístupu k Mustafovi Kemalovi. Zatímco v roce 1922 bylo zpravodajství zaměřeno na kritiku turecké politiky, zejména v kontextu zacházení s menšinami, rok 1924 ukázal na složitou situaci v Turecku, kde se Kemalovy reformní politiky a snahy o modernizaci setkávaly jak s uznáním, tak i s kritikou. Zároveň se noviny zaměřily na důležitou politickou změnu v podobě zrušení chalífátu. Během jednání v Lausanne v roce 1923 se noviny věnovaly československo-tureckým vztahům. V roce 1922 však pro ně tyto vztahy nebyly klíčové a ani v roce 1924 tiskoviny tomuto tématu nepřikládaly větší pozornost. V mediálním obsahu novin *Čech* lze identifikovat tendenci k zaujatému vykreslení Turecka, přestože základní rámec reportáže vycházel z relativně objektivních, převzatých zpravodajských zdrojů. Redakční praxe spočívala v selektivním výběru a zvýraznění informací, které akcentovaly negativní aspekty turecké politiky a společnosti. Tato narativní strategie byla patrná jak na titulních stranách, tak ve zbylém obsahu novin. Výjimkou z této tendence bylo zpravodajství o Mustafovi Kemalovi především v letech 1922 a 1923, kdy byl prezentován v pozitivnějším kontextu, což představovalo odchylku od obecně kritického tónu vůči Turecku. Vzhledem k podobnosti tematického zaměření zpráv o Turecku v *Národních listech* a v *Čechovi* zde nebyly prezentovány všechny zprávy publikované v týdeníku *Čech*, ale jen významnější příklady, které umožní v závěru práce popsat základní podobnosti a rozdíly obou novin.

Závěr

Bakalářská práce analyzovala zpravodajství o posledních letech Osmanské říše a o vznikající Turecké republice v českých novinách *Národní listy* a *Čech* a také pohled na stejné období let 1922-1924 v turecké knize *Gazi Mustafa Kemal* od Cahita Bürhana. Toto období bylo klíčové pro utváření moderního Turecka. Během něj vrcholila řecko-turecká válka, jejíž výsledek v podobě tureckého vítězství nad Řeckem měl významný dopad na budoucí vývoj tureckého státu v jeho současných hranicích. K dalším významným událostem patřil zánik sultanátu, což představovalo konec osmanské monarchie a vznik republiky, který vedl k oddělení tradičních osmanských institucí od státu, a zánik chalífátu, což umožnilo odstranění tradičních náboženských institucí ze státního systému. Tyto proměny byly z velké části důsledkem činnosti a rozhodnutí Mustafy Kemala. Vzhledem k mezinárodním souvislostem a dopadům události v poválečné Osmanské říši a vznikající Turecké republice zajímaly i český tisk.

Národní listy v roce 1922 přistupovaly k řecko-tureckému konfliktu s neutrálním až mírně prořeckým zaměřením, zatímco *Čech* se vůči Turecku stavěl kriticky; zaujímal silně kritický postoj vůči Turecku a podporoval řecké, respektive křesťanské, zájmy v regionu. Je zajímavé, že o Mustafovi Kemalovi psal *Čech* s několika malými výjimkami v pozitivnějším kontextu, buď neutrálně, nebo ho popisoval jako reformátora a modernizátora usilujícího o nezávislost své země. Srovnání s tureckým zdrojem od Cahita Bürhana přináší kontrastní pohled. Bürhanova kniha, která se soustředí na popis Mustafy Kemala, ho během řecko-turecké války popisuje v obdivném světle, zdůrazňuje jeho odvalu a úspěchy a nabízí ideologický a absolutně nekritický pohled, což představuje výrazný rozdíl ve srovnání s objektivnějším stylem především v *Národních listech*.

V roce 1922 jsou v *Národních listech* zřetelné obavy z rostoucího vlivu Ruska na Turecko. Současně se zde objevují obavy z expanzivních tendencí Sovětského Ruska, a to nejen v Turecku, ale i v širším mezinárodním kontextu. Oproti tomu *Čech* nevyjadřuje obavy z možného rozšiřování ruského vlivu do Turecka či jiných zemí. Bolševický režim v Rusku sice kritizuje, ale vinu přisuzuje Židům, kteří podle *Čecha* Rusko ovládají, což ukazuje na antisemitské tendence v těchto člancích.

V průběhu roku 1922 se jméno Mustafa Kemal stávalo stále častěji předmětem diskuse. *Národní listy* si v tomto roce začaly více uvědomovat jeho klíčovou roli v turecké politice a společnosti. Zprávy v těchto novinách oceňovaly jeho politické a vojenské schopnosti a zdůrazňovaly jeho význam v mezinárodních vztazích. Na druhé straně, i když *Čech* obecně zobrazoval Turecko negativně, jeho zpravodajství o Mustafovi Kemalovi bylo neutrální nebo pozitivní. V novinách *Čech* byl Mustafa Kemal prezentován jako významná osobnost směřující ke zpevnění turecké nezávislosti a suverenity. Není nijak překvapivé, že v tureckém zdroji Cahita Bürhana byl Mustafa Kemal po celý rok 1922 líčen výhradně v pozitivním světle, jako bojovník za turecké zájmy.

Přestože by se mohlo zdát, že otázka zrušení sultanátu v roce 1922 bude pro české zpravodajství klíčová, realita byla jiná. Jak *Národní listy*, tak *Čech* věnovaly tomuto tématu jen malou pozornost. *Národní listy* zmiňovaly, že sultánova rodina byla pod ochranou spojeneckých vojsk, zatímco *Čech* se soustředil na odchod Mehmeda VI. z Turecka a spekuloval o možných zahraničních místech, kam se uchýlí. Na druhé straně Cahita Bürhan popisuje, jak Mustafa

Kemal po zrušení sultanátu cestoval po Turecku, aby lépe porozuměl potřebám a touhám tureckého lidu, což v českém tisku jako téma nefiguruje.

V roce 1922 se tedy české noviny *Národní listy* a *Čech*, stejně jako turecká kniha od Cahit Bürhana, věnovaly významnému období utváření moderního Turecka, zahrnujícímu události jako řecko-turecká válka a zánik sultanátu. *Národní listy* měly většinou neutrální až mírně prorecký postoj k řecko-tureckému konfliktu, zatímco *Čech* se postavil k Turecku kriticky, podporoval řecké zájmy a zobrazoval Mustafu Kemala v pozitivnějším světle. Naopak, Cahit Bürhan v knize *Gazi Mustafa Kemal* zobrazil Kemala jako nekriticky pozitivního hrdinu a reformátora. V rámci mezinárodní politiky *Národní listy* vyjadřovaly obavy z rostoucího ruského vlivu na Turecko, zatímco *Čech* se zaměřoval na antisemitské interpretace bolševického režimu v Rusku. V roce 1922 se v obou novinách zvýšila pozornost věnovaná Mustafovi Kemalovi, který byl prezentován jako klíčová postava v turecké politice a společnosti, avšak otázka zániku sultanátu na rozdíl od knihy Cahita Bürhana získala v obou novinách jen minimální pozornost.

V roce 1923 bylo hlavním tématem jednání na Lausannské konferenci. *Národní listy* se zaměřily na podrobný popis celého průběhu jednání, zejména jeho závěrečného podepsání. Pominou-li se zaujaté citace výroků tehdejších politiků vítězných mocností účastnících se jednání, zpravodajství o Lausannské konferenci bylo prezentováno relativně objektivně. Naopak *Čech* během jednání kladl důraz na tureckou neústupnost v různých aspektech, kterou kriticky hodnotil, a často zdůrazňoval možné negativní dopady neúspěšného jednání. Autor knihy *Gazi Mustafa Kemal* zdůrazňuje, že turečtí studenti by měli být seznámeni s procesem vedoucím k Lausannské dohodě a s významnou rolí Mustafy Kemala v tomto procesu. Pro Cahita Bürhana bylo jednání Lausannské konference klíčovým momentem pro budoucí směřování Turecka, jehož výsledek hodnotí pozitivně.

Zpravodajství *Národních listů* v roce 1923 se opět soustředilo na možné rozšiřování bolševismu do Turecka a jeho vlivu na mezinárodní politiku. Články pozorně sledovaly rusko-turecké vztahy, přičemž zdůrazňovaly ruskou podporu tureckých národních cílů, ale zároveň vyjadřovaly obavy z ruského vlivu v regionu, obzvláště ohledně Dardanel a regionální bezpečnosti. *Národní listy* se podobně jako v roce 1922 během vlastního hodnocení zpráv zdržovaly emotivních komentářů. Noviny *Čech* stále kriticky hodnotily vliv Ruska na Turecko, ovšem i v tomto roce bez zjevných obav z jeho šíření.

Mustafa Kemal se v roce 1923 dostal do centra pozornosti *Národních listů*, hlavně kvůli své svatbě s Latife, která byla vnímána jako sekulárně smýšlející a vzdělaná. *Národní listy* se dále soustředily na jeho diplomatické a politické úsilí směřující k mírovým řešením a snažily se Kemala prezentovat buď nestranně, nebo s lehkým důrazem na jeho sekulární politiku. Noviny *Čech* šly ještě dále, často zobrazovaly Kemala v pozitivním světle a zdůrazňovaly jeho snahu o modernizaci Turecka. V novinách *Čech* byl také prezentován jako ochránce turecké nezávislosti proti zahraničnímu vlivu a jako klíčová postava v diplomatických a politických změnách v regionu.

V obou novinách se v roce 1923 objevovaly články o česko-tureckých vztazích. *Národní listy* se soustředily na rozvoj ekonomických vazeb s Tureckem. Snažily se poskytovat informace o přednáškách a vzdělávacích akcích, což ukazuje na snahu novin o hlubší porozumění Turecku v Československu. Také zveřejňovaly informace o zjednodušení vízových podmínek a poskytování kontaktů pro podnikatele, což napomáhalo k lepším vzájemným vztahům. Kromě

toho *Národní listy* informovaly o poštovním spojení a logistice, zdůrazňující důležité aspekty pro ekonomickou spolupráci s Tureckem. Z vybraných zpráv lze usuzovat na pozitivní postoj k Turecku. Podobně i *Čech* poukazoval na snahu o rozvoj vztahů a hospodářských dohod s Tureckem a referoval o Turecku objektivně a někdy i pozitivně, zejména když ho zařazoval mezi civilizované státy.

Přestože *Národní listy* v roce 1923 nevěnovaly vzniku Turecké republiky přílišnou pozornost, což lze vyvodit z omezeného množství zpráv na toto téma, je patrné, že se zaměřovaly na popis sekularizačního procesu v Turecku, spojeného s vznikem republiky. Také upozorňovaly na nepravděpodobnost odklonu Turecka od západních zemí, což přispívalo k pozitivnímu obrazu země. V *Čechovi* byla zmínka o založení Turecké republiky prezentována s určitou rezervovaností, přičemž informace o republice byly líčeny jako nejisté. *Čech* reagoval na proklamaci republiky spíše nestranně a opatrně, jelikož si nebyl jistý pravdivostí informací na toto téma. Ačkoli byly zmíněny ústavní reformy, nebyly popisovány výrazné detaily. To naznačuje, že v jejich zpravodajství nebyla tato událost považována za klíčovou nebo průlomovou. Naopak v knize *Gazi Mustafa Kemal* je této události věnována velká pozornost a autor zdůrazňuje, že Mustafa Kemal byl jednomyslně zvolen prezidentem Velkým národním shromážděním a že republika byla v různých částech Turecka přijata s entuziasmem.

V roce 1923 české noviny *Národní listy* a *Čech*, spolu s tureckým dílem Cahita Bührana, poskytovaly rozmanité pohledy na klíčové události v Turecku. *Národní listy* se soustředily na objektivní prezentaci Lausannské konference a rozvoje česko-tureckých ekonomických vztahů, zatímco *Čech* zdůrazňoval tureckou neústupnost a kritizoval ruský vliv. Cahit Bührhan ve své knize glorifikoval Mustafu Kemala jako nezpochybnitelného hrdinu a reformátora. Zajímavým aspektem je, že oboje noviny zobrazovaly Mustafu Kemala v relativně pozitivním světle, přestože s různými důrazy na jeho roli v turecké politice. V kontextu mezinárodních a politických vztahů *Národní listy* vyjadřovaly obavy z bolševismu a jeho vlivu na region, zatímco *Čech* přistupoval k tématu s antisemitským nádechem. Kniha Cahita Bührana se tohoto tématu nedotkla.

Z těchto rozdílů vyplývá, že česká média reagovala na turecké události různě, což vycházelo z jejich politických a ideologických pozic. *Národní listy* přistupovaly k Turecku s větší nestranností a zaměřením na ekonomické a vzdělávací aspekty, zatímco *Čech* se soustředil na kritiku a politické aspekty. Tento rozdíl v přístupu poskytuje ucelenější pohled na různorodost a komplexnost mediálního pokrytí mezinárodních událostí v tomto období.

Kvůli nedorozumění otázce Mosulská na lausannské konferenci zůstala tato otázka otevřená. Během roku 1924 se *Národní listy* snažily ve zprávách o diplomatických jednáních a konfliktech mezi Tureckem a Velkou Británií být nezaujaté a informativní, ale způsob, jakým byly informace vybírány a podávány, občas naznačoval jasnou preferenci britského úhlu pohledu. *Čech* poukazoval na strategický význam této oblasti a komplexitu mezinárodních diplomatických vztahů. Z výsledků sledování obsahu těchto zpráv je zřejmý ještě větší příklon k podpoře britského stanoviska, než je tomu u *Národních listů*.

Národní listy sice v roce 1924 upozorňují na důležitost zrušení chalífátu pro Turecko i pro celý islámský svět, ale zdá se, že pro ně nebylo toto téma příliš klíčové, což lze usoudit z omezeného počtu článků na toto téma. Ve svém zpravodajství o konci chalífátu si *Národní listy* udržují neutrální postoj. Naopak v *Čechovi*, který se soustředil jak na vnitřní změny v Turecku, tak na mezinárodní důsledky, se objevují zmínky o reakcích v Indii a obavách v dalších

muslimských státech. Diskuse o zrušení chalífátu jsou prezentovány jako součást širšího kontextu Kemalových reforem směřujících k modernizaci Turecka. Články v novinách *Čech* naznačují, že tento krok vyvolával otázky ohledně budoucí role Turecka v islámském světě a jeho postavení na mezinárodní scéně. Cahit Bürhan ve své knize hodnotí zrušení chalífátu jako pokračující krok v modernizačním procesu Turecka a zdůrazňuje, že Mustafa Kemal byl během svých cest po muslimských zemích vyzýván, aby se stal novým chalífou. Je zajímavé, že přes drobné rozdíly v zájmu a důrazu na některé aspekty zobrazovaly oboje noviny a kniha Cahita Bürhana zrušení chalífátu podobným způsobem, především tím, že je interpretovaly jako součást modernizace Turecka.

Mustafa Kemal byl v roce 1924 přítomen v mediálních reportážích *Národních listů*, i když nefiguroval tak často a výrazně jako v předchozích letech. Někdy byl zmiňován pouze okrajově v neutrální pozici a spíše byl zmiňován v rámci širšího kontextu jiných důležitých událostí, jako například v souvislosti s diplomatickými a politickými otázkami týkajícími se Mosulu.

Noviny *Čech* poskytovaly detailní a často kritickou analýzu Mustafy Kemala a jeho vládní politiky v Turecku. Přestože týdeník občas zmínil některé z Kemalových reforem jako oddělování náboženských struktur od státní správy, současně ho prezentoval jako autoritativního vůdce. Byl kritizován za snahy rozšířit svou moc a za přemístění hlavního města z Istanbulu do Ankary z vlastních motivů. Kritika jeho vládních akcí se ještě zvýšila po útoku na jeho rezidenci, který byl představen jako důkaz nesouhlasu s jeho reformami v turecké společnosti. Takové zobrazování Kemala v *Čechovi* odhalilo komplikovanou situaci v Turecku, kde jeho pokusy o reformy a jeho vládní styl vyvolávaly kontroverze a napětí jak na domácí scéně, tak i v mezinárodním prostředí, a svým tónem se dost liší od toho, jak *Čech* zobrazoval Mustafu Kemala v předcházejícím období.

V roce 1924 se tedy *Národní listy* a *Čech* opět věnovaly situaci v Turecku, přičemž *Národní listy* poskytovaly objektivní a mírně probritské zprávy, zejména ohledně Mosulska, a zůstávaly neutrální v otázce zrušení chalífátu. Naopak *Čech* se soustředil na kritiku Mustafy Kemala, jeho reformní politiky a autoritářského stylu vlády a zdůrazňoval mezinárodní důsledky těchto změn.

V letech 1922 až 1924, kdy bylo moderní Turecko na prahu zásadních politických a sociálních změn, se česká média *Národní listy* a *Čech* věnovala sledování těchto událostí s různými přístupy. Zatímco *Národní listy* si většinou zachovaly neutrální a objektivní přístup, zejména ve vztahu k řecko-tureckému konfliktu a mezinárodním aspektům turecké politiky, ať už se jednalo o články vlastní redakce nebo přejaté zprávy, *Čech* se vyznačoval kritičtější a často politicky zabarveným zpravodajstvím z vlastní redakce. *Čech* zdůrazňoval řecké zájmy a kritizoval turecký postoj, zvláště v otázce ruského vlivu a Mustafy Kemala, jehož reformy byly prezentovány jako kontroverzní a někdy autoritářské.

Na druhé straně turecký autor Cahit Bürhan ve své knize *Gazi Mustafa Kemal* představil zcela odlišnou perspektivu. Bürhanova kniha byla zcela nekritická, idealizující a hrdinská v zobrazení Mustafy Kemala a tureckých národních snah. Mustafa Kemal byl prezentován jako neohrožený vůdce a reformátor, který neúnavně pracoval na modernizaci Turecka a jeho osvobození od cizích vlivů. Tento absolutně pozitivní pohled poskytuje kontrast k často rozporuplným a mnohvrstevnatým zobrazením v českých médiích.

Z těchto analýz vyplývá, že česká média reagovala na turecké události rozdílně, v závislosti na svých politických a ideologických pozicích. *Národní listy* se většinou držely neutrálního a objektivního přístupu, zatímco *Čech* se zaměřoval na kritiku a politické aspekty. Tento rozdíl v přístupu odhaluje komplexnost a různorodost mediálního pokrytí mezinárodních událostí v daném období a odráží různé vnímání a interpretace klíčových událostí v moderní turecké historii. Cahit Bürhan naopak poskytl jednostranně pozitivní a idealizovaný obraz Turecka a jeho vůdce, což ukazuje, že už v této době se projevoval národní a ideologický narativ v interpretaci počátků Turecké republiky, který se hluboce zakořenil v turecké historiografii 20. století.

Celkově analýza ukazuje, jak rozdílně byly turecké události interpretovány v českém a tureckém mediálním prostoru v tomto klíčovém období pro turecký národ a jeho moderní historii.

Seznam použité literatury

Prameny

Bürhan, Cahit. *Gazi Mustafa Kemal*. İstanbul: Kannat Kütüphanesi, 1930.

Čech: politický týdeník katolický

- „Anglický tisk o neústupnosti Turků“, *Čech* 6. 2. 1923.
- „Anglo-turecký spor“, *Čech* 18. 11. 1924.
- „Arménští mučedníci“, *Čech* 26. 5. 1922.
- „Cařihrad opět v moci Turků“, *Čech* 13. 12. 1923.
- „Co je Fascismus?“, *Čech* 18. 11. 1922.
- „Co je se sultánem?“, *Čech* 11. 11. 1922.
- „Čičerinovo vystoupení na konferenci“, *Čech* 27. 11. 1922.
- „Druhá konference Lausanne“, *Čech* 10. 5. 1923.
- „Egypt a společnost národů“, *Čech* 4. 12. 1924.
- „Chesterovy koncese v Turecku“, *Čech* 14. 5. 1923.
- „Indičtí mohamedáni pro zachování kalifatu“, *Čech* 13. 3. 1924.
- „Ismet paša zatvrzele mlčí“, *Čech* 5. 12. 1922.
- „Jaký účel má konference v Janově“, *Čech* 17. 3. 1922.
- „Jednání o Mosul“, *Čech* 27. 6. 1924.
- „Jugoslavie a rozvrat v Orientě“, *Čech* 24. 10. 1922.
- „Karta se obrací“, *Čech* 8. 11. 1922.
- „Kemal ghazi – Kemal vítězný“, *Čech* 8. 10. 1922.
- „Kemal paša si diktuje“, *Čech* 16. 9. 1922.
- „Konečné smlouvání v Lausanne“, *Čech* 15. 5. 1923.
- „Konference v Lausanne“, *Čech* 27. 11. 1922.
- „Konference v Lausanne“, *Čech* 14. 12. 1922.
- „Labour Party“, *Čech* 1. 2. 1924.
- „Lausannská konference. Rozbita!“, *Čech* 5. 2. 1923.
- „Maďaři a bolševici“, *Čech* 19. 3. 1923.
- „Mír v Lausanne“, *Čech* 8. 8. 1923.
- „Návrat Turecka do Evropy“, *Čech* 6. 1. 1923.
- „Nebezpečí z východu“, *Čech* 16. 9. 1922.
- „Neslýchané krutosti bolševiků“, *Čech* 18. 9. 1924.
- „Nové Turecko“, *Čech* 19. 4. 1924.
- „O dohodě“, *Čech* 9. 2. 1922.
- „Obrození Turecka“, *Čech* 4. 4. 1923.
- „Ochromené Slovanstvo“, *Čech* 8. 1. 1924.
- „Osud křesťanů v Turecku“, *Čech* 22. 6. 1922.
- „Otázka východní“, *Čech* 6. 2. 1923.
- „Po zavraždění prel. Budkiewieze“, *Čech* 12. 4. 1923.
- „Prelát Budkiewicz zavražděn“, *Čech* 4. 4. 1923.

- „Přátelství turecko-německé“, *Čech* 28. 5. 1924.
- „Rozruch v mohamedánském světě“, *Čech* 12. 3. 1924.
- „Řekové vraždí bulharské sedláky“, *Čech* 1. 8. 1924.
- „Sebevědomé a bojovné prohlášení Kemala paši“, *Čech* 17. 11. 1924.
- „Situační“, *Čech* 11. 1. 1924.
- „Sultán zdráhá se vzdáti trůnu“, *Čech* 6. 11. 1922.
- „Sultánův život“, *Čech* 20. 11. 1922.
- „Trocký nařídil, aby povstání bylo zdoáno do 20. t. m.“, *Čech* 17. 9. 1924.
- „Turci oslavují vítězství“, *Čech* 12. 9. 1922.
- „Turecká zvěrstva páchána na Řecích“, *Čech* 2. 6. 1922.
- „Turecké ukrutnosti“, *Čech* 9. 11. 1922.
- „Turecko nechce býti osadou a Turci otroky“, *Čech* 16. 2. 1923.
- „Turecko republikou?“, *Čech* 29. 9. 1923.
- „Turecký sultán do Indie“, *Čech* 7. 11. 1922.
- „Ukrajina“, *Čech* 15. 12. 1922.
- „Vřelá účast italské sněmovny“, *Čech* 5. 6. 1924.
- „Vření na Balkáně“, *Čech* 30. 8. 1924.
- „Východ ještě straší“, *Čech* 5. 10. 1922.
- „Vyjednávání Turecka s Řeckem“, *Čech* 10. 9. 1924.
- „Z turecké sněmovny“, *Čech* 29. 2. 1924.
- „Zkalený východ“, *Čech* 16. 10. 1924.
- „Zrušení chalífátu v Turecku“, *Čech* 5. 3. 1924.

Národní listy

- „Američané chtějí nahradit kapitulace novým režimem“, *Národní listy* 1. 12. 1922.
- „Angličané proti odstranění řeckého patriarchátu v Cařihradě“, *Národní listy* 4. 1. 1923.
- „Anglie dá Turecku výstrahu“, *Národní listy* 28. 9. 1924.
- „Angora ochotna k míru s Řeckem“, *Národní listy* 3. 6. 1922.
- „Benátská konference“, *Národní listy* 9. 9. 1922.
- „Berlínská bursa“, *Národní listy* 25. 9. 1923.
- „Bompard referuje o lausannském jednání v komisi senátu“, *Národní listy* 16. 2. 1923.
- „Britská vojska na ochranu Cařihradu“, *Národní listy* 4. 8. 1922.
- „Bývalý turecký premiér zemřel“, *Národní listy* 6. 10. 1923.
- „Cizí obchodní společnosti v Turecku“, *Národní listy* 20. 10. 1923.
- „Československo vs Turecko 5:2 (3:0)“, *Národní listy* 29. 5. 1924.
- „Čičerin štvě turecké žurnalisty“, *Národní listy* 11. 12. 1922.
- „Čičerin věří v úspěch národního hnutí tureckého“, *Národní listy* 1. 12. 1922.
- „Den olympijské přísahy“, *Národní listy* 9. 7. 1924.
- „Dnes dojde k podpisu“, *Národní listy* 24. 7. 1923.
- „Dohoda mezi Řeky a Turky dosažena“, *Národní listy* 27. 5. 1923.
- „Dohoda spojenců o řešení východní otázky.“ *Národní listy* 8. 10. 1922.
- „Dohoda v Lausanne potvrzena“, *Národní listy* 18. 7. 1923.
- „Fotbalová ročenka“, *Národní listy* 5. 11. 1922.
- „Francie si vyhrazuje právo samostatně vyjednávat s Tureckem“, *Národní listy* 2. 2. 1923.

„Francouzský delegát v Lausanne“, *Národní listy* 24. 1. 1923.

„Hodnot ukládacích“, *Národní listy* 4. 9. 1922.

Hrozný, Bedřich. „V Kaisarii“, *Národní listy* 10. 8. 1924.

Hrozný, Bedřich. „V Kaisarii“, *Národní listy* 24. 8. 1924.

„Humanita ve službách anglické politiky“, *Národní listy* 6. 7. 1922.

„Jak bylo podepsáno příměří v Mudanii“, *Národní listy* 13. 10. 1922.

„Jak dopadl Friedrich v Turecku“, *Národní listy* 5. 4. 1923.

„Jednání o mosulském vilajetu v Lausanne“, *Národní listy* 24. 1. 1923.

„Jednání o průlivech odročeno na pondělí“, *Národní listy* 1. 12. 1922.

„K sjednocení Cařihradu s Angorou?“, *Národní listy* 29. 9. 1922.

„K situaci na blízkém východě“, *Národní listy* 3. 10. 1922.

„Kemal paša neuznává neutrálních pásem, ale chce se vyhnouti každému incidentu“, *Národní listy* 29. 9. 1922.

„Kemal paša zavražděn?“, *Národní listy* 26. 7. 1922.

„Kemal se ožení“, *Národní listy* 30. 1. 1923.

„Kemal žádá autonomii Makedonie“, *Národní listy* 26. 10. 1922.

„Kemalisté a Bolševici“, *Národní listy* 26. 7. 1922.

„Kemalisté přijali v zásadě notu spojenců“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

„Kemalovci zahájili ofensivu proti Řekům“, *Národní listy* 30. 8. 1922.

„Konference v Lausanne“, *Národní listy* 4. 1. 1923.

„Konference v Lausanne“, *Národní listy* 11. 12. 1922.

„Konference v Lausanne“, *Národní listy* 15. 6. 1923.

„Konference v Lausanne na mrtvém bodě“, *Národní listy* 8. 6. 1923.

„Konference v Lausanne nebude odročena“, *Národní listy* 12. 6. 1923.

„Konflikt sovětského Ruska s Tureckem o kavkazské republiky“, *Národní listy* 28. 10. 1923.

„Konvence spojenců předložena Kemalovi“, *Národní listy* 6. 10. 1922.

„Lausannská konference končí 2. února“, *Národní listy* 26. 1. 1923.

„Lausannská konference. Rusko a dnešní události“, *Národní listy* 31. 1. 1923.

„Leví proti Čičerinovi“, *Národní listy* 20. 2. 1923.

„Literatura a věda“, *Národní listy* 14. 9. 1924.

„Lloyd George o britském stanovisku v otázce Blízkého východu“, *Národní listy* 5. 8. 1922.

„Lord Curzon o mírových pokusech na blízkém Východě“, *Národní listy* 1. 4. 1922.

„Mezinárodní sjezd profesorů středních škol“, *Národní listy* 21. 6. 1924.

„Mezinárodní zápasy řecko-římské“, *Národní listy* 25. 3. 1922.

„Mír s Turky již 24. července“, *Národní listy* 17. 7. 1923.

„Mírová smlouva bude Turecku předložena příští týden“, *Národní listy* 19. 1. 1923.

„Mírová smlouva mezi Velkou Británií a Tureckem“, *Národní listy* 29. 1. 1924.

„Mladá choť Kemala paši“, *Národní listy* 17. 3. 1923.

„Mosulská otázka bude předložena Společnosti národů“, *Národní listy* 27. 6. 1924.

„Mussolini o postavení Itálie v dohodě“, *Národní listy* 17. 11. 1922.

„Mussolini o zahraniční situaci“, *Národní listy* 3. 2. 1923.

„Mustafa Kemal ve Smyrně“, *Národní listy* 13. 2. 1923.

„Napětí v Lausanne“, *Národní listy* 4. 2. 1923.

„Nespokojenost Turků v Lausanne“, *Národní listy* 7. 7. 1923.

„Nová mapa turecké říše načrtnuta“, *Národní listy* 27. 3. 1922.

„Nové mírové podněty ujednány mezi Ismetem a Kemalem“, *Národní listy* 19. 2. 1923.

„Obavy z rusko-turecké konvence“, *Národní listy* 31. 1. 1923.

„Obchodní průmysl“, *Národní listy* 4. 5. 1924.

„Od propagandy bolševictví v cizích zemích nelze upustiti!“, *Národní listy* 12. 5. 1922.

„Odklad rozhraničování v Asii.“ *Národní listy* 27. 11. 1922.

„Olympijské hry“, *Národní listy* 22. 11. 1923.

„Otázka kalífatu“, *Národní listy* 18. 12. 1923.

„Papežův delegát v Cařihradě“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

„Plovoucí univerzita“, *Národní listy* 8. 6. 1924.

„Pobouření Angličanů nad tureckými násilnostmi“, *Národní listy* 17. 5. 1922.

„Poincaré o východní otázce“, *Národní listy* 11. 11. 1922.

„Poincaré před sněmovnou“, *Národní listy* 16. 12. 1922.

„Poincaré soudí, že jest třeba jednati dále s Turky“, *Národní listy* 6. 2. 1923.

„Politický vrah pověšen za nohy před tureckým parlamentem“, *Národní listy* 5. 4. 1923.

„Porady velmocí o východní otázce zahájeny“, *Národní listy* 19. 11. 1922.

„Pražská bursa“, *Národní listy* 17. 2. 1923.

„Pražská bursa“, *Národní listy* 1. 2. 1924.

„Problém kapitulací v Turecku bude projednáván zítra“, *Národní listy* 27. 11. 1922.

„Proč nastala přestávka v Mudanii“, *Národní listy* 7. 10. 1922.

„Překvapující obrat událostí v Malé Asii“, *Národní listy* 1. 9. 1922.

„Příčiny a následky zrušení kalífátu Tureckem“, *Národní listy* 7. 3. 1924.

„Přímé železniční spojení s Tureckem“, *Národní listy* 17. 4. 1923.

„Rohování“, *Národní listy* 1. 11. 1922.

„Rok 1923 za hranicemi“, *Národní listy* 1. 1. 1924.

„Rozchod v Lausanne“, *Národní listy* 6. 2. 1923.

„Řecké oddíly postupují k Čataldži“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

„Řecko nechtělo táhnout na Cařihrad bez svolení spojenců“, *Národní listy* 3. 8. 1922.

„Řecko přijímá návrh příměří“, *Národní listy* 27. 3. 1922.

„Řekové obviňují Francii, že oddaluje mírové zakročení“, *Národní listy* 10. 9. 1922.

„Řekové vyklidili Afium Karahisar“ *Národní listy* 30. 8. 1922.

„Řekové vzdali se veškerého úmyslu hájiti Smyrnu, a vyklizují toto město kvapně pomocí lodí“, *Národní listy* 10. 9. 1922.

„Slavia do Bukurešti a Cařihradu“, *Národní listy* 24. 7. 1923.

„Slavia poráží v krásném stylu Gallata Serai 7:0 (3:0)“, *Národní listy* 19. 7. 1923.

„Slavie v Cařihradě“, *Národní listy* 6. 6. 1923.

„Snížená cena kuřiva“, *Národní listy* 28. 10. 1922

„Sovětská delegace nechce odjet“, *Národní listy* 29. 11. 1922

„Sovětská delegace protestuje v Lausanne proti tomu, že je ignorována“, *Národní listy* 21. 1. 1923.

„Sovětské noviny“ *Národní listy* 19. 9. 1922

„Spojenci zamítnou návrh Angory, aby se mírová konference sešla ve Smyrně“, *Národní listy* 13. 10. 1922

„Spojenecká vojska opustila Cařihrad“, *Národní listy* 4. 10. 1923.

„Spojenecký návrh na průjezd úžinami“, *Národní listy* 19. 12. 1922.

„Spolkové zprávy a přednášky“, *Národní listy* 11. 3. 1923.

„Spor o petrolejová pole u Mosulu před Radou Společnosti národů“, *Národní listy* 30. 10. 1924.

„Spor turecko anglický bude rozhodnut v Bruselu“, *Národní listy* 19. 10. 1924.

„Stambolijski doznává styky s Angorou“, *Národní listy* 28. 1. 1923.

„Sultánova rodina pod ochranou spojenců“, *Národní listy* 19. 11. 1922.

„Trh devis na pražské burse“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

„Trh devis na pražské burse“, *Národní listy* 3. 1. 1923.

„Trh devis na pražské burse“, *Národní listy* 1. 1. 1924.

„Turci jednájí o diplomatický styk s Rakouskem“, *Národní listy* 20. 10. 1923.

„Turci mají lhůtu do neděle večer“, *Národní listy* 1. 2. 1923.

„Turci masakrují Řeky“, *Národní listy* 2. 6. 1922.

„Turci na Olympiádu“, *Národní listy* 1. 4. 1924.

„Turci přijímají Lausanne za sídlo konference“, *Národní listy* 30. 10. 1922

„Turecká libra – příklad papírové nepolitické změny“, *Národní listy* 23. 8. 1923.

„Turecká obchodní mise navštíví Československo“, *Národní listy* 9. 8. 1924.

„Turecko bude prohlášeno republikou“, *Národní listy* 29. 9. 1923.

„Turecko chce být na Janovské konferenci“, *Národní listy* 1. 2. 1922

„Turecko kupuje hospodářské stroje“, *Národní listy* 1. 5. 1923.

„Turecko maďarské bratrství. Kemalův dopis peštské sněmovně“, *Národní listy* 25. 7. 1923.

„Turecko suché a mokré zároveň“, *Národní listy* 13. 8. 1924.

„Turecký kabinet bude rekonstruován“, *Národní listy* 23. 1. 1924.

„Turecký ministr financí podal demisi“, *Národní listy* 2. 1. 1924.

Urban, Jaroslav. „Muž který probudil Turky“, *Národní listy* 17. 1. 1922.

„V pátek bude nastolen nový chalíf“, *Národní listy* 23. 11. 1922

„V Angoře nabývají vlivu extrémisté“, *Národní listy* 10. 2. 1923.

„V Turecku je republika, ale sultán zůstal kalifem“, *Národní listy* 18. 11. 1923.

„Vážná situace ve východní Thrákii“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

„Velitel Smyrny vypovídá loď spojenců“, *Národní listy* 8. 2. 1923.

„Venizelos pokouší se zachránit Řecku aspoň část Thrákie“, *Národní listy* 5. 10. 1922.

„Visum do Cařihradu“, *Národní listy* 1. 5. 1923.

„Z řecko-tureckého bojiště“, *Národní listy* 12. 9. 1922.

„Zajímavý soudní proces na Slovensku“, *Národní listy* 18. 3. 1924.

„Zakročení spojeneckých komisařů v Turecku“, *Národní listy* 16. 5. 1923.

„Zakročení velmocí proti řeckému postupu na Cařihrad“, *Národní listy* 2. 8. 1922.

„Zápasy ve Variété“, *Národní listy* 9. 4. 1922.

„Zase maďarské čestné šavle“, *Národní listy* 2. 11. 1922.

„Zastavení poštovní dopravy z malé Asie“, *Národní listy* 20. 7. 1923.

„Zástupci pro Cařihrad a pro Egypt“, *Národní listy* 30. 5. 1923.

„Zatýkání Řeků v Cařihradě“, *Národní listy* 26. 5. 1923.

„Změna na něž velmocí přistupují“, *Národní listy* 4. 2. 1923.

Literatura

- Bečka, Jiří – Mendel, Miloš. *Islám a české země*. Olomouc: Votobia, 1998.
- Bednařík, Petr – Jirák, Jan, – Köpplová, Barbara. *Dějiny českých médií od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011.
- Beránková, Milena – Krivánková, Alena – Fraňo, Ruttkay. *Dějiny československé žurnalistiky. III. Díl, Český a slovenský tisk v letech 1918-1944*. Praha: Novinář, 1988.
- Džumchur, Kajgusuz: *Sovetskije otnošenija v kontekste meždunarodnoj vojenno-političeskoj konfrontacii (1920–1991 gg.)*. Nižnij Novgorod: Federal'noje gosudarstvennoje avtonomnoje učreždenije vysšego obrazovanija, 2017.
- Gilbert, Martin. *Sir Harold Rumbold: Portrait of a Diplomat*, London: Heinemann 1973.
- Gombár, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 1999.
- Hradečný, Pavel. *Dějiny Řecka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998.
- Chormač, Irina Aleksandrovna. *Sovetskoje Rossija na konferencii v Lozanne o uregulirovanii situacii na Bližnem Vostoke (1922-1923 gody)*. Moskva: Novaja i novejšaja istorija, 2019.
- Kinross, Patrick. *Atatürk: The Rebirth of a Nation*. London: Butler & Tanner Ltd., 1993.
- Klobas, Oldřich. *Alois Musil zvaný Músa ar Rueili*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm s.r.o., 2003.
- Končelík, Jakub – Večeřa, Pavel – Orság, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010.
- Kreiser, Klaus – Neumann, Christoph K. *Dějiny Turecka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2010.
- Lahučká, Karolína. *Československo-turecké vztahy a obraz Turecka v periodiku Zahraniční politika (1918-1938)*. Praha, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Karlova.
- Lomová, Olga a kol. *Ex oriente lux: Rudolf Dvořák (1860–1920)*. Praha: Filozofická fakulta, 2020.
- Malečková, Jitka. *“The Turk” in the Czech Imagination (1870s–1923)*. Leiden: Brill, 2021.
- Malečková, Jitka. *Úrodná půda žena ve službách národa*. Praha: ISV nakladatelství, 2002.
- Mango, Andrew. „Atatürk.“ in: *The Cambridge history of Turkey. Vol. 4, Turkey in the Modern World* (edited by Resat Kasaba). Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Mango, Andrew. *Ataturk: The Biography of the Founder of Modern Turkey*. New York: The Overlock Press, 2000.
- Musil, Alois. *Most do Asie. Nové Turecko*. Praha: Melantrich, 1941.
- Musil, Alois – Žďárský, Pavel – Kropáček, Luboš – Franc, Jaroslav – Cílek, Václav. *Ze světa islámu*. Praha: Akropolis, 2014.
- Novák, Petr. *Počátky československo-tureckých vztahů 1918–1926*. Praha, 2006. Rigorózní práce. Univerzita Karlova.
- Palmer, Alan. *Úpadek a pád osmanské říše*. Praha: Panevropa, 1996.
- Paloncy, Evžen. *Turecko*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1961.
- Pirický, Gabriel. *Turecko*. Praha: Libri, 2006.
- Pravec, Karel. *Kemal Atatürk*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1967.
- Pravec, Karel. *Turecko*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1966.

Sedláková, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing, 2014.

Švankmajer, Milan – Veber, Václav – Sládek Zdeněk – Moulis Vladislav. *Dějiny Ruska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995.

Wanner, Jan. *Krvavý zrod moderního Turecka*. Praha: Libri, 2009.

Zürcher, Erik J. *Turkey: A Modern History*. London: I.B. Tauris, 2003.

Žďárský, Pavel. *Alois Musil*. Praha: Academia, 2014.